

**002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
974**

ΚΛΕΩΠΑ Α. ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ

ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ ΤΕΛΕΙΟΥ, ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ

67 ΠΑΒ
Μιχαηλίδου

ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣΑ

κατά τὸ τελευταῖον πρόγραμμα τῆς 1ης Σεπτεμβρίου 1913 τοῦ
Ἑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως

ΜΕΤΑ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

Πρὸς ἰσχυροὺς καὶ πλήρως καὶ ἀστικῶν σχολείων.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΖΗΚΑΚΗ
ΠΕΣΜΑΤΖΟΓΛΟΥ ΚΑΙ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

1925

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΚΛΕΩΠΑ Α. ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ

ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ ΤΕΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ

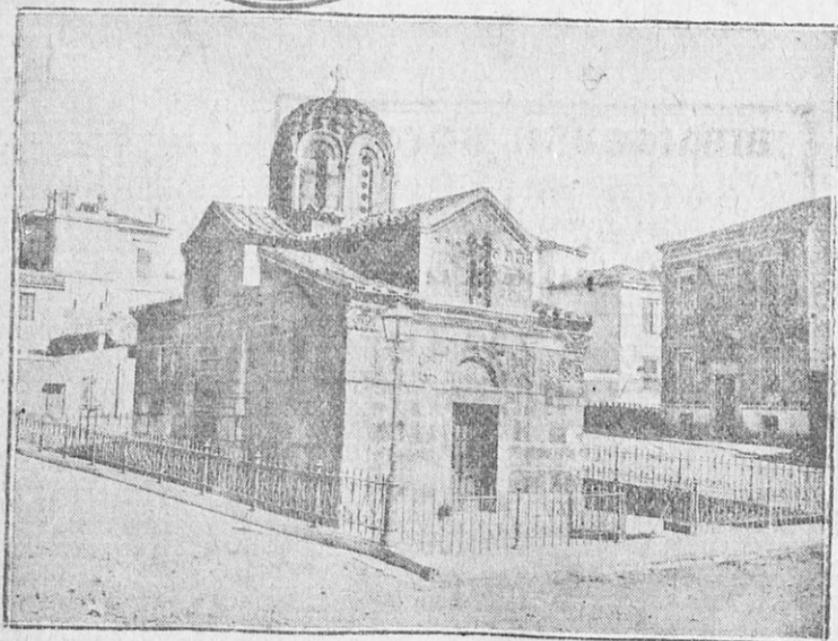
ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣΑ

κατά το τελευταίον πρόγραμμά της 1ης Σεπτεμβρίου 1913 του
Υπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως

ΜΕΤΑ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

Προς χρήση τῶν πλῆθον καὶ ἀστικῶν σχολείων.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΖΗΚΑΚΗ
ΠΕΣΜΑΤΖΟΓΛΟΥ ΚΑΙ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

1925

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

002
κλΣ
Στ2Α
974

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ
ΕΔΩΡΗΣΑΤΟ
Ειδος. οδου Σικαίας
αύξ. αριθ. εισαγ. 1353 του 1925

Ἡ ἘΚ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΔΙΔΑΣΚΟΜΕΝΗ ὙΛΗ
ΣΥΜΦΩΝΩΣ Τῷ ΕΚΔΟΘΕΝΤΙ (1913) ΑΝΑΛΥΤΙΚῷ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙ
ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Ε' τάξις.

Α' . Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία.

1) Ἡ ἑορτὴ τῆς Πεντηκοστῆς καὶ ἡ ἐπιφοίτησις τοῦ ἁγίου Πνεύματος (Εὐλόγητος εἶ, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ πανσόφους κλπ.), 2) ἡ πρώτη χριστιανικὴ ἐκκλησία· ὁ βίος τῶν πρώτων χριστιανῶν· ἐκλογή διακόνων πρὸς περίθαλψιν τῶν χριστιανῶν· ὁ πρωτομάρτυς Στέφανος· ὁ Φίλιππος, 3) ὁ Παῦλος· αἱ σπουδαὶ τοῦ Παύλου· ὁ Παῦλος ἀπὸ σφοδροτάτου διώκτου καθίσταται θεομίματος κήρυξ τῆς νέας θρησκείας· ὁ Παῦλος κηρύττει τὸ Εὐαγγέλιον ἐν Συρίᾳ, Μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ Κύπρῳ· ἵδρύει ἐκκλησιῶν, 4) ὁ Παῦλος ἵδρύει ἐν Φιλίπποις, Θεσσαλονίκη καὶ Βεροῖᾳ ἐκκλησίας, 5) ὁ Παῦλος ἐν Ἀθήναις κηρύττει περὶ τοῦ ἀγνώστου θεοῦ· Διονύσιος ὁ ἄρεοπαγίτης, 6) ὁ Παῦλος ἐν Κορίνθῳ ἵδρύει ἐκκλησίαν, 7) ὁ Παῦλος ἐπιστρέφει εἰς Ἱερουσαλήμ, συλλαμβάνεται καὶ ἀποστέλλεται εἰς Ῥώμην· τελευτῇ τοῦ Παύλου, 8) ὁ ἀπόστολος Πέτρος (Οἱ τῶν ἀποστόλων πρωτόθρονοι κλπ.), 9) ὁ ἀπόστολος Ἀνδρέας (ὡς τῶν ἀποστόλων πρωτόκλητος κλπ.), 10) ὁ ἀπόστολος Λουκᾶς, 11) οἱ ἄλλοι ἀπόστολοι, 12) ὄργανισμὸς τῶν πρώτων χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν καὶ διοικήσεως αὐτῶν· διάκονοι, πρεσβύτεροι, ἐπίσκοποι, ἐπαρχιακαὶ σύνοδοι, 13) ἀποστολικαὶ ἐκκλησίαι· σχέσεις αὐτῶν, 14) διωγμοὶ τῶν χριστιανῶν ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων Νέρωνος, Δεκίου, Δομτιανοῦ, Διοκλητιανοῦ κλπ. Μάρτυρες τῆς νέας θρησκείας, — ὁ ἅγιος Δημήτριος, ὁ ἅγιος Γεώργιος κλπ. (Μέγαν εὖρατο ἐν τοῖς κινδύνοις σὲ ὑπέρμαχον κλπ. Ὡς τῶν αἰχμαλώ-

των ἐλευθερωτῆς καὶ τῶν πτωχῶν κλπ.), 15) ὁ μέγας Κωνσταντῖνος προστάτης τῆς νέας θρησκείας· τὸ λάβαρον· ὁ τίμιος σταυρὸς καὶ ἡ ἅγια Ἐλένη· ὁ ναὸς τῆς ἀναστάσεως (Τοῦ σταυροῦ σου τὸν τύπον κλπ.), 16) ὁ Ἄρειος καὶ ἡ πρώτη οἰκουμένη συνόδος (Καὶ εἰς ἓνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν κλπ.), 17) ὁ μέγας Ἀθανάσιος (Στῦλος γέγονας ὀρθοδοξίας κλπ.), 18) ὁ Ἰουλιανὸς πολέμιος τοῦ χριστιανισμοῦ, 19) ὁ μέγας Βασίλειος, 20) ὁ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός, 21) ὁ Θεοδοῦσιος καταδιώκων τοὺς ἐθνικούς, 22) ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος (τοὺς τρεῖς μεγίστους φωστῆρας κλπ.) 23) ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ ἡ κτίσις τοῦ ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας, 24) ὁ Ἡράκλειος καὶ ὁ ἀκάθιστος ὕμνος· (Τῆ ὑπερμάχῳ στρατηγῶ τὰ νικητήρια κλπ.) ἡ ὕψωσις τοῦ τιμίου σταυροῦ (Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου κλπ.), 25) ὁ μοναχικὸς βίος· οἱ ἀσκηταί· ὁ ἅγιος Ἀντώνιος, 26) Οἱ Εἰκονομάχοι· Κυριακὴ τῆς ὀρθοδοξίας (Τὴν ἄχραντον εἰκόνα σου κλπ.), 27) ὁ Φώτιος· αἱ ἀξιώσεις τῶν Παπῶν καὶ τὸ σχίσμα· ἐκχριστιανισμὸς τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν Ῥώσων (Κύριλλος καὶ Μεθόδιος), 28) ἡ θρησκευτικὴ μεταρρύθμισις ἐν τῇ δύσει· ὁ Λούθηρος· αἱ ἐκκλησίαι τῶν διαμαρτυρομένων, 29) ἡ διοίκησις τῆς ἐκκλησίας ἐπὶ τουρκοκρατίας· ὁ οἰκουμενικὸς Πατριάρχης καὶ τὰ προνόμια, 30) τὰ μοναστήρια κατὰ τὴν δουλείαν φύλακες τῆς ἐθνικῆς παιδείας καὶ τῆς θρησκείας, 31) ἡ διοίκησις τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἐλευθέρου κράτους μετὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτοῦ 32) τὰ ἄλλα πατριαρχεῖα.

ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

— Τί εἶναι Ἐκκλησία :

Ἐκκλησία¹ εἶναι τὸ ἄθροισμα ὄλων τῶν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν πιστευόντων, καὶ αὐτὸν μόνον ἀναγνωρίζόντων ὡς Σωτῆρα καὶ ἀρχηγὸν τοῦ θρησκευτικοῦ αὐτῶν βίου. Ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ ὀνομάζεται ἐκκλησία ἢ θρησκευτικὴ κοινωνία ἢ ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἱδρυθεῖσα.

Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία λέγεται ἢ ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς ἐποχῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν ἱδρύθη αὕτη μέχρι σήμερον. Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία δηλαδὴ ἐξετάζει περὶ ὄλων ὅσα ἐγένοντο εἰς τὸν κόσμον, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἱδρύθη διὰ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἦτοι, πῶς καὶ πότε συνέστη ἢ Ἐκκλησία αὕτη· ποῖοι ἦσαν ἐκεῖνοι, οἵτινες ἀνέλαβον τὸ ἔργον νὰ ἐξαπλώσουν τὴν Ἐκκλησίαν εἰς ὅλον τὸν κόσμον καὶ ἂν τὸ ἔργον τοῦτο ἦτο εὐκολον ἢ δύσκολον· καὶ πῶς κατώρθωσεν ἢ Ἐκκλησία νὰ ἀντεπεξέλθῃ τῶν διαφόρων τούτων δυσκολιῶν· πόσοι καὶ ποῖοι διωγμοὶ ἐκινήθησαν ὅταν κατ' ἀρχὰς συνεστάθῃ ἢ Ἐκκλησία καὶ πῶς αὕτη ἐθριάμδευσεν.

Ποῖοι ἐνεφάνησαν ἔχοντες διάφορον γνώμην ὡς πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ κατὰ ποῖον τρόπον καὶ ὑπὸ τίνων ἐπολεμήθησαν. Πῶς ἀνεπτύχθη ἢ λατρεία ἀπὸ τοὺς ἀρχαιστάτους χρόνους· ὅποια ὑπῆρξαν τὰ ἦθη τῶν χριστιανῶν κατὰ διαφόρους ἐποχάς· ἂν ἢ ἐνότης τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας διατηρήθῃ καὶ

1) Ἡ λέξις Ἐκκλησία παράγεται ἐκ τοῦ ῥήματος ἐκκαλεῖν σημαίνει δὲ συνάθροισιν ἢ ἄθροισμα.

πόσαι Ἐκκλησίαι ἀπ' ἀλλήλων διεκρίθησαν. Ποιοὶ Ἐκκλησιαστικοὶ πατέρες καὶ συγγραφεῖς ἤχησαν κατὰ διαφόρους ἐποχάς, καὶ τίνες προσέφεραν τὰς δυνάμεις των καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν ζωὴ των.

Ὅλα τὰ ἀνωτέρω πρέπει νὰ ἤξεύρη πᾶς Χριστιανὸς διότι καὶ ἡ πίστις αὐτοῦ ἐνισχύεται πολὺ καὶ τὸ θρησκευτικὸν αὐτοῦ συναίσθημα γίνεται ζωηρότερον.

1. Ἡ ἑορτὴ τῆς Πεντηκοστῆς καὶ ἡ ἐπιφοίτησις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

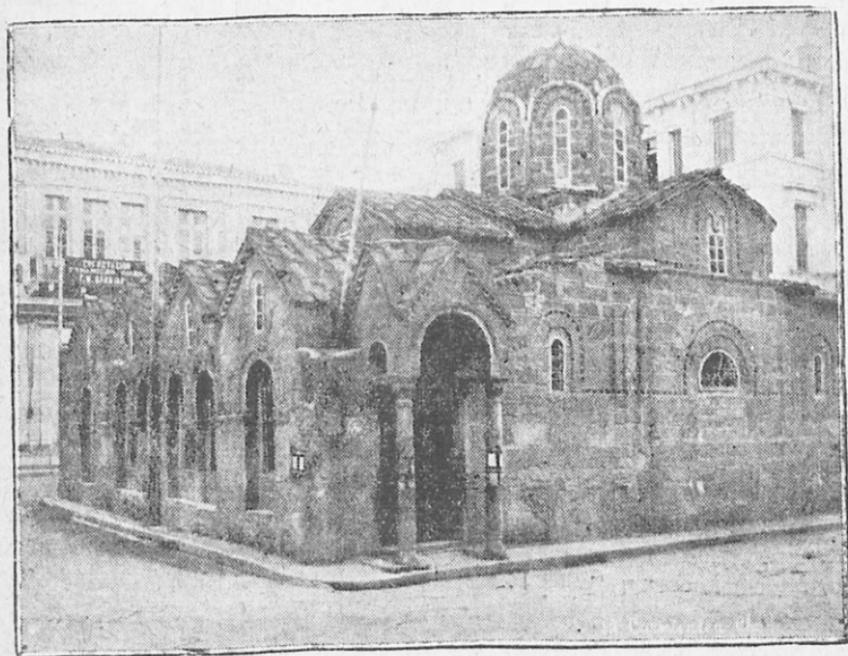
Μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν εἰς τοὺς Οὐρανοὺς, οἱ ἔνδεκα μαθηταὶ τοῦ ἐπέστρεψαν ἐκ τοῦ ὄρους τῶν Ἐλαιῶν εἰς Ἱερουσόλυμα, ὅπου εὐρίσκοντο καὶ ἄλλοι ὁπαδοὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Οἱ Ἑβραῖοι μεταξὺ τῶν μεγάλων ἑορτῶν εἶχον καὶ τὴν ἑορτὴν τῆς Πεντηκοστῆς, τὴν ὅποιαν ἐώρταζον πενήτηντα ἡμέρας μετὰ τὸ Πάσχα εὐχαριστοῦντες τὸν θεὸν διὰ τὰ ἀγαθὰ τῆς Γῆς καὶ διὰ τὸν θερισμὸν. Κατὰ τὴν Πεντηκοστὴν δὲ τοῦ ἔτους ἐκείνου, κατὰ τὸ ὅποιον συνέβη καὶ ὁ θάνατος τοῦ Σωτῆρος (33 μ. Χρ.) οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ συνηθροισμένοι εἰς τινὰ οἰκίαν ἀφου ἐξέλεξαν τὸν Ματθίαν δωδέκατον Ἀπόστολον ἀντὶ τοῦ προδότου Ἰούδα, ἀνέμενον ὅλοι μαζὶ προσευχόμενοι καὶ παρακαλοῦντες. Ὅταν αἴφνης ἠκούσθη ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ ἦχος παρόμοιος μὲ ἦχον ἀνέμου σφοδροῦ καὶ βιαίου καὶ ὁ ὅποιος ἐγένετο τὴν οἰκίαν ὅπου προσήχοντο. Συγχρόνως δὲ ἐφάνησαν καὶ πύρινοι γλῶσσαι, αἱ ὅποιαι ἐκάθισαν ἐπὶ ἐνὸς ἐκάστου τῶν Ἀποστόλων, οἵτινες πληρωθέντες Πνεύματος Ἁγίου ἤρχισαν νὰ ὁμιλοῦν ξένας γλώσσας καὶ νὰ κηρύττουν τὸ μεγαλεῖον τοῦ θεοῦ.

Πολλοὶ ἐκ τῶν κατοίκων τῶν Ἱερουσολύμων, ὅταν ἤκουσαν τὸν θόρυβον, ὅστις συνέβη ἔτρεξαν πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο, ἀπὸ τὸ ὅποιον ἠκούσθη ἡ βοή, καὶ μετὰ μεγάλης ἐκπλήξεως παρετήρουν τοὺς Ἀποστόλους, οἱ ὅποιοι ἀποβαλόντες τὴν δειλίαν τὴν ὅποιαν εἶχον μέχρι τοῦδε καὶ λαβόντες θάρρος κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς ἤρχισαν νὰ ὁμιλοῦν διαφόρους ξένας γλώσσας καὶ θαύμαζον.

Τότε ὁ ἀπόστολος Πέτρος λαβὼν ἀφορμὴν ἀνέπτυξε πρὸ τοῦ

πλήθους θαυμάσιον λόγον, εἰπὼν ὅτι δὲν πρέπει ν' ἀποροῦν διὰ τὰ συμβαίγοντα, διότι τὸ ἅγιον Πνεῦμα κατήλθε ἐξ οὐρανοῦ καὶ καὶ ἐφώτισε τοὺς μαθητὰς τοῦ Σωτῆρος.

Μετὰ ταῦτα ὁ Πέτρος μετὰ θάρρους ὠμίλησε περὶ τοῦ ἀδίκου θανάτου τοῦ Σωτῆρος καὶ τῆς θαυμασίας ἀναστάσεως αὐτοῦ καὶ ἐκήρυξε θεὸν τὸν Ναζωραῖον Ἰησοῦν καὶ διεβεβαίωσεν ὅτι μόνον ὁ πιστεῶν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν θέλει σωθῆ. Οἱ ὠραῖοι καὶ μεγάλοι οὗτοι λόγοι τοῦ ἀποστόλου Πέτρου ἐπροξένησαν μεγίστην

*Ναὸς ἀφιερωμένος εἰς τὰ εἰσόδια τῆς Παναγίας κατασκευάσμα
τοῦ 11 π. Χ. αἰῶνος (Καπνικαρέο).*

ἐντύπωσιν εἰς τοὺς ἀκροατὰς του, ὥστε τρεῖς χιλιάδες περίπου ἐκ τούτων βαπτισθέντες ἐγένοντο Χριστιανοὶ καὶ τοιοῦτοτρόπως ἡ θεμελιωθεῖσα πρώτη Χριστιανικὴ Ἐκκλησία ἐνισχύθη κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην διὰ τριῶν χιλιάδων ψυχῶν.

Ἔνεκα τούτου τὴν ἀνάμνησιν τῆς ἐορτῆς τῆς Πεντηκοστῆς ἐορτάζομεν ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ, πενήντα ἡμέρας μετὰ τὸ Πά-

σχα καὶ θεωροῦμεν ὡς γενέθλιον ἡμέραν τῆς Ἐκκλησίας. Τὴν δὲ ἐπομένην Δευτέραν ἑορτάζομεν τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸ ὁποῖον κατέβη κατὰ τὴν Πεντηκοστὴν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς τῶν Ἀποστόλων.

Ἀπολυτίκιον τῆς Πεντηκοστῆς : «*Εὐλογητὸς εἶ Χριστέ, Θεὲ ἡμῶν, ὁ πανσόφους τοὺς ἀλειεῖς ἀναδείξας, καταπέμψας αὐτοῖς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ δι' αὐτῶν τὴν οἰκουμένην σαγηνεύσας. Φιλάνθρωπε, δόξα σοι.*»

Ἑρμηνεία τοῦ ἀπολυτικίου : Ἄς εἶσαι εὐλογητός, σὺ Χριστέ, Θεὲ ἡμῶν, ὁ ὁποῖος ἀφοῦ ἔστειλες εἰς τοὺς Ἀποστόλους τὸ ἅγιον Πνεῦμα σου, ἔκαμες αὐτοὺς πανσόφους, ἂν καὶ πρότερον ἦσαν ἀπλοὶ ἀλειεῖς. Ἀφοῦ δὲ ἐφωτίσθησαν ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἐκήρυξαν εἰς ὅλον τὸν κόσμον τὴν θείαν διδασκαλίαν σου, τοιοῦτοτρόπως δι' αὐτῶν (διὰ τοῦ κηρύγματός των καὶ τῶν θαυμάτων των) ἐσαγγήγευσες, ἐνεθουσίασες, ὦ Χριστέ, ὅλον τὸν κόσμον, ὁ ὁποῖος ἐθαύμασε καὶ μὲ πολλὴν προθυμίαν ἐδέχθη τὴν διδασκαλίαν σου καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐσώθη. Δόξα εἰς σέ, ὦ φιλάνθρωπε Χριστέ.

2. Ἡ πρώτη Χριστιανικὴ Ἐκκλησία ὁ βίος τῶν πρώτων Χριστιανῶν ἔκλογὴ διακόνων ὁ πρωτομάρτυς Στέφανος ὁ Φίλιππος.

Ἀποτέλεσμα τῆς διαδόσεως τοῦ χριστιανισμοῦ ὑπῆρξεν ἡ ἱδρυσις τῶν πρώτων χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν ἢ πρώτη συσταθεῖσα Χριστιανικὴ Ἐκκλησία ἦτο ἢ εἰς Ἱεροσόλυμα, ἢ ὁποία ἤϋξανε τῇ βοήθειᾳ τοῦ Θεοῦ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν. Μετὰ μεγίστου σεβασμοῦ καὶ λατρείας ἤκουον οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ τὰ κηρύγματα τῶν Ἀποστόλων, προσήρχοιτο δὲ καὶ ἐτέλουν μὲ μεγάλην τάξιν τὴν θείαν εὐχαριστίαν.

Πάντες οἱ Χριστιανοὶ ἦσαν τόσοι ἠγαπημένοι μεταξύ των, ὥστε ὅλοι εἶχον τὰς αὐτὰς σκέψεις καὶ τὰ αὐτὰ συναισθήματα, πολλοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν ἐπώλουν τὰς οἰκίας ἢ τὰ κτήματά των καὶ τὰ χρήματα τὰ ὁποία ἐλάμβανον τὰ ἔφερον εἰς τοὺς Ἀποστόλους μὲ τὸν σκοπὸν νὰ μοιράσσουν ταῦτα εἰς τοὺς πτωχοτέρους ἐκ τῶν Χριστιανῶν καὶ διὰ νὰ φροντίζουσι νὰ προμηθεύουσι τροφὴν εἰς τὰς

χήρας και τὰ ὀρφανά. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἀπόστολοι ἀποκλειστικὸν ἔργον αὐτῶν εἶχον τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου δὲν ἠδύναντο νὰ ἐπαρκῶσι εἰς ὅλας τὰς ἀνάγκας τῆς ἀρτισυστάτου Ἐκκλησίας συνεβούλευσαν δὲ τοὺς Χριστιανοὺς νὰ ἐκλέξουν ἑπτὰ ἄνδρας τοὺς καλλιτέρους, εἰς τοὺς ὁποίους ν' ἀναθέσουν νὰ φροντίζουσι διὰ τὴν διατροφήν τῶν χειρῶν καὶ ὀρφανῶν (1) καὶ τότε κατὰ πρότασιν ὡς εἶπομεν ἐξελέγησαν οἱ ἑπτὰ **Διακόνους**, μεταξὺ δὲ τῶν ἐκλεγέντων ἦτο καὶ ὁ Στέφανος ἀνὴρ πλήρης πίστεως καὶ ἐνθέου ζήλου.

Ἐκ τῶν ἑπτὰ διακόνων διεκρίνετο κατὰ φώτισιν τοῦ Θεοῦ ὁ Στέφανος. Οἱ ἔβραιοι ἔβλεπον ἐν τούτοις μὲ πολλὸν φόβον τὴν ταχεῖαν ἀξίησιν τῶν Χριστιανῶν καὶ μετὰ μεγάλου φθόνου τὴν μεταξὺ τῶν ἀγάπην. Ὁ Στέφανος ἐρχόμενος εἰς συζητήσεις μετὰ πολλῶν ἐπισήμων Ἰουδαίων ἀπεστόμωνεν αὐτούς. Πολλοὶ δὲ ἐκ τούτων ἀπὸ φθόνου κινούμενοι κατήγγειλαν αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ Συνεδρίου ὅτι βλασφημῆ τὸν Θεὸν καὶ τὸν Μωϋσῆ. Ὁ Στέφανος ἀπολογούμενος ἤλεγξε τοὺς Ἰουδαίους δριμύτατα. Τοῦτο δὲ ἠρέθισεν αὐτούς, οὔτινες ἀφ' οὗ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως τὸν ἐλιθοβόλησαν (2). Ἐκτοτε ἤρχισαν ταχέως νὰ καταδιώκουν τοὺς χριστιανούς. Πρῶτον λοιπὸν θῆμα τοῦ διωγμοῦ κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἔπεν ὁ Στέφανος, ἐξ οὗ καὶ πρωτομάρτυς καλεῖται. Τὴν μνήμην αὐτοῦ ἑορτάζομεν εἰς τὰς 27 Δεκεμβρίου, εὐθὺς μετὰ τὰ Χριστούγεννα.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Στεφάνου ἐγενικεύθη ὁ διωγμὸς ἐναντίον ὅλων τῶν εἰς Ἱεροσόλυμα εὐρισκομένων Χριστιανῶν, οἱ ὁποῖοι ἠναγκάσθησαν νὰ φύγουν ἐκεῖθεν καὶ νὰ διασπαροῦν εἰς ἄλλας τῆς Παλαιστίνης πόλεις. Κατὰ τὸν διωγμὸν τοῦτον διεσπάρησαν καὶ οἱ Ἀπόστολοι ἀνὰ τὰ διάφορα μέρη τοῦ κόσμου, ὅπου ἐκήρυττον τὸ Εὐαγγέλιον καὶ ἵδρουν χριστιανικὰς Ἐκκλησίας. Μεταξὺ τῶν πολλῶν χριστιανῶν, οἱ ὁποῖοι ἔφυγον ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα ἦτο καὶ ὁ δι-

¹ Οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ ὡς εἶδομεν ἵδρυσαν διὰ κοινῆς εἰσφορᾶς τὰς τραπεζίας, ἀφ' ἐνὸς μὲν χάριν τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης, ἀφ' ἑτέρου δὲ χάριν τῶν πτωχῶν ἀδελφῶν. Αἱ κοιναὶ δὲ αὗται τράπεζαι ἐλέγοντο καὶ ἀγάπαι.

² Ὁ Στέφανος μιμητὴς γενόμενος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἠυχήθη εἰς τὸν Θεὸν λιθοβολούμενος νὰ συγχωρήσῃ τοὺς φονεῖς του, διότι δὲν ἤξευραν τί ἔπραττον.

άκονος Φίλιππος, ὁ ὁποῖος μεταβάς εἰς Σαμάρειαν καὶ διαφόρους ἄλλας πόλεις ἐκήρυττε τὸ Εὐαγγέλιον καὶ ἐτέλει πολλὰ θαύματα. Ἡ μνήμη τοῦ διακόνου Φιλίππου τελεῖται τὴν 14ην Νοεμβρίου.

3. Ὁ Παῦλος, αἰ σπουδαί του· ὁ Παῦλος ἀπὸ σφοδρότατου διώκτου καθίσταται θερμώτατος κῆρυξ τῆς νέας Θρησκείας· ὁ Παῦλος κηρύττει τὸ Εὐαγγέλιον ἐν Συρίᾳ, Μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ Κούρω, Ἰδρυεῖς Ἐκκλησιῶν.

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ὑπῆρξεν ὁ κατ' ἐξοχὴν Ἕλλην ἀπόστολος, ἐγεννήθη ἐν Ταρσῷ τῆς Κιλικίας, ἐκ γονέων εὐγενῶν, πλουσίων, ἐλληνοιστῶν Ἰουδαίων. Ἐτυχεν ἐκτάκτου μορφώσεως ἦτο ἀνὴρ εὐγλωττος καὶ ἐγνώριζεν ἄριστα τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν. Διὰ τὴν πολυμαθειάν του κατέστη πολὺ ἐνωρίς ἱκανὸς νὰ κατέχη σπουδαίαν θέσιν καὶ ἔτοιμος ν' ἀνέλθῃ εἰς μεγάλα ἀξιώματα. Ἐπῆρξε μαθητῆς τοῦ σοφοῦ νομοδιδασκάλου Γαμαλιὴλ διδαχθεὶς παρ' αὐτοῦ τὰ τῆς Ἰουδαϊκῆς θρησκείας.

Κατ' ἀρχὰς ὅπταν ἦτο νέος ὀνομάζετο Σαοὺλ καὶ κατεδίωκε σφοδρότατα τὸν Χριστιανισμόν, ἔλαβε δὲ καὶ ἐνεργὸν μέρος εἰς τὸν ἐναντίον τοῦ πρωτομάρτυρος Στεφάνου λιθοβολισμόν· πανταχοῦ δὲ μετὰ ἀγρίου φανατισμοῦ ἔσυρε τοὺς χριστιανούς εἰς τὰς φυλακάς.

Μετὰ τόσης δὲ μανίας ὁ Σαοὺλ κατεδίωκε τοὺς χριστιανούς, ὥστε ἡμέραν τινὰ ἐλθὼν πρὸς τὸν ἀρχιερέα εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἔλαβε τὴν ἀδειαν καὶ τὴν ὑποστήριξιν αὐτοῦ ὅπως μεταβῆ εἰς τὴν πόλιν τῆς Συρίας Δαμασκὸν καὶ συλλάβῃ ἅλους τοὺς Χριστιανούς καὶ τοὺς ὀδηγήσῃ εἰς Ἱεροσόλυμα. Καθ' ὃν δὲ χρόνον ἐπλησίαζεν εἰς τὴν Δαμασκόν, φῶς ἐξ οὐρανοῦ ἐφώτισεν αὐτόν, τοῦτο δὲ ἐτάραξεν αὐτόν τόσον πολὺ, ὥστε ἔπεσεν κατὰ γῆς, ἤκουσε δὲ φωνήν, ἣ ὁποία ἔλεγεν εἰς αὐτόν: «Σαοὺλ, Σαοὺλ τί με διώκεις;» ἀμέσως δὲ ὁ Σαοὺλ ἔσπευσε νὰ ἐρωτήσῃ ποῖος εἶναι ὁ ὀμιλῶν πρὸς

¹ Ἡ Πατρις τοῦ ἀποστόλου Παύλου Ταρσός ἀνήκει εἰς τὸν νομόν Ἀδάνων -Κιλικίας τῆς Μ. Ἀσίας κείται παρὰ τὸν Κούδνον ποταμόν καὶ ἔχει πληθ. 20.000 κατοίκους.

αὐτόν : «ἐγὼ εἶμαι ὁ Ἰησοῦς, τὸν ὅποιον σὺ διώκεις». Γεμίτος ἀπὸ τρόμον τότε ἐρωτᾷ πάλιν ὁ Σαοὺλ τί πρέπει νὰ κάμῃ καὶ ὁ Κύριος εἶπε πρὸς αὐτόν νὰ εἰσέλθῃ εἰς Δαμασκὸν καὶ ἐκεῖ θὰ μάθῃ τί πρέπει νὰ πράξῃ. Ὅλοι οἱ συνοδεύοντες τὸν Σαοὺλ κατετρόμαξαν, διότι ἐνῶ ἤκουον τὴν φωνὴν τοῦ Κυρίου δὲν ἔβλεπον κανένα.

Τότε ὁ Σαοὺλ ἐσηκώθη καὶ ἐνῶ οἱ ὀφθαλμοὶ του ἦσαν ἀνοιχτοὶ δὲν ἔβλεπε κανένα καὶ μόνον μετὰ τὴν βοήθειαν τῶν συνοδευόντων αὐτόν κατώρθωσε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πόλιν τῆς Δαμασκοῦ. Ἐπὶ τρεῖς δὲ ἡμέρας οὔτε ἔβλεπεν, οὔτε ἔτρωγεν, οὔτε ἔπιε τίποτε. Ὅποταν πάλιν μετὰ τρεῖς ἡμέρας ὁ μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ Ἀνανίας κατ' ἐντολὴν τοῦ Κυρίου ἦλθε πρὸς τὸν Σαοὺλ καὶ ἔθεσεν ἐπ' αὐτοῦ τὰς χεῖρας του καὶ ἀμέσως ἤρχισε νὰ βλέπῃ. Τὴν ἐπομένην ἐδέχθη τὸ Χριστιανικὸν βάπτισμα ὑπὸ τοῦ Ἀνανίου τὸ 37 μ. χ. ἔτος. Ἐκτοτε ὁ Σαοὺλ μετωνομάσθη Παῦλος καὶ ἤρχισε νὰ κηρύττῃ τὸ Εὐαγγέλιον γενόμενος ἀπὸ σφοδρότατος διώκτης τοῦ χριστιανισμοῦ ἐνθερμος κήρυξ τῆς νέας Θρησκείας.

Οἱ Ἰουδαῖοι τῆς Δαμασκοῦ ἅμα ἔμαθον ὅτι ὁ Παῦλος ἐγένετο χριστιανὸς ἐσκέφθησαν ἀμέσως νὰ τὸν φονεύσουν. Ἐνεκα τούτου ἠναγκάσθησαν οἱ ἐκεῖ χριστιανοὶ νὰ τὸν φυγαδεύσουν νύκτα κατ' ἄλλους μὲν εἰς Ἀραβίαν, ὁπότε μετὰ τρία ἔτη ἐπανῆλθεν εἰς Δαμασκὸν καὶ ἐκεῖθεν πάλιν εἰς Ἱερσόλυμα κατ' ἄλλους δὲ ἀπ' εὐθείας εἰς Ἱερσόλυμα. Ἐπειδὴ ὁμοως καὶ ἐκεῖ οἱ Ἰουδαῖοι τὸν κατεδίωκον ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ ἐκεῖθεν καὶ νὰ μεταβῇ εἰς Καισάρειαν πόλιν τῆς Παλαιστίνης, ὁπότε μετ' ὀλίγον ἦλθεν εἰς τὴν πατρίδα του Ταρσόν. Ἐκ τῆς πόλεως Ταρσοῦ τὸν παρέλαθεν ὁ ἀποστολικὸς πατὴρ Βαρνάβας καὶ ἦλθον εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Συρίας Ἀντιόχειαν σχετισθεὶς δὲ ὑπ' αὐτοῦ μετὰ τῶν Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Ἰακώβου ἤρχισαν νὰ διδάσκουν τοὺς μαθητάς, οἱ ὅποιοι διὰ πρώτην φορὰν ἐκεῖ ὠνομάσθησαν Χριστιανοί.

Ὁ Παῦλος ἀφοῦ ἔμεινε ἐπὶ τινα χρόνον εἰς Ἀντιόχειαν κατόπιν ἐπεσκέφθη καὶ πολλὰς ἄλλας πόλεις τῆς Συρίας, διαπεράσας δὲ κατόπιν εἰς τὴν νῆσον Κύπρον μετέβη καὶ ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον εἰς πολλὰς πόλεις αὐτῆς ὡς καὶ εἰς τὴν πόλιν Πάφον ἔνθα ὁ ἀνθύπατος Σέργιος ἐγένετο χριστιανός. Μετέπειτα ἐπεσκέφθη πολλὰς πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας τὴν Σελεύκειαν, τὴν Ἀντιόχειαν τῆς Πισιδίας, τὸ Ἰκόνιον κλπ. Πανταχοῦ δὲ ὅπου ἐκήρυττεν, ἔδρυνε ἐκκλησίας

μέ ελην τήν φοβερὰν ἀντίδρασιν, τήν ὁποίαν εὕρισκῶν ἐκ μέρους τῶν Ἰουδαίων.

4. Ὁ Παῦλος ἰδρύει ἐν Φιλίπποις, Θεσσαλονίκη καὶ Βεροῖα Ἐκκλησίας.

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος κατὰ τήν δευτέραν αὐτοῦ πορείαν καὶ ἐνῶ εὕρισκετο ἀκόμη εἰς Τρωάδα, κατὰ θείαν παραγγελίαν ἀφοῦ μετέβη εἰς τήν νήσον Σαμοθράκην ἀπεφάσισε νά ἔλθῃ εἰς Μακεδονίαν, διὰ νά κηρύξῃ τὸ Εὐαγγέλιον. Ἀμέσως λοιπὸν μετὰ τῶν συνοδευόντων αὐτὸν ἔφθασε μετ' ὀλίγον εἰς τήν Ἑλληνικὴν πόλιν τῶν **Φιλιππῶν** τῆς Μακεδονίας παρὰ τὴν Δράμαν. Ἦν ἐπομένην τῆς ἀφίξεώς του ἐξῆλθεν ὁ Παῦλος μετὰ τῶν ὁπαδῶν του Σίλα καὶ Τιμοθέου ἔξω τῆς πόλεως πλησίον τῶν ὄχθων τοῦ ποταμοῦ, διὰ νά προσευχηθῶσι καὶ ἐκεῖ συνήντησεν ἓνα ὄμιλον γυναικῶν, πρὸς τὰς ὁποίας ἤρχισε νά κηρύττῃ ἔνθα πεισθεῖσα κάποια γυνὴ καλουμένη Λυδία ἐβαπτίσθη μεθ' ὀλοκλήρου τῆς οἰκογενείας τῆς. Αὕτη ἦτο ἡ πρώτη Εὐρωπαϊα γυνή, ἣτις ἐγένετο Χριστιανή.

Δὲν ἐβράδυναν ὅμως νά κινήσουν τὸν φθόνον τῶν ἐκεῖ Ἰουδαίων, διότι ὁ Παῦλος καὶ ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Σίλας ἔκαμνον πολλὰ θαύματα. Ἐνεκα δὲ τούτου ἐδάρησαν καὶ ἐρρίφθησαν εἰς τὴν φυλακὴν, κατὰ τὸ μεσονύκτιον ὅμως ἐνῶ ὁ Παῦλος καὶ οἱ σύντροφοὶ του προσήχοντο ἐγένετο μέγας σεισμός, συνεπέα τοῦ ὁποίου ἐλύθησαν τὰ δεσμὰ τῶν φυλακισμένων. Τότε ὁ ἀρχιδεσμοφύλαξ ἐπειδὴ ἐνόμισεν ὅτι ἐδραπέτευσαν οἱ φυλακισμένοι φοβούμενος τὴν τιμωρίαν ἤθελε ν' αὐτοκτονήσῃ. Ὅπότεν ὁ Παῦλος παρουσιάζεται πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν διαβεβαίῳνει ὅτι δὲν ἔφυγε κανεὶς. Ὁ δεσμοφύλαξ τότε ἐθαύμασε διὰ τὰ γενόμενα καὶ ἀπέδωκε εἰς τὸν Παῦλον καὶ τοὺς συντρόφους του θείαν δύναμιν, ὅπου ἀμέσως βαπτίζεται αὐτὸς καὶ ὀλόκληρος ἡ οἰκογένεια του καὶ γίνονται χριστιανοί. Μετὰ ταῦτα ἀπολυθεὶς ὁ Παῦλος μετὰ τῶν συντρόφων του ἐκ τῶν φυλακῶν ἀνεχώρησαν ἐκ Φιλιππῶν καὶ ἔφθασαν εἰς Θεσσαλονίκην, ἔνθα ὁ Παῦλος μετὰ τῶν μαθητῶν του ἐκήρυξε τρία κατὰ συνέχειαν Σάββατα εἰς τὰς ἐκεῖ συναγωγὰς τὴν Χριστιανικὴν θρησκείαν.

Πολλοὶ τότε εἰδωλόατραι καὶ ὀλίγοι Ἰουδαῖοι πεισθέντες ἐγέ-

νοντο Χριστιανοί, ἀλλ' ὁ πολὺς ὄχλος ἐζήτουν εὐκαιρίαν νὰ ἐπιτεθῶσι ἐναντίον τοῦ Παύλου καὶ τῶν συντρόφων του, οἱ ὅποιοι ἔφυγον εἰς Βέρροϊαν κηρύττοντες ἐκεῖ περὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ ὅπου πολλοὶ πιστεύσαντες ἐδαπτίσθησαν καὶ ἔγιναν χριστιανοί.

Ἄμα οἱ Ἰουδαῖοι τῆς Θεσσαλονίκης ἐπληροφόρηθησαν ὅτι ὁ Παῦλος καὶ οἱ μαθηταὶ του ἦλθον εἰς Βέρροϊαν ἀμέσως ἔσπευσαν ἐκεῖ καὶ ἠρέθιζαν τὸν ὄχλον ἐναντίον των. Τότε ὁ Παῦλος μετὰ τῶν συντρόφων του ἀνεχώρησαν ἐν τάχει διὰ τὰς Ἀθήνας.

Δ. Ὁ Παῦλος ἐν Ἀθήναις κηρύττει περὶ τοῦ ἀγνώστου Θεοῦ. Διονύσιος ὁ Ἀρεπαγίτης.

Ὁ Παῦλος μετὰ τῶν μαθητῶν του ἀναχωρήσας ὡς εἶπομεν ἐκ Βερροίας ἔφθασε εἰς Ἀθήνας, περιερχόμενος δὲ κατ' ἀρχὰς τὴν πόλιν ἐλυπεῖτο πολὺ διότι ἔβλεπεν ὅτι αὕτη ἦτο πλήρης βωμῶν καὶ εἰδῶλων (ἀγαλμάτων) συνεέρανε δὲ ἐκ τούτων, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν πολλοὶ εὐσεβέστεροι τῶν ἄλλων λαῶν, τοὺς ὁποίους εἶχε ἐπισκεφθῆ. Ἦρχετο δὲ τακτικῶς καὶ ἐκήρυττε τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ τὴν συναγωγὴν τῶν Ἑβραίων. Μεταξὺ τῶν διαφόρων βωμῶν τῶν Ἀθηνῶν παρετήρησε μετὰ περιεργίας καὶ βωμόν τινα ἀφιερωμένον εἰς τὸν ἀγνώστου θεόν. Οἱ διάφοροι ἐν Ἀθήναις φιλόσοφοι ἀκροώμενοι τοῦ κηρύγματος τοῦ Παύλου, ἄλλοι μὲν ἐχλεύαζον αὐτὸν καὶ τὸν ἀπεκάλουν φλύαρον διότι ἐδίδασκε ξένα δαιμόνια (θεοὺς), ἄλλοι δὲ ἐζήτουν νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς αὐτοὺς ἐνώπιον τοῦ ἀνωτάτου Δικαστηρίου τοῦ Ἀρείου Πάγου κειμένου πρὸς τὸ Δ' μέρος τοῦ λόφου τῆς Ἀκροπόλεως. Ὁ Παῦλος ἐμπνεόμενος ὑπὸ ἱεροῦ ζήλου καὶ τῆς πρὸς τὸν Χριστὸν πίστεως συγκατετέθη ἀμέσως μὴ διστάσας οὐδὲ ἐπὶ στιγμήν νὰ ὁμιλήσῃ ἐνώπιον τῶν μεγάλων Ἀθηναίων φιλοσόφων, παρουσιάσας εἰς αὐτοὺς τὸν ἀγνώστου θεοῦ καὶ ἐλέγχας αὐτοὺς διὰ τὴν εἰδωλολατρειάν των.

Ἐκήρυξε δὲ τὸν θεῖον λόγον ὡς ἑξῆς. «*Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κηρύττω πρὸς ἡμᾶς τὸν Θεόν, τὸν ὁποῖον σεῖς ἐν ἀγνοίᾳ λατρεύετε καὶ εἰς τὸν ὁποῖον ἔχετε ἀνεγείρει «βωμόν μὲ τὴν ἐπιγραφὴν «ἀγνώστῳ θεῷ».* Ὁ ἀγνώστος οὗτος Θεός, εἶνε ὁ ποιητὴς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, δὲν κατοικεῖ εἰς ναοὺς

ὕπ' ἀνθρώπων κατασκευασθέντας, ἀλλ' εἶναι πανταχοῦ παρῶν, δίδει τὴν ζωὴν εἰς ὅλα, δηλαδή διὰ αὐτοῦ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ὑπάρχομεν. Ὁ Θεὸς οὗτος ζητεῖ παρὰ τῶν

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος κηρῦττων ἐν Ἀθήναις.

ἀνθρώπων νὰ μετανοήσωσι, διότι εἰς ὠρισμένην ἡμέραν θέλει κρίνει αὐτοὺς διὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἰησοῦ, τὸν ὁποῖον ἀνέστησεν ἐκ ἐκρῶν».

Καί μετὰ τὸ κήρυγμα τοῦ θεοῦ λόγου ἀπὸ τοῦ Ἀρείου Πάγου, οἱ Ἀθηαῖοι ἄλλοι μὲν ἐχλεύαζον αὐτόν, ἄλλοι δὲ ἤθελον πάλιν νὰ τὸν ἀκούσουν, ὀλίγιστοι μόνον ἐπίστευσαν καὶ ἐξήτησαν νὰ βαπτισθοῦν ὑπ' αὐτοῦ, μετὰξὺ τῶν ὁποίων **Διονύσιος ὁ ἀρεοπαγίτης**⁽¹⁾, ὅστις θεωρεῖται πολιοῦχος (πρωτάτης) τῆς πόλεως, καὶ γυνὴ τις **Δάμαρις** ὀνομαζομένη καὶ οὕτως ἰδρύεται καὶ ἐν Ἀθήναις ἡ πρώτη χριστιανικὴ ἐκκλησία.

6. Ὁ Παῦλος ἐν Κορίνθῳ ἰδρύει Ἐκκλησίαν.

Ὁ Παῦλος ἐξ Ἀθηνῶν μετέβη εἰς Κόρινθον, ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ ἔν καὶ ἡμισυ ἔτος πλησίον ζεύγους ὁμοτέχων τοῦ σκαιοποιῶν τοῦ Ἀκύλα καὶ τῆς Πρισκίλλης μετὰ τῶν ὁποίων καὶ συνειργάζετο. Ἐκειθεν ἀπηύθυνε τὰς δύο πρώτας του ἐπιστολάς πρὸς τοὺς Θεσσαλονικεῖς. Κατὰ τὸ διάστημα δὲ τοῦτο δὲν ἔπαυε νὰ κηρύττῃ κατὰ Σάββατον τακτικῶς εἰς τὰς συναγωγὰς τῶν Ἑβραίων κατ' ἀρχὰς μόνος βραδύτερον δὲ βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τῶν μαθητῶν του Τιμοθέου καὶ Σύλλα, οἵτινες κατέφθασαν ἐκ Μακεδονίας. Ἐνθαρρυνθεὶς δὲ κατόπιν ὀράματος ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἐξηκολούθει τὸ κήρυγμά του πρὸς τοὺς Ἑλληνας εἰδωλολάτραις, ἀφήσας τοὺς Ἰουδαίους διότι οὗτοι ὄχι μόνον δὲν ἀπεδέχοντο τοὺς λόγους του ἀλλὰ καὶ ἀντέλεγον καὶ ὕβριζον αὐτόν.

Ἐπὶ πλέον δὲ οἱ Ἰουδαῖοι τῆς Κορίνθου κατηγοροῦσαν τὸν Παῦλον ἐνώπιον τοῦ ἀνθυπάτου τῆς Ἀχαΐας Γαλλίωνος, ὅτι διαστρέφει τὴν Ἰουδαϊκὴν θρησκείαν. Ὁ Γαλλίων ἔμως δὲν ἔδωκεν οὐδεμίαν προσοχὴν οὐδὲ ἠθέλησε ν' ἀναμειχθῇ εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο

Ἐν τούτοις ὁ Παῦλος ἐξηκολούθει τὸ κήρυγμά πρὸς τοὺς Ἑλληνας εἰδωλολάτραις ἐκ τῶν ὁποίων πολλοὶ ἐπίστευσαν καὶ ἐβαπτίσθησαν, εἰς τὴν θρησκείαν τοῦ Ἰησοῦ. Ἰδρύσας δὲ ἐν Κορίνθῳ

(1) Διονύσιος ὁ ἀρεοπαγίτης ἦτο ἀνὴρ διακρινόμενος διὰ τὴν σοφίαν, τὴν σύνεσιν, τὴν δόξαν καὶ τὸν πλοῦτον του. Οὗτος ὅταν ἤκουσε τὸν Παῦλον διδάσκοντα τὰ περὶ Κυρίου, ἐνεθυμήθη τὸν σεισμὸν καὶ τὸ σκότος καὶ τὰ σημεῖα, ἅτινα ἐγένοντο κατὰ τὴν σταύρωσιν τοῦ Χριστοῦ, ὅποτε προφητεύσας εἶπεν. «*Ἄγνωστος πάσχει Θεὸς ἕνεκα τοῦ ὁποίου τόσον σκότος ἐγένεν εἰς τὴν γῆν*».

ἐπιφανῆ χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν, καὶ παραμένοντας ἐκεῖ ἐπὶ τινὰ χρόνον ἔφυγεν κατόπιν μετὰ τοῦ Ἀκύλα καὶ τῆς Πρισκίλλης διὰ τὴν Ἔφεσον.

γ. Ὁ Παῦλος ἐπιστρέφει εἰς Ἱερουσαλὴμ συλλαμβάνεται καὶ ἀποστέλλεται εἰς Ῥώμην τελευτῇ τοῦ Παύλου.

Ὁ Παῦλος ἀναχωρήσας ἐκ Κορίνθου ἦλθεν εἰς Ἔφεσον ἀφοῦ πρότερον ἐπεσεκέφη πολλὰς πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας καὶ τῆς Ἑλλάδος, ἰδρύσας ἐν Ἐφέσῳ μεγάλην χριστιανικὴν ἐκκλησίαν. Ἐξαπέστειλε δὲ ἐκεῖθεν δύο ἐπιστολάς πρὸς τοὺς Κορινθίους. Τέλος ὁ Παῦλος ἀπεφάσισε νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς Ἱεροσόλυμα ὅπου ἡμέραν τινὰ εὕρισκετο ἐντὸς τοῦ ναοῦ τῶν Ἱεροσολύμων ἐπετέθησαν κατ' αὐτοῦ οἱ Ἰουδαῖοι μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ τὸν φονεύσουν, ἐγλύτωσε δὲ μετὰ κόπου ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ ἐβραϊκοῦ ὄχλου ὅποταν κατέφθασεν ἐπὶ τόπου ὁ χιλιάρχος μετὰ στρατιωτῶν, ὁ ὁποῖος τὸν ὠδήγησεν εἰς τὸν στρατῶνα. Φοβούμενος δὲ οὗτος μήπως ὁ ὄχλος ἐπιτεθῇ ἐκ νέου καὶ τὸν φονεύσῃ τὸν ἀπέστειλεν εἰς τὸν Ῥωμαῖον ἡγεμόνα Φήλικα διαμένοντα τότε ἐν Καισαρείᾳ καὶ ὁ ὁποῖος τὸν ἐκράτησε εἰς τὴν φυλακὴν ὑπὲρ τὰ δύο ἔτη. Κατόπιν δὲ διὰ ἀποφάσεως τοῦ τελευταίου διορισθέντος ἡγεμόνος Φήστου ἐστάλη νὰ δικασθῇ εἰς Ῥώμην καθὼς Ῥωμαῖος πολίτης ἔπρεπε νὰ δικασθῇ πρὸ τοῦ Καίσαρος. Ὑστερον δὲ ἀπὸ ταξιδίου πλήρες περιπετειῶν καὶ δεινοπαθημάτων κατὰ τὸν πλοῦν ἔφθασεν εἰς Ῥώμην, ἔνθα ἐπὶ διετίαν ἐκλείσθη εἰς τὴν φυλακὴν, ὅπου ἐκήρυττεν ἐλευθέρως τὸ Εὐαγγέλιον δικασθεὶς δὲ ἐν τέλει ἠθωώθη καὶ ἀφέθη ἐλεύθερος.

Ὁ Παῦλος μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν του μετέβη εἰς ἐπίσκεψιν τῶν ἐν Μ. Ἀσίᾳ καὶ Ἑλλάδι χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἐπέστρεψεν εἰς Ῥώμην ἔνθα συλληφθεὶς καὶ πάλιν ὑπέστη μετὰ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου μαρτυρικὸν θάνατον (τῇ 67 μ.χ.) ἐπὶ αὐτοκράτορος Νέρωνος.

¹ Κατὰ τὸ ταξιδίον τοῦτο συνέβη ναυάγιον, οὐδεὶς ὁμῶς ἐπινίγη· ἀλλὰ πάντες οἱ ἐπιβάται διεσώθησαν εἰς τὴν νῆσον Μελίτην.

Τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου τούτου ἀποστόλου, ὁ ὁποῖος εἰργάσθη ὅσον οὐδεὶς ἄλλος διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ χριστιανισμοῦ μεταξὺ τῶν εἰδωλολατρῶν, διὸ καὶ καλεῖται ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν, ἐορτάζει ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία μετὰ τῆς μνήμης τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου κατὰ τὴν 29 Ἰουνίου.

Περίληψις καὶ ἱστορικὰ δυναπεράδιατα. α') Εἰς τὴν μεγάλην διάδοσιν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τοῦ ἐν γένει ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ὡς ἐμάθομεν ἐκ τῆς ἀρχαίας ἱστορίας μας, συνετέλεσαν κατὰ πρῶτον αἱ Μακεδονικαὶ φάλαγγες, κατὰ δεῦτερον λόγον αἱ ρωμαϊκαὶ λεγεῶνες, διότι αἱ ῥωμαῖοι ἐσέβοντο καὶ ἐτίμων τὴν Ἑλλάδα ὡς μητέρα τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἐπιστημῶν καὶ τρίτον, τὸ καὶ σπουδαιότερον καὶ μέγιστον ἢ ἐμφάνισις τοῦ χριστιανισμοῦ, ὅστις διαδίδων τὰς μεγάλας χριστιανικὰς ἀληθείας, διέδιδε μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὴν ὡραίαν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, β') ἀποτέλεσμα τῆς διαδόσεως τοῦ χριστιανισμοῦ ὑπῆρξεν, ἡ ἰδρυσις τῶν πρώτων χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν ἐν αἷς ἐδιδάσκοντο τὰ διδάγματα τοῦ ἱεροῦ Ἐθαγγελίου εἰς ἑλληνικὴν γλῶσσαν, γ') αἱ περισσότεραι χριστιανικαὶ ἐκκλησίαι ἰδρύθησαν ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ὅστις κατ' ἀρχὰς ὑπῆρξεν ἀπηνῆς διώκτης τῶν χριστιανῶν διότι ἦτο εἰδωλολάτρης, μεταβληθεὶς αἰφνιδίως εἰς **διαπρῦσιον** κήρυκα τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Μεταξὺ τῶν ἰδρυθεισῶν ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου Παύλου ἐκκλησιῶν εἶναι καὶ ἡ τῶν Ἀθηνῶν, τῆς ὁποίας πρῶτος ἐπίσκοπος ἐγένετο ὡς εἶπομεν **Διονύσιος ὁ Ἀρειοπαγίτης**, ὅστις εἶναι καὶ ὁ Πολιοῦχος, δηλαδὴ ὁ προστατῆς τῆς πόλεως Ἀθηνῶν.

8. Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος

Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος, ὁ ὁποῖος τὸ πρότερον ὄνομά του ἐλέγετο Σίμων διὰ τὴν μεγάλην θερμότητα τῆς πίστεώς του, ἐπωνομάσθη ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος Πέτρος, ἦτοι βράχος. Ἦτο υἱὸς τοῦ Ἰωανᾶ, ἀδελφὸς τοῦ ἀποστόλου Ἀνδρέου καὶ ἐγεννήθη εἰς τὴν μικρὰν πόλιν τῆς Γαλιλαίας Βηθσαϊδᾶ, πλησίον τῆς λίμνης Γεννησαρέτ. Ἦτο ἀλιεὺς τὸ ἐπάγγελμα, ἐγένετο δὲ κατ' ἀρχὰς μαθητῆς τοῦ Προδρόμου καὶ ἔπειτα τοῦ Σωτῆρος ἀναδειχθεὶς κορυφαῖος τῶν Ἀποστόλων. Ἦγαπᾶτο δὲ ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος λόγῳ τῆς θερμοτάτης πρὸς τοῦτον πίστεως ὅπως ἰδιαιτέρως, δεῖγματα δὲ τῆς πρὸς αὐτὸν εὐνοίας ἔχομεν ὅτι ἦτο εἷς ἐκ τῶν τριῶν μαθητῶν του, τοὺς ὁποίους παρέλαβε μαζί του ὁ Σωτὴρ κατὰ τὴν μεταμόρφωσιν καὶ ἐν Γεσθη-

Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία Κλεόπα Μιχαηλίδου

2

μανῆ, ἀκόμη δὲ ὅτι ἠξιώθη νὰ γίνῃ ἐκ τῶν πρώτων μάρτυς τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ.

Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος μετὰ τὴν ἰδρυσιν τῆς πρώτης χριστιανικῆς ἐκκλησίας ἐν Ἱεροσολύμοις, διὰ τὴν σύστασιν τῆς ὁποίας εἰργάσθη ἀδιακόπως καὶ πολὺ συνετέλεσαν τὰ κηρύγματα καὶ τὰ θαύματά του, ἀψηφῶν πάντα κίνδυνον καὶ διωγμὸν. Καὶ μετὰ τὸν μαρτυρικὸν θάνατον τοῦ πρωτομάρτυρος Στεφάνου, ὁ ἀπόστολος Πέτρος ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Ἰουδαίας εἰς τὸν Πόντον, τὴν Γαλατίαν καὶ εἰς πλείστα ἄλλα μέρη τῆς Μ. Ἀσίας. Κατόπιν ἐπορεύθη εἰς Ἀντιόχειαν ἔνθα συνέστησε τὴν αὐτόθι χριστιανικὴν ἐκκλησίαν, ἐπανελθὼν δὲ εἰς Ἱεροσόλυμα συνελήφθη καὶ ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακάς, ὅθεν ἀπελευθερώθη δι' ἄγγελου. Κατὰ δὲ τὴν ὑπὸ τοῦ Εὐσεβίου ἀναφερομένην παράδοσιν ἦλθε περὶ τὸ τέλος τοῦ βίου του εἰς τὴν πρώτεύουσαν τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου τὴν Ῥώμην, ἐκεῖ δὲ συλληφθεὶς ἀπέθανε μετὰ τοῦ Παύλου μαρτυρικὸν θάνατον τῷ 67 μ. Χ.

Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος συνέγραψε καὶ δύο Καθολικὰς Ἐπιστολάς τὰς ὁποίας ἀπηύθηνε πρὸς τοὺς ἐν διασπορᾷ Ἰουδαίους, αἵτινες σφύζονται ἐν τῷ Κανόνι τῆς Καινῆς Διαθήκης.

Κατὰ τὴν 29 Ἰουνίου ὁπόταν ἡ ἐκκλησία τελεῖ τὴν μνήμην, τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων καὶ πρωτοκορυφαίων Πέτρου καὶ Παύλου, ψάλλεται τὸ ἐξῆς τροπάριον.

«Οἱ τῶν Ἀποστόλων πρωτόθρονοι, καὶ τῆς οἰκουμένης διδάσκαλοι, τῷ Δεσπότῃ τῶν ὅλων πρεσβεύσατε εἰρήνην τῇ οἰκουμένῃ δωρήσασθαι καὶ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος».

Ἑρμηνεῖα : Σεῖς οἱ πρώτοι μεταξὺ τῶν Ἀποστόλων καὶ διδάσκαλοι τῆς οἰκουμένης, μεσιτεύσατε πρὸς τὸν Σωτῆρα, ὁ ὁποῖος εἶναι κύριος πάντων τῶν ὄντων, διὰ νὰ χαρίσῃ εἰρήνην εἰς τὸν κόσμον καὶ τὸ μέγα ἔλεός του εἰς τὰς ψυχὰς μας.

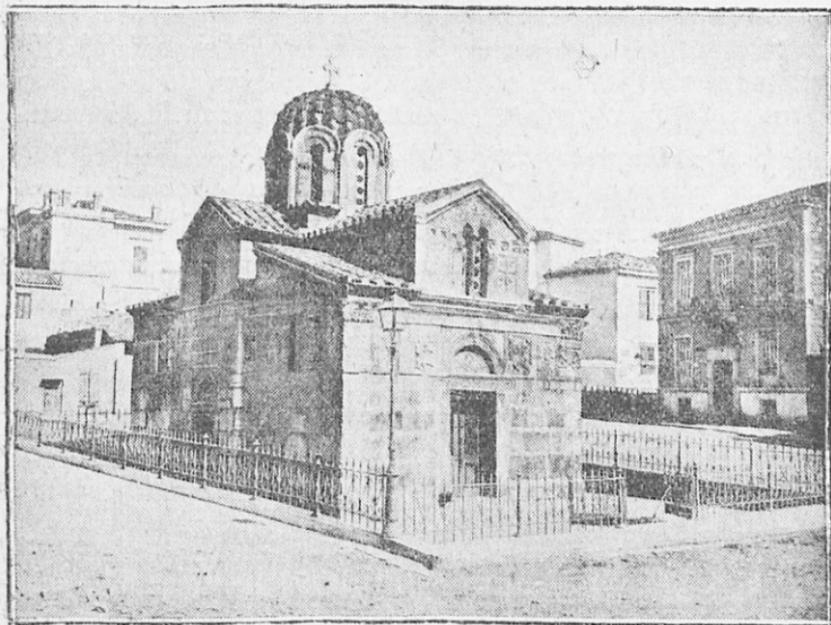
9. Ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας.

Ὁ ἀπόστολος Ἀνδρέας ἦτο ἀδελφὸς τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, ἀλιεὺς καὶ οὗτος τὸ ἐπάγγελμα. Ἐχρημάτισε κατὰ πρῶτον μαθητῆς τοῦ Προδρόμου καὶ ἀφοῦ ἐπληροφορήθη παρ' αὐτοῦ περὶ τοῦ Σωτῆρος προσήλθε πρὸς αὐτὸν καὶ ἐγένετο ὁ πρῶτος τῶν ἀπο-

στόλων, ἐξ οὗ καὶ πρωτόκλητος ἐπωνομάσθη καὶ ὠδήγησε κατόπιον καὶ τὸν ἀδελφόν του Πέτρον πρὸς αὐτόν.

Μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Σωτῆρος ἤρχισε νὰ κηρύττῃ τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν ἐν Συρίᾳ ὁπόθεν μετέβη καὶ ἐδίδαξεν εἰς διάφορα μέρη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ὡς καὶ εἰς τὴν Σκυθίαν, Θράκην, Μακεδονίαν καὶ Θεσσαλίαν, ἔπειτα ἦλθεν εἰς τὴν Ἀχαΐαν ὅπου κατ' ἀρχαίαν παράδοσιν ὑπέστη ἐν Πάτραις τὸν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θάνατον. Ὡς ἐκ τούτου ἐν Πάτραις τιμᾶται ὡς πολιούχος (προστάτης τῆς πόλεως) ἅγιος.

Ἡ ἐκκλησία ἐορτάζει τὴν μνήμην τοῦ ἀποστόλου Ἀνδρέου τὴν

Ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου.

(παρὰ τὴν ἰσρὰν Μητροπόλιν τῶν Ἀθηνῶν κτισθεὶς περὶ τὸν 10ον μ. Χ. αἰῶνα).

30ὴν Νοεμβρίου. Ἀπολυτίκιον τῆς ἐορτῆς: «Ὡς τῶν Ἀποστόλων πρωτόκλητος καὶ τοῦ κορυφαίου ἀδελφός, τῷ Δεσπότῃ τῶν ἔλων Ἀνδρέα ἰκέτευσεν εἰρήνην τῇ Οἰκουμένῃ δωρῆσασθαι καὶ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος».

Ἑορμηνεῖα : Σύ, ὦ Ἀνδρέα ἐπειδὴ εἶσαι ὁ πρωτοκληθεὶς

ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος εἰς τὸ ἀποστολικὸν ἀξίωμα καὶ ἀδελφός του κορυφαίου τῶν Ἀποστόλων Πέτρου παρεκάλει τὸν Κύριον ὄλων τῶν ὄντων νὰ δώσῃ εἰρήνην εἰς ὄλον τὸν κόσμον καὶ εἰς τὰς ψυχὰς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος.

10. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς κατήγετο ἐξ Ἀντιοχείας, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἦτο δὲ τὸ ἐπάγγελμα ἰατροῦ. Πότε κατηχήθη εἰς τὸν Χριστιανισμὸν δὲν γνωρίζομεν. Εἰς τὴν Τρωάδα συνέπεσε νὰ συναντηθῇ μετὰ τοῦ Παύλου ἔκτοτε δὲ ἐγένετο εἰς τὰς ἀποστολικὰς του πορείας πιστὸς αὐτοῦ σύντροφος ἐλθὼν μαζί του εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Παρὰ τοῦ Παύλου ἔμαθε τὰ κατὰ τὸν Σωτῆρα, τὰ ὁποῖα κατέγραφεν ἐν τῇ εὐαγγελίῳ του τὸ ὁποῖον ἐξιστορεῖ ὅλα ὅσα ἐγένοντο μέχρι τῆς ἀναλήψεως τοῦ Σωτῆρος. Θεωροῦνται δὲ συνέχεια τοῦ εὐαγγελίου αἱ ὑπὸ τοῦ ἰδίου γραφεῖσαι πράξεις τῶν Ἀποστόλων καὶ ἰδίᾳ τῶν τοῦ Πέτρου καὶ Παύλου πρὸς διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Κάποια παράδοσις παλαιὰ ἀναφέρει ὅτι ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς ὑπῆρξεν καὶ ζωγράφος θεωρούμενος μάλιστα ὡς ὁ πρῶτος ζωγράφος τῆς Ἐκκλησίας.

Περὶ τοῦ εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ λέγεται ὅτι ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον ἐν Θήβαις τῆς Βοιωτίας καὶ ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου μετεκόμισε μετὰ παρέλευσιν χρόνου τὸ ἱερὸν αὐτοῦ λείψανον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἐορτάζει τὴν μνήμην τοῦ εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ τοῦ τιμωμένου διὰ τοῦ τίτλου τοῦ ἀποστόλου κατὰ τὴν 18ην Ὀκτωβρίου.

11. Οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι.

Οἱ δώδεκα Ἀπόστολοι, οἵτινες ὠνομάσθησαν οὕτω διότι εἶναι οἱ πρῶτοι μαθηταὶ τοῦ Σωτῆρος καὶ οἱ ὁποῖοι παρηκολούθουν διαρκῶς τὴν ἱεράν αὐτοῦ διδασκαλίαν καὶ πᾶσαν δρᾶσιν του, ἀπεστά-

λησαν δὲ ὑπὸ τοῦ Κυρίου εἰς ἄλλην τὴν οἰκουμένην διὰ τὰ κηρύξουν τὴν θείαν διδασκαλίαν εἶναι οἱ ἐξῆς :

Ἄνδρέας καὶ Πέτρος υἱοὶ τοῦ Ἰωανᾶ· Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης υἱοὶ τοῦ Ζεβεδαίου· Ἰάκωβος καὶ Ἰούδας ἢ Λεβαῖος, ὁ ἐπωνομασθεὶς Θαδδαῖος υἱοὶ τοῦ Ἀλφαίου· Φίλιππος καὶ Ναθαναὴλ ἢ Βαρθολομαῖος, φίλοι· Θωμᾶς ὁ λεγόμενος Δίδυμος· Ματθαῖος ὁ τελώνης· Σίμων ὁ Κανανίτης, ὅστις ὠνομάσθη καὶ ζηλωτῆς· καὶ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, τὸν ὁποῖον αὐτοκτονήσαντα ἀντικατέστησεν ὁ Ματθίας. Ὁ δὲ Παῦλος ὁ δέκατος τρίτος τῶν ἀποστόλων ἐγένετο ἀπόστολος ὡς εἶπομεν μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Σωτῆρος, ἐπειδὴ δὲ ἐκήρυξε τὸν χριστιανισμόν εἰς ἄλλα τὰ ἔθνη, ἅτινα ἐπίστευαν ἕως τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν θεωρεῖται ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν.

Περὶ τῶν ἀποστόλων Ἀνδρέου καὶ Πέτρου εἶπομεν, κατωτέρω δὲ λέγομεν περὶ τῶν λοιπῶν ἀποστόλων.

Οἱ ἀπόστολοι Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης ἦσαν αἱ υἱοὶ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ τῆς Σαλώμης, κατήγοντο ἐκ τῆς πόλεως Βησθαῖδᾶ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἦσαν ἀλιεῖς τὸ ἐπάγγελμα. Καὶ περὶ μὲν τοῦ Ἰακώβου γνωρίζομεν ὅτι ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον ἐν Ἱεροσολύμοις τῷ 44 μ. Χ. περὶ δὲ τοῦ Ἰωάννου ὅτι ἀφοῦ ἐκήρυξεν εἰς πολλὰ μέρη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας διέμεινε ὀριστικῶς εἰς Ἐφεσον μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του ἀποθανὼν εἰς βαθύτατον γῆρας. Μὴ δυνάμενος δὲ ἕνεκα τοῦ γήρατός του τὰ ὄμιλῃ πολὺ ἔλεγε πρὸς τὸν λαὸν μόνον : « Τέκνα μου ἀγαπητά, ἀγαπάτε ἀλλήλους ».

Ὡς εἶναι γνωστὸν ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς Καινῆς Διαθήκης ὁ Ἰάκωβος, ὁ Ἰωάννης καὶ ὁ Πέτρος ἀπετέλουν τὴν τριάδα τῶν πολλῶν ἀγαπητῶν μαθητῶν τοῦ Σωτῆρος, εἰς τὸν Ἰωάννην μάλιστα ὁ Σωτὴρ ἀνέθηκε τὴν φροντίδα ὅτε ἔθνησκεν περὶ τῆς μητρὸς του.

Ὁ Ἰωάννης συνέγραψε τὸ εὐαγγέλιον καὶ τρεῖς Ἐπιστολάς, κατὰ δὲ τὸν χρόνον τῆς ἱστορίας του εἰς τὴν νῆσον Πάτμον συνέγραψε καὶ τὴν Ἀποκάλυψιν, ἐν τῇ ὁποίᾳ φανερώνει τὸν μέλλοντα θρίαμβον τοῦ χριστιανισμοῦ.

Ὁ ἀπόστολος Φίλιππος ἐκήρυξεν ἐν Φρυγίᾳ ἕπου ὡς ἀναφέρει ἡ παράδοσις ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον. Ἐπίσης ὡς ἀναφέρουν αἱ ἀρχαῖαι παραδόσεις ὁ ἀπόστολος Βαρθολομαῖος ἐκήρυξεν

εις τὰς Ἰνδίας, ὁ Θωμᾶς εἰς τὴν Παρθίαν καὶ εἰς μερικὰς ἄλλας χώρας τῆς Ἀσίας, ὁ συγγραφεὺς τοῦ Εὐαγγελίου Ματθαῖος εἰς Αἰθιοπίαν καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα μέρη.

Μεταξὺ τῶν δώδεκα ἀποστόλων πρέπει νὰ διακρίνωμεν τὸν Ἰάκωβον καὶ τὸν Ἰούδαν τοὺς ἀδελφοθέους, οἵτινες συνέγραψαν καθολικὰς, ἐπιστολάς ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ· λέγονται δὲ οὗτοι ἀδελφῶθεοι ὡς τέκνα τοῦ Ἰωσήφ τοῦ μνήστορος προελθόντα ἐκ γάμου προηγυθέντος τῆς μνηστείας του μετὰ τῆς παρθένου Μαρίας. Ὁ Ἰάκωβος οὗτος ὁ ἀδελφῶθεος, ὑπῆρξε ὁ πρῶτος ἐπίσκοπος τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων, ὑπέστη δὲ ἐκεῖ μαρτυρικὸν θάνατον.

Ἡ ἐκκλησία τιμῶσα τὴν μνήμην ἐνὸς ἐκάστου τῶν Ἀποστόλων ἰδιαίτερος ἐορτάζει τὴν μνήμην καὶ τῶν δώδεκα μαζί τὴν 30ὴν Ἰουνίου.

12. Ὁργανισμὸς τῶν πρώτων χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ διοικήσεως αὐτῶν· διάκονοι, πρεσβύτεροι, ἐπίσκοποι, ἐπαρχιακαὶ σύνοδοι.

Οἱ ἀπόστολοι εἶχον κατ' ἀρχὰς τὴν γενικὴν ἐπίδρασιν ἐφ' ὅλης τῆς Ἐκκλησίας ἐν ὅσῳ ἔζων. Οἱ εὐαγγελισταὶ διέδιδον τὸ εὐαγγέλιον εἰς διαφόρους χώρας, εἰς δὲ τὰ Ἱεροσόλυμα οἱ ἐκλεγέντες ὡς εἰδόμεν ἐπτὰ ἄνδρες, οἱ **διάκονοι** λεγόμενοι κατεγίνοντο εἰς τὴν διανομὴν ἐλεημοσυνῶν ἀποκλειστικῶς μεταξὺ τῶν πτωχῶν χριστιανῶν.

Οἱ ἀπόστολοι εἰς ἐκάστην ὑπ' αὐτῶν ἰδρυομένην Ἐκκλησίαν ὡς προϊσταμένους τῆς κοινότητος ἐγκαθίστων τοὺς ἐπισκόπους, οὗτοι δὲ ἐξέλεγον ὡς διακόνους καὶ πρεσβυτέρους ἄνδρας ἱκανοὺς, οἱ ὅποιοι ἐδοθήθουν τοὺς ἐπισκόπους καί, τοὺς πρεσβυτέρους εἰς τὴν τέλεσιν τῶν τῆς λατρείας.

Ἵπῃρχον πρὸς τούτους κατὰ τοὺς χρόνους τῶν ἀποστόλων καὶ διακόνισσαι (ἢ πρεσβύτεραι ἢ χῆραι), ἔργον τῶν ὁποίων ἦτο ἡ κατήχησις καὶ τὸ βάπτισμα τῶν γυναικῶν καὶ ἡ ἀπασχόλησις αὐτῶν εἰς φιλανθρωπικὰ ἔργα. Μέχρι τοῦ ὀγδόου αἰῶνος ὑπῆρχον τοιαῦτα διακόνισσαι εἰς τὴν Ἀνατολήν.

Ἐκτοτε ὁ ἐπίσκοπος θεωρεῖται ὡς διάδοχος τῶν ἀποστόλων

καὶ διηύθυνε ἀπάσας τὰς ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις τῆς κοινότητος. Δὲν εἶχε παρέλθει ὁ δεύτερος Αἰὼν τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ οἱ ἐπίσκοποι ἤρχισαν νὰ συνέρχωνται ἐκτάκτως εἰς συνόδους πρὸς λύσιν διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων ἀπὸ τῶν ἀρχῶν ὅμως τοῦ τρίτου αἰῶνος οἱ ἐπίσκοποι ἐκάστης ἐπαρχίας ἤρχισαν νὰ συνεργῶντα κατ' ἔτος εἰς τὴν πρωτεύουσαν αὐτῆς τὴν μητρόπολιν καὶ καὶ ἐσκέπτοντο διὰ τὰς ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις τῆς ἐπαρχίας καὶ τοιοτοτρόπως ἀπετέλουν τὰς ἐπαρχικὰς συνόδους. Πρόεδρος εἰς τὰς συνόδους ταύτας ἦτο ὁ ἐπίσκοπος τῆς Μητροπόλεως τῆς ἐπαρχίας, ὁ ὁποῖος σὺν τῷ χρόνῳ κατέλαβεν ὑπέροχον θέσιν μεταξὺ τῶν ἐπισκόπων τῆς δικαιοδοσίας του καὶ εἶχε τὴν ἀνωτάτην ἐπίβλεψιν ἀπασῶν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων τῆς περιφέρειας του.

Λίαν ἐνωρὶς διεκρίθησαν ἐκ τῶν μητροπολιτῶν τούτων, οἱ μητροπολίται τῶν ἐνδοξοτέρων τότε πόλεων Ῥώμης, Ἀντιοχείας καὶ Ἀλεξανδρείας. Εἰς τούτους προσετέθησαν βραδύτερον καὶ ὁ ἐπίσκοπος τῆς νέας πρωτεύουσας τοῦ κράτους τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὁ ἐπίσκοπος τῆς πόλεως τῶν παθῶν τοῦ Σωτήρος τῶν Ἱεροσολύμων.

Καὶ οἱ πέντε οὗτοι ἐπίσκοποι ἐπωνομάσθησαν ἀρχιεπίσκοποι καὶ ἑξάρχιοι ἀπὸ δὲ τοῦ πέμπτου αἰῶνος πατριάρχαι, ὀλίγον δὲ κατ' ὀλίγον ἀπέκτησαν ἐξουσίαν καὶ μεγάλην δύναμιν ἐφ' ὅλων τῶν μητροπολιτῶν τῆς περιφέρειας των καὶ κατ' αὐτὸ τὸν τρόπον ἐμορφώθη τὸ πατριαρχικὸν σύστημα.

Οἱ πατριάρχαι ἦσαν ἴσοι μεταξὺ των κατὰ τὴν ἐξουσίαν καὶ κανεὶς ἐξ' αὐτῶν δὲν ἐδικαιοῦτο ν' ἀναμειχθῆ εἰς τὰ πράγματα τῆς περιφέρειας τοῦ ἄλλου.

13 Ἀποστολικαὶ ἐκκλησίαι· σχέσεις αὐτῶν.

Ἀποστολικαὶ ἐκκλησίαι ὀνομάζονται αἱ ἱδρυθεῖσαι ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν μαθητῶν αὐτῶν. Ἰδρύθησαν δὲ τοιαῦται ἐν Παλαιστίνῃ ὑπὸ τοῦ Πέτρου καὶ τῶν λοιπῶν Ἀποστόλων· ἐν Κιλικίᾳ, Συρίᾳ, Ἀραβίᾳ, Μικρᾷ Ἀσίᾳ, Ἑλλάδι εἰς τὰς ἑλληνικὰς μεγαλονήσους, Κρήτην, Κύπρον καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα μέρη ὑπὸ τοῦ Παύλου. Ἡ ἐν Πάτραις ἐκκλησία ἱδρῦθη κατὰ τὴν παράδοσιν ὑπὸ

τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου. Ἐν Βοιωτίᾳ ὑπὸ τοῦ Λουκᾶ, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Μάρκου, ὑπὸ δὲ τοῦ ἀποστόλου Θωμᾶ εἰς τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας καὶ ἀλλαχοῦ.

Ὡς γνωρίζομεν ἐκ τῆς ἱερᾶς ἱστορίας εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους τὴν Ῥώμην ἐκηρύχθη ὁ Χριστιανισμὸς πιθανώτατα ὑπὸ χριστιανῶν ἐλθόντων ἐκεῖ χάριν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων. Ἐπίσης δὲ ἐμάθομεν ὅτι ἐν Ῥώμῃ ἐκήρυξαν, ἐδίδαξαν καὶ ἐν τέλει ἐμαρτύρησαν οἱ κορυφαῖοι τῶν Ἀποστόλων Πέτρος καὶ Παῦλος. Ἡ Ῥώμη εἶναι ἡ μοναδικὴ πόλις τῆς Δύσεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἐδίδαξαν ἀπόστολοι, ἐξ οὗ καὶ ἀποστολικὴ ἔδρα τῆς Δύσεως καλεῖται.

Ἐκ τῶν χωρῶν, τὰς ὁποίας ἀνεφέραμεν διεδόθη τάχιστα ὁ χριστιανισμὸς εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ κατὰ τὸν δεῦτερον μ. χ. αἰῶνα δὲν ὑπῆρχε οὐδαμοῦ γνωστὸν γένος Ἑλλήνων ἢ καὶ βαρβάρων ἔνθα δὲν εἶχε γίνοι γνωστὸν τὸ Εὐαγγέλιον.

Ἀπασαί αἱ ἀποστολικαὶ ἐκκλησίαι διετήρουν ἀδελφικὰς σχέσεις μεταξύ των τηροῦσαι τοιοῦτοτρόπως τὴν ἐνότητά τῆς πίστεως διὰ τοῦ συνδέσμου τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης.

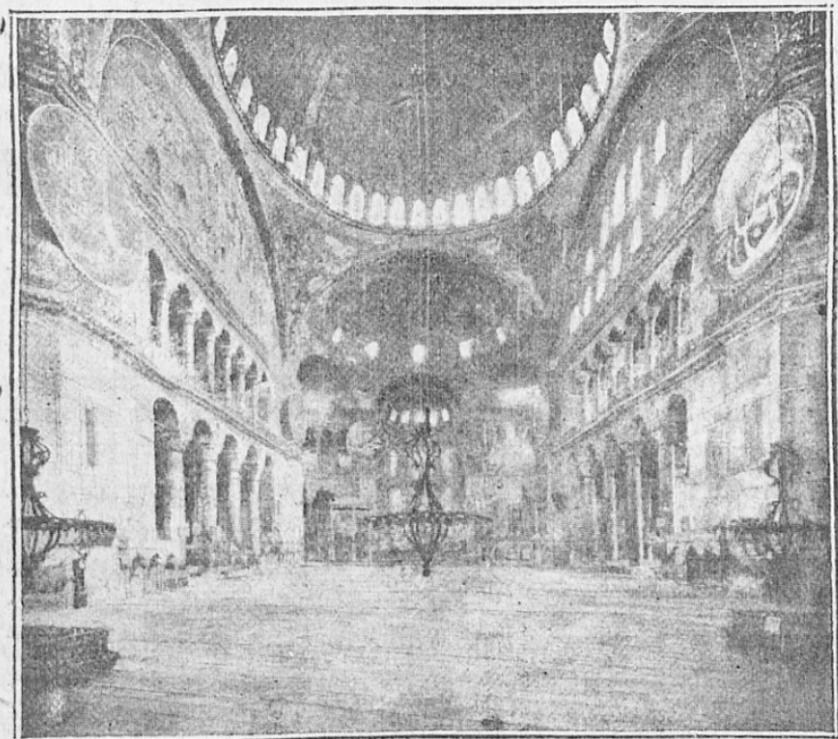
14. Διωγμοὶ τῶν χριστιανῶν ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων μάρτυρες τῆς νέας θρησκείας. Ὁ Ἅγιος Δημήτριος. Ὁ Ἅγιος Γεώργιος

Οἱ διωγμοὶ τῶν χριστιανῶν.—Κατὰ τοὺς χρόνους τοὺς ὁποῖους ἀνεφάνη ὁ χριστιανισμὸς, οἱ Ῥωμαῖοι ἐκυβέρνηον ὅλον σχεδὸν τὸν τότε γνωστὸν κόσμον, εἶχον δὲ ἐπίσημον θρησκείαν τὴν εἰδωλολατρείαν. Εἰς τὴν νέαν θρησκείαν, τὴν χριστιανικὴν, δὲν ἔδιδον μεγάλην προσοχὴν, διότι τὴν ἐθεώρουν αἵρεσιν τῆς Ἰουδαϊκῆς θρησκείας· διὰ τοῦτο ὀλίγον χρόνον μετὰ τὴν ἱδρυσιν τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας μόνον οἱ Ἰουδαῖοι κατεδίωκον τοὺς χριστιανούς.

Ὅτε ὅμως ἤρχισε νὰ ἐξαπλώνετε ταχέως ὁ χριστιανισμὸς, οἱ Ἰουδαῖοι διεκήρυσσαν, ὅτι ὁ χριστιανισμὸς δὲν ἦτο αἵρεσις τῆς Ἰουδαϊκῆς θρησκείας, ἀλλὰ θρησκεία ἰδιαίτερα σκοπὸν ἔχουσα νὰ καταρρίψῃ τὸ Ῥωμαϊκὸν κράτος· ἐπειδὴ δὲ πολλοὶ τῶν ἐθνικῶν ἐγίνοντο χριστιανοί, πολλαὶ ἐπαγγελματικαὶ τάξεις τῶν Ῥωμαίων πο-

λιτών ἐξημιούντο ἐξ αὐτῶν· καὶ πρῶτον οἱ ἱερεῖς, οἵτινες ἔχονον τὰς μεγάλας αὐτῶν προσόδους (δωρεάς κ.λ.π.) καὶ δεύτερον οἱ ἀρχιμαστοποιοί, ἀδριαντοποιοί καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

Τὸ σπουδαιότατον ὅμως πάντων ἦτο ὅτι οἱ **αὐτοκράτορες** ἔχονον τὴν ἐπὶ τῆς γῆς **μεγίστην τιμὴν**, τοὺς ὁποίους ὁ λαὸς ζῶντας ἐλάτρευε, μετὰ δὲ τὸν θάνατόν των ἔθεοποίηε αὐτούς. Ἐνῶ τοῦναντίον ὁ χριστιανισμὸς ἐκήρυττε τὴν λατρείαν μόνον τοῦ ἐνὸς Θεοῦ ἀπηγόρευε τὴν ἀνθρωπολατρείαν, ἐκήρυττε τὴν πανταχοῦ

Τὸ ἐδωτερικὸν τοῦ ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας

μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἐσώτηται καὶ ὅτι τὴν ζωὴν καὶ τοῦ δούλου καὶ τοῦ αὐτοκράτορος μόνον ὁ Θεὸς ἐξουσιάζει. Ἐπὶ πλέον δὲ οἱ διάφοροι φιλόσοφοι περιεφρόνουν καὶ δὲν ἀνεγνώριζον τὴν νέαν

θηρσκειαν ὡς προερχομένην ἐξ Ἰουδαίων καὶ μάλιστα ἐξ ἀνθρώπων ἀλιέων καὶ ἀγραμμάτων.

Πάντες λοιπὸν οἱ ζημιούμενοι χρηματικῶς ἐκ τῆς ταχείας προόδου τοῦ χριστιανισμοῦ, διέδιδον ὅτι οἱ χριστιανοὶ ἦσαν ἄθεοι, ἐπειδὴ δὲν εἶχον εἰς τοὺς ναοὺς των ἀγάλματα καὶ δὲν ἔκαμνον θυσίας καὶ ὅτι εἰς τὰς μυστικὰς αὐτῶν συναθροίσεις πολλὰ δῆθεν τὰ ἀθέμιτα διέπραττον. Ἀπάσας δὲ τὰς ἐπερχομένας εἰς τὸν κόσμον θεοσημίας, οἷον *σεισμούς, πλημμύρας, λιμούς, ἐκρηξεις ἡφαιστείων μεγάλας πυρκαϊάς*, ἀπέδιδον εἰς τὴν ὀργὴν τῶν θεῶν κατὰ τῶν Ῥωμαίων διότι ἄφινον ἀνενοχλήτους τοὺς χριστιανούς.

Ἄλλα ταῦτα ἐξηρέθιζον τοὺς αὐτοκράτορας κατὰ τῶν χριστιανῶν καὶ ἐνῆ κατ' ἀρχὰς οἱ Ῥωμαῖοι εἰδωλολάτραι ἀπηχθάνοντο μόνον αὐτούς, κατόπιν οἱ αὐτοκράτορες ἐξέδιδον διατάγματα, διὰ τῶν ὁποίων ἐπέτρεπον τὴν αὐστηρὰν καταδίωξιν τῶν Χριστιανῶν.

15. Ἡ αὐτοθυσία τῶν μαρτύρων συντελεῖ εἰς τὴν διάδοσιν καὶ στερέωσιν τῆς νέας πίστεως (τοῦ χριστιανισμοῦ).

Ἐνεκεν ὧν τούτων οἱ χριστιανοὶ υφίσταντο ἀγρίους διωγμούς κατὰ τοὺς ὁποίους ὑπέφερον τὰ πάνδεινα. Πᾶς ὅστις συνελαμβάνετο ὡς χριστιανὸς ὠδηγεῖτο πρὸ τοῦ διοικητοῦ.

Ἐκεῖ ἔπρεπε νὰ ἀρνηθῆ τὸν Χριστὸν καὶ νὰ ἀποπτύσῃ αὐτὸν καὶ νὰ θυσιάσῃ εἰς τὰ εἰδῶλα. Ἐὰν ἤρνεϊτο παρεδίδοτο εἰς χεῖρας τῶν βασανιστῶν, οἱ ὅποιοι διὰ μυρίων βασάνων, τὰ ὅποια ἐπενόουν ἐβασάνιζον τοὺς χριστιανούς. Τοὺς ἐρράβδιζον, τοὺς ἐμαστίγωνον μέχρις αἵματος, τοὺς ἔκοπτον τὰς χεῖρας, τοὺς πόδας ἢ ἄλλα μέλη τοῦ σώματός των, τοὺς ἐτύφλωνον καὶ τοὺς ἔρριπτον ὡς βορὰν τῶν λεόντων καὶ ἄλλων θηρίων, ἄλλους ἔκαιον ἐπὶ τῆς πυρᾶς καὶ ἄλλους ἀπεκεφάλιζον καὶ τὰ τοιαῦτα, ἅτινα, ὡς εἶπομεν, αἱ κακοῦργοι καὶ αἰμοχαρεῖς ψυχαὶ των ἐφεύρισκον.

Πάντα ταῦτα οἱ χριστιανοὶ ἀγογγύστως καὶ ἀπαθῶς ὑπέφερον, **σταθεροὶ καὶ ἀκλόνητοι** μένοντες εἰς τὴν πρὸς τὸν Χριστὸν πίστην των. Ἐλάχιστοι ἦσαν οἱ δειλοὶ, οἱ ὅποιοι δι' ὁμολογίας γραπτῆς ἤρνοῦντο τὸν Χριστὸν.

Τὸ ἀκλόνητον θάρρος τῶν χριστιανῶν ἐξέπληγτε καὶ αὐτοὺς τοὺς βασανιστὰς των, ἐκ τῶν ὁποίων πολλοὶ πιστεύοντες ἠσπάζοντο τὸν χριστιανισμόν, διαθεβαιούντες ὡς **μάρτυρες** πλέον τὰ θαύματα τῶν χριστιανῶν καὶ ἀποθνήσκοντες ἐκουσίως καὶ αὐτοὶ ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ. **Οὗτοι ἐκλήθησαν μάρτυρες ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας.** Ἐμαρτύρησαν δὲ ὄχι μόνον ἄνδρες, ἀλλὰ καὶ παιδία καὶ γέροντες καὶ νέοι καὶ γυναῖκες.

Οἱ διωγμοὶ κατὰ τῶν χριστιανῶν **δέκα** ἐν ἔλω, διήρκεσαν ἐπὶ τρεῖς ὀλοκλήρους αἰῶνας, μὲ ἐλαχίστας διακοπὰς, ἤρχισαν ἀπὸ τοῦ αἰμοχαροῦς ἐκείνου αὐτοκράτορος **Νέρωνος** (67 μ.χ.) καὶ κατέπαυσαν ἐπὶ **μεγάλου Κωνσταντίνου** (313 μ. Χ.) κατὰ τοὺς χρόνους τούτους χιλιάδες χριστιανῶν ἐθυσιάσθησαν.

Ὁ ἐπὶ **Νέρωνος** διωγμὸς δὲν ἦτο εὐτυχῶς γενικός, διότι ἐγένετο μόνον ἐν Ῥώμῃ. Ὁ παράφρων οὗτος αὐτοκράτωρ πυρπολήσας τὴν πόλιν τῆς Ῥώμης καὶ θέλων νὰ ἀπομακρύνῃ ἀφ' ἑαυτοῦ πᾶσαν ὑποψίαν, ἀπέδωκε **σατανικῶς** τὴν πυρπόλησιν αὐτῆς εἰς τοὺς χριστιανούς, οἵτινες ἐνοχοποιηθέντες οὕτω ὡς αἴτιοι τῆς πυρκαϊᾶς συναλαμβάνοντο οἱ δυστυχεῖς μετὰ λύσσης ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ ἐφονεύοντο διὰ μυρίων βασάνων (1)

Ἐπὶ **Νέρωνος** ἐμαρτύρυσαν ὡς ἐμάθομεν καὶ οἱ δύο κορυφαῖοι τῶν ἀποστόλων **Πέτρος** καὶ **Παῦλος**.

Ὁ δεῦτερος διωγμὸς ἐγένετο ἐπὶ αὐτοκράτορος **Δομιτιανοῦ** (83--96 μ. χ.) κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο χιλιάδες χριστιανῶν ἐδασανίσθησαν καὶ ἐθανατώθησαν.

Οἱ ἐπὶ **Τραϊανοῦ** καὶ τῶν ἄλλων αὐτοκρατόρων διωγμοὶ ὑπῆρξαν γενικώτεροι. Ὁ ἐπὶ **Μάρκου Αὐρηλίου**, ὅστις ἐθεωρεῖτο καὶ φιλόσοφος αὐτοκράτωρ, ὁ διωγμὸς ὑπῆρξε φοβερῶτατος.

Ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων **Τραϊανοῦ**, **Μάρκου Αὐρηλίου**, καὶ **Δεκίου** ἐμαρτύρησαν καὶ πολλοὶ ἐπίσκοποι, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ

(1) Τότε τὰ σώματα τῶν χριστιανῶν περιετυλίσσοντο εἰς δέρματα ἀγρίων θηρίων, ἐρρίπτοντο ὡς τροφή εἰς τοὺς κύνας ἢ ἀφοῦ ἠλείφοντο μὲ πίσσαν ἀνηρῶντο εἰς δοκοὺς καὶ ἠνάπτοντο ὡς ἔνσαρκοι λαμπάδες διὰ νὰ φωτισῶσιν τοὺς κήπους καὶ τὰ θέατρα τῆς Ῥώμης.

Ἄντιοχείας Ἰγνάτιος⁽¹⁾, ὁ Σμύρνης Πολύκαρπος⁽²⁾, Ἰουστίνος ὁ ἀπολογητὴς καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

Οἱ σκληρότεροι καὶ σφοδρότεροι ἔλων τῶν διωγμῶν ὑπῆρξαν οἱ ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ γενόμενοι κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο πλεῖστοι ἐθανατώθησαν, ἀρνούμενοι νὰ θυσιάσουν εἰς τὰ εἰδωλα, μεταξὺ τῶν ὁποίων οἱ ἅγιοι Δημήτριος ἐν Θεσσαλονίκῃ, Γεώργιος, ἅγια Βαρβάρα, ἅγια Αἰκατερίνα καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

Κατὰ τοὺς χρόνους τῶν διωγμῶν πολλάκις οἱ χριστιανοὶ ἠναγκάζοντο νὰ φεύγωσι καὶ νὰ κρύπτονται εἰς ἐρήμους καὶ σπήλαια καὶ ἐκεῖ νὰ τελῶσι τὰ θρησκευτικὰ τῶν καθήκοντα. Εἰς πολλὰς πόλεις τῆς Ἰταλίας καὶ ἰδίως εἰς Ῥώμην κατέφευγον εἰς ὑπογείους κατακόμβας, ἐνθα καὶ σήμερον ἀκόμη σφίζονται πολλοὶ τάφοι χριστιανῶν μαρτύρων.

16. Περὶ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου.

Ὁμεγαλομάρτυς καὶ μυροβλήτης Δημήτριος ἐγεννήθη ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐξ εὐγενῶν γονέων καὶ ἤκμασεν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ αὐτοκράτορος Διοκλητιανοῦ ἀνελθὼν εἰς ὑψηλὰ ἀξιώματα ἐν τῇ πολιτείᾳ. Διαπρύσιος κήρυξ τοῦ Εὐαγγελίου, ἔνθερος στρατιώτης τῆς πίστεως, ἀτρόμητος, μὲ πολλὰς ἀγαθοεργίας καὶ μὲ μεγάλην δημοτικότητα ἦτο πολῦτιμος στῦλος τῶν χριστιανῶν.

Εἰς τὸν Διοκλητιανὸν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους κατηγγέλην ὅτι ὁ Δημήτριος ὄχι μόνον δὲν ἐσέβετο τὰ εἰδωλα, ἀλλὰ καὶ προέτρεπε παρρησίᾳ καὶ ἐδίδασκε τὴν πρὸς αὐτὰ καταφρόνησιν· ὅτι ὁ

(1) Ὁ Ἄντιοχείας ἅγιος Ἰγνάτιος καταδικασθεὶς ἐν Ῥώμῃ εἰς θάνατον καὶ φοβούμενος μήπως οἱ χριστιανοὶ τῆς Ῥώμης ἐνεργήσωσι καὶ ματαιωθῇ ἡ καταδικη τοῦ ἔγραψε παρακαλῶν αὐτοὺς ὡς ἑξῆς: «Ἴκετεύω ὑμᾶς ἀφετέ μοι νὰ γίνω βορὰ τῶν λεόντων, καὶ τῶν ἄρκτων, ὅπως ταχέως ἀπολαύσω τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν... Σίτος εἰμαι τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ ἀλεσθῶ διὰ τῶν ὀδόντων τῶν θηρίων, ἵνα καθαρὸς ἄρτος Θεοῦ εὕρεθῶ».

(2) Ἀπολογηταὶ πατέρες ἐλέγοντο οἱ γράφοντες φιλόσοφοι χριστιανοὶ ἀπολογίας· ὅ· αὐτῶν διέφευγον τὰς κατὰ τῶν χριστιανῶν συκοφαντίας καὶ καταδείκνυον τὴν ὑπεροχὴν τοῦ χριστιανισμοῦ.

ἄνθρωπος αὐτὸς κατείχετο ὑπὸ τῆς μανίας τοῦ νὰ μὴ δύναται νὰ μείνῃ μίαν ἡμέραν ἤσυχος, ἐὰν δὲν εἴλκυεν ἓνα τοῦλάχιστον εἰδωλολάτρην εἰς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, ὅτι ἡ τόλμη του εἶχε καταστῆ ἀφόρητος, ὅτι δὲν ἐλάμβανεν ὑπ' ὄψιν του καμμίαν ἀρχὴν καὶ ἐξουσίαν ἐκτὸς τῶν ἀρχόντων τῆς Ἐκκλησίας του· ὅτι κατὰ τὴν πεποίθησίν των ἡ θρασύτης του ἦτο τόση, ὥστε δὲν θὰ ἐδίσταζε νὰ ἐγείρῃ μέτωπον ἀπέναντι καὶ αὐτοῦ τοῦ αὐτοκράτορος.

Ὁ Διοκλητιανὸς συνωφρῦώθη ὠργίσθη ἐναντίον τοῦ Δημητρίου, ἀλλὰ ἐπετίμησε καὶ ἐκείνους, οἵτινες ἐνόμισαν ὅτι ὁ θερμὸς χριστιανὸς θὰ ἐτόλμα νὰ ἀψηφίσῃ τὴν προσταγὴν καὶ τὴν θέλησιν αὐτοῦ τοῦ ἰδίου. Ἀμέσως λοιπὸν διέταξε καὶ προσήγαγον τὸν Δημήτριον εἰς τὰ ἀνάκτορα.

Ὁ αὐτοκράτωρ μετὰ τὰς συνήθεις διατυπώσεις, μετὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ Δημητρίου ὅτι ἦτο χριστιανὸς εἶπε πρὸς αὐτὸν ὅτι αὐτοκρατορικὴ ἐπιθυμία εἶναι νὰ προσέλθῃ εἰς τὴν εἰδωλολατρικὴν θρησκείαν, διότι μόνοι οἱ θεοὶ ὑπῆρξαν ἐπὶ τόσους αἰῶνας οἱ προστατάται τοῦ κράτους καὶ μόνοι οὗτοι δύναται νὰ διατηρήσωσι καὶ εἰς τὸ μέλλον τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν δόξαν του.

Ὁ Δημήτριος προσκλίνας ἐνώπιον τοῦ Διοκλητιανοῦ μετ' εὐλαθείας καὶ σεβασμοῦ ἐδήλωσε πρὸς αὐτόν, ὅτι δὲν ἤθελεν εὖρη πιστότερόν του ὑπήκοον καθ' ἑλπὴν τὴν εὐρεῖαν αὐτοκρατορίαν, διὰ τοῦτο δὲ αὐτός, τῶν ὑπηκόων του ὁ ἔσχατος εἶναι ὑπόχρεως νὰ τοῦ εἴπῃ μετὰ πάσης εὐλικρινείας ἑλπὴν τὴν ἀλήθειαν.

Ἡ εἰδωλολατρεία μὲ τὴν δεισιδαίμονα καὶ ψευδῆ πίστιν τῆς καὶ μὲ τὴν ἀκόλαστον ἠθικὴν τῆς, εἶναι ἐκείνη ἡ ὁποία προπαρασκεύασε τὴν οἰκογενειακὴν ἔκλυσιν, τὴν κοινωνικὴν ἐξαχρείωσιν καὶ πολιτικὴν κατάστασιν φερομένην ὀσημέραι πρὸς βαθυτέραν καὶ ἀνεπανόρθωτον κατάπτωσιν. Ἄρνούμαι ἐπομένως, βασιλεῦ, προσέθηκε τελευταῖον ὁ Δημήτριος, νὰ προδώσω τὴν θρησκείαν τοῦ **Χριστοῦ** μου, ἡ ὁποία ὄχι μόνον παρέχει τὴν ἠθικὴν λύτρωσιν καὶ τὴν αἰώνιον ζωὴν, ἀλλὰ διανοίγει καὶ ὁδοὺς δόξης καὶ ἰσχύος εἰς τὰς κοινωνίας καὶ τὰ κράτη, διότι ὑπὲρ πάσαν ἄλλην ἠθοπλαστικὴν δύναμιν ἐξαγνίζει τὰς προαιρέσεις, προάγει τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν αὐταπάρησιν καὶ καταρτίζει τοὺς ὑπηρέτας τοῦ λαοῦ ἄρχοντας καὶ τοὺς οἰκοθεν φιλονόμους καὶ πειθαρχικοὺς πολίτας.

Ὁ Διοκλητικὸς ἔκρινεν ἀναξιοπρεπὲς νὰ ἐπιμείνοι περισσότερον. Μὲ κίνημα ὀργῆς καὶ καταφρονήσεως ἔδειξεν πρὸς τὸν Δημήτριον τὴν θύραν, νεύσας δὲ πρὸς ἓνα τῶν περὶ αὐτὸν στρατηγῶν διέταξε νὰ ἀπαχθῇ ὁ τρσοῦτον τολμητίας χριστιανὸς εἰς τὴν φυλακὴν. Ὁ ἅγιος διήλθε ἐκεῖ ἱκανὰς ἑβδομάδας. Ἦσαν διατεθειμένοι νὰ τὸν ἀφήσωσιν ν' ἀποθάνῃ ἐκ κακουχίας καὶ στερήσεων ἀνευ ἀθλητικοῦ μαρτυρίου, τὸ ὅποιον ἤθελε καταστήσει αὐτὸν ἀγαπητότερον καὶ λαμπρότερον ἐν τῇ συνειδήσει τῶν ὀμοπίστων του. Ἀλλὰ κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἐπέκειντο ἀγῶνες εἰς τὸ εὐρύχωρον στάδιον τῆς Θεσσαλονίκης. Ἐπιμελεῖς δὲ προπαρασκευαί κατέβλήθησαν, διὰ νὰ τελεσθῶν ὅσον τὸ δυνατόν πανηγυρικώτερον, ἀφ' οὗ ἐμελλε νὰ τοὺς τιμῆσῃ διὰ τῆς παρουσίας του καὶ αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ.

Ἡ ὥρισμένη ἡμέρα ἔφθασεν. Τὸ στάδιον ἐπληρώθη κόσμου. Παρίσταντο οἱ ἐπίλεκτοι τῆς πόλεως, ἔτι δὲ τὸ ἄνθος ὅλον τοῦ στρατοῦ καὶ τῆς πολιτείας. Καὶ ὁ Διοκλητιανὸς ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ του θέσει κατηύγαξε τὰς χιλιάδας ἐκείνας διὰ τῆς βασιλικῆς του λαμπρότητος καὶ ἐξέκαιε περισσὴν καὶ ἀκάθεκτον τὴν φιλοτιμίαν τῶν ἀγωνιστῶν.

Μεταξὺ τῶν λοιπῶν ἀθλητῶν προεῖχεν ἀνὴρ νεαρὸς ὁ Λυαῖος ἀθλητικώτατος τὸ παράστημα, ἀλλὰ καὶ τὴν δεξιότητα καὶ τὴν δύναμιν. Μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης οὐδεὶς εἶχε δυνηθῆ ν' ἀντιπαλαίσῃ καὶ μικρὸν μόνον πρὸς αὐτόν. Καὶ εἶχεν ἀποβῆ πλέον ὁ ἐκτὸς συναγωνισμοῦ. Κατέπλησσε μόνον διὰ τῆς θέας του ἔτι δὲ πλέον καὶ διὰ τοῦ ὀνόματός του. Οἱ ἀγωνισταί, οὔτινες τὸν ἔβλεπον ἐν τῷ σταδίῳ, ἀπεσύροντο. Καὶ ἄλλοι, οἱ ὅποιοι ἤκουον μόνον τὴν συμμετοχὴν, ἐξηφανίζοντο.

Κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τῶν ἐπισημοτάτων ἀγῶνων ὁ Λυαῖος ἐπεδείχθη ἐπὶ τοῦ στίβου. Τίς θὰ προέβαλλεν ἀνταγωνιστῆς του, ὁ κῆρυξ ἐφώνησεν ἐπανειλημμένως, ἀλλ' οὐδεμίαν ἀπόκρισιν.

Τότε οἱ περὶ τὸν Διοκλητιανὸν ἐσκέφθησαν νὰ ἐκμεταλλευθῶσι τὴν ἀπροσμάχητον τοῦ Λυκαίου δύναμιν ἐναντίον τῶν χριστιανῶν. Καὶ ὁ αὐτοκράτωρ, συμμεριζόμενος τὴν γνώμην των, διέταξε τὸν κῆρυκα νὰ φωνάξῃ τίς ἐκ τῶν χριστιανῶν εἶχε τὸ θάρρος πιστεῦν εἰς τὸν Θεόν του ν' ἀνταγωνισθῇ πρὸς τὸν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν θεῶν διατελοῦντα Λυαῖον.

Μόλις ἢ ἐκφώνησις τοῦ κήρυκος ἠκούσθη, νεανίας γλυκὺς καὶ πάγκαλος, ἔφηβος μόλις ταχὺς ἐξεληθὼν ἀπὸ τοῦ σταδίου διήρχετο τὰς στενὰς ὁδοὺς τῆς Θεσσαλονίκης μετὰ πολλῆς τῆς σπουδῆς. Ποῖος νὰ ἦτο ; Καὶ ποῦ νὰ μετέβαινε ; Πρὸς τί δέ :

Ὡνομάζετο Νέστωρ, ἀνῆκεν εἰς τοὺς χριστιανούς, ἦτο ἐκ τῶν νεαρωτάτων μαθητῶν τοῦ Δημητρίου, κοινωνὸς τῆς εὐσεβείας του, ἀλλὰ καὶ τῆς φιλοτίμου καὶ ἀδαμάστου γενναιοψυχίας του. Ὁ Νέστωρ ἐξηγέρθη διὰ τὴν πρόκλησιν ἐκείνην τῶν εἰδωλολατρῶν καὶ ἐπόθησε μὲ ἄλλην τὴν ψυχὴν καὶ τὴν καρδίαν του ν' ἀντεπεξέλθῃ αὐτὸς κατὰ τοῦ Λυαίου, διὰ νὰ καταισχυνηθῆ περισσότερο ἢ εἰδωλολατρικῆ ὄφρυς μέσῃ τῆς ἰδικῆς του ἀσθενείας. Ἴδου διατί ἔφυγε μετὰ τόσοῦ τάχους ἐκ τοῦ σταδίου, μετέβαινε νὰ εὕρῃ τὸν Δημήτριον ἐν τῇ φυλακῇ, νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπιδοκιμασίαν του καὶ νὰ λάβῃ τὰς εὐχὰς του.

Ὁ Δημήτριος μὲ τὴν ζέσιν τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδίας του κατεφίλησε τὸν Νέστορα. Προσηυχήθη δὲ μετ' αὐτοῦ συντόμως, ἀλλὰ θερμότατα, τὸν ἐνεθάρρυνε περισσῶς καὶ τὸν ἔστειλεν εἰς τὸ στάδιον βεβαιῶν αὐτὸν περὶ τῆς νίκης καὶ τοῦ θριάμβου του.

Ἐν τῇ μεταξὺ εἶχον τελεσθῆ ἄλλοι μεταξὺ ἄλλων ἀγῶνες. Ἐξ-αίφνης ὁ χριστιανὸς νεανίας, εἰς νέαν πάλιν ἐκφώνησιν καὶ πρόσφώνησιν καὶ πρόσκλησιν τοῦ κήρυκος διὰ τὸν Λυαίον, προέβη καὶ ἐδήλωσεν ὅτι αὐτὸς δέχεται ν' ἀντιπαλαίσῃ. Ἡ δῆλωσις τοῦ Νέστορος προεκάλεσε κατάπληξιν. Ὁ νεανίσκος ἐκεῖνος, ὅστις οὐδέποτε ἠκούσθη μεταξὺ τῶν ἀθλητικῶν κύκλων, πῶς ν' ἀνταγωνισθῆ πρὸς ἀθλητὴν ἀπρόσιτον καὶ ἀπροσμάχητον ; Ἦτο δὲ τόσοσ τοῦ χριστιανοῦ τὸ κάλλος καὶ τοιαύτη ἢ τῆς μορφῆς εὐγενῆς καὶ χαρίεσσα ἔκφρασις, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ εἰδωλολατρικοὶ κύκλοι συνεπάθησαν καὶ κατεδλήθησαν. Ἐκ τῶν προτέρων ἔδλεπον ὅχι τὴν πάλιν του ἀλλὰ τὸν θάνατόν του. Ἄλλ' ἐκεῖνος ἐπέμενεν ὅτι ὁ ἀγὼν ἔπρεπε νὰ τελεσθῆ.

Ὁ Λυαῖος, μόλις τὸν ἠτένισεν ἐφάνέρωσεν ἀμέσως ἅπασαν τὴν καταφρόνησιν του. Ἀπεποιήθη μάλιστα κατ' ἀρχὰς νὰ δεχθῆ τὸν πρὸς τὸν νεανίσκον ἀγῶνα. Ἐγώ, ἔλεγεν, ἐπαγγέλλομαι τὸν ἀθλητὴν, ὅχι τὸν ἀσφαλῆ φονέα. Ἄλλ' ὁ Νέστωρ τὸν ἐξηνάγκασε διὰ τῶν λόγων του νὰ τὸν ἀντιμετωπίσῃ. Καὶ ἔστησαν ἀπέναντι ἄλ-

λήλων κρατούντες τὰ ξίφη καὶ ἀντιβλεπόμενοι εὐσταθεῖς καὶ ἀποφασιστικοί. Μετὰ μίσους ὁ Λυαῖος καὶ ἀγερωχίας, μετ' ἀφοβίας, χάριτος καὶ τόλμης ὁ νεαρός Νέστωρ.

Ἐν τῇ μεταξὺ ὁ Δημήτριος προσήυχετο ἐν τῇ φυλακῇ ὑπὲρ τοῦ προσφιλοῦς μαθητοῦ τοῦ. Ὡσαύτως καὶ οἱ παριστάμενοι ἐν τῷ σταδίῳ χριστιανοὶ ἀνέπεμπον πρὸς τὸν Ἰησοῦν μυστικῶς, ἀλλ' ὀλοθερμούς τὰς δεήσεις των, ὅπως δώσῃ τὴν νίκην εἰς τὸν Νέστορα. Καὶ ὁ ἴδιος δὲ ἐδέετο πρὸς τὸν Θεόν, ὅπως ἐπαναληφθῆ τὸ θαῦμα τῆς νίκης τοῦ ξανθοῦ καὶ νεαρωτάτου υἱοῦ τοῦ Ἰεσοῦ κατέναντι τῆς ὑπερφηφάνειας καὶ πεποιθήσεως τοῦ γίγαντος Γολιάθ.

Ὅτε οἱ ἀντίπαλοι ἐκινήθησαν, ἔβλη ἡ ἀπέραντος πληθὺς τῶν εἰδωλοατρῶν, μὴ ἐξαιρουμένου καὶ αὐτοῦ τοῦ αὐτοκράτορος, διήνοιγε τοὺς ὀφθαλμούς, διὰ τὰ ἴδια τὴν πτώσιν καὶ τὰ αἵματα τοῦ τολμηροῦ χριστιανοῦ. Ἄλλ' ἐξαίφνης κραυγὴ φρίκης καὶ κατάπληξις ἀπὸ μύρια στήθη διέσειεν ὀλόκληρον τὸ στάδιον. Ταχέως ὁ Νέστωρ, ἀφ' οὗ ἐφώνησεν «ὁ Θεὸς Δημητρίου, βοήθει μοι», πλήξας θανασίμως τὸν Λυαῖον, δὲν τὸν ἀφήκεν ὄχι νὰ θριαμβεύσῃ, ἀλλὰ μηδὲ νὰ ἀντιπαλαίσῃ. Ἀποτρέψας ἐπιτηδείως τὸ πρῶτον κτύπημα, τὸ ὅποιον ἠθέλησε νὰ διευθύνῃ κατ' αὐτοῦ ὁ εἰδωλόατρης ἀθλητῆς, ἔχωσε τὸ ἰδικόν του ξίφος εἰς τὸ στήθος του. Ματαίως τότε ἐκεῖνος ἐτινάχθη ὡς τίγρης, λυπούμενος ὄχι διὰ τὸν θάνατον, ἀλλὰ διὰ τὴν ἡττάν του. Ἡ χεὶρ του ἀπέμεινεν ἀδρανῆς, στραφεῖς δὲ ἔπεσε κατὰ γῆς πτώμα ἄδοξον καὶ βαρὺ.

Οἱ εἰδωλόατραι πρὸ τοῦ ἀποτελέσματος ἐκείνου δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τηρήσουν τοῦλάχιστον τὰ προσχήματα στοιχειώδους εὐπρεπείας. Ὅχι μόνον δὲν ἐπευφήμησαν τὸν Νέστορα, ἀλλὰ καὶ ἐξηγέθησαν μακιακοὶ κατ' αὐτοῦ. Τὸ ὅτι ἐνίκησεν ἐθεωρήθη ἀσύγγνωστον ἔγκλημά του. Καὶ μυρία φωναὶ ἐζήτησαν τὸν ἐπὶ τόπου θάνατον αὐτοῦ.

Ὁ αὐτοκράτωρ ἐδίστασε νὰ προβῆ εἰς τοιαύτην ἐπαίσχυντον πράξιν. Ἡ ἀθλητικὴ ἱστορία δὲν εἶχε νὰ παρουσιάσῃ ὁμοίαν, δὲν ὤφελε λοιπὸν νὰ κηλιδῶσῃ τὸν ἑαυτόν του διατάσων τοιοῦτον ἀκατανόμαστον φόνον. Ἀλλὰ τὰ πλήθη, διεγειρόμενα κρυφίως ὑπὸ τῶν ἀυλικῶν, ἐκραύγαζον σχεδὸν ἀπειλητικά. Ὁ αὐτοκράτωρ τότε δοῦλος τῶν ὄχλων του, συνήνεσεν. «Ἄς ἀποκοπῆ τοῦ νέου χριστιαν-

νοῦ ἢ κεφαλῆ». Καὶ ἐκόπη. Αἱ φανατισμένοι καὶ πλήρεις μίσους ἐκείναι ὠρυγαὶ κατήρψανον τὴν καρδίαν τοῦ Νέστορος. Ἡ λύσσα τῶν ἐθνικῶν ἀπεδείκνυε τὴν ἀδυναμίαν των. Δὲν ἔφθασεν ὅτι ἦσαν οἱ ἠττημένοι. Ἦθελον νὰ προσθέσωσιν εἰς βᾶρος των καὶ τὴν ἀτιμίαν. Διότι ὁ φόνος τοῦ Νέστορος θὰ ἦτο ἡ κακουργία καὶ τὸ αἰσχρὸς των. Ἐκυψε λοιπὸν τὴν ξανθὴν καὶ περικαλλῆ κεφαλὴν του καὶ παρέδωκε τὴν πνοήν του ὑπὸ τὸ πλῆγμα τοῦ ξίφους, διὰ ν' ἀναβῆ ἔτι περικαλλέστερος ἐνώπιον τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ζωῆς, πηγῆς ἅμα τοῦ ἀθανάτου κάλλους. Μετ' ὀλίγον βαρέα βήματα στρατιωτικῶν ἀντήχουν εἰς τὴν αὐλὴν τῆς φυλακῆς, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐφυλάσσετο ὁ Δημήτριος. Ὁ δεσμοφύλαξ ἤνοιξε τὴν θύραν καὶ οἱ στρατιῶται εἰσῆλθον, διὰ νὰ ἐκτελέσωσι τὴν δοθεῖσαν εἰς αὐτοὺς διαταγήν. Ὁ Δημήτριος ἐπληροφορήθη τὴν αἰτίαν τῆς εἰς θάνατον καταδίκης του. Ὅχι μόνον διότι ἐπέμενεν εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ διότι αὐτὸς ἦτο ὁ διδάσκαλος τοῦ νεαροῦ Νέστορος. Ἐκεῖνος τότε ἐνόησεν. Ὁ Νέστωρ ὑπῆρξε νικητῆς. Ἡ χαρίστησε λοιπὸν τὸν Θεὸν ἐκ καρδίας καὶ ἔπειτα ἀφοβος, φαιδρὸς μᾶλλον, προέβαλλε τὸ σῶμα του. Ἐμπρὸς λοιπὸν δῆμιοι, οἱ χριστιανοὶ θὰ νικήσωσι, τὰ θύματα θὰ καταβάλωσι τοὺς φονεῖς των.

Πλεῖσται λόγχοι διεπέρασαν τὸ στήθος καὶ τὰς πλευράς του. Καὶ οὕτως ἀπῆλθε πρὸς τὸν Κύριον ὁ μεγαλομάρτυς Δημήτριος, διαλάμπας μεταξὺ τῶν ἐνθερμοτέρων διδασκάλων, καὶ τῶν λαμπροτέρων πρωταθλητῶν τῆς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ πίστεως.

Ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν τιμᾷ τὴν μνήμην τοῦ ἀγίου κατὰ τὴν 26ην Ὀκτωβρίου, καθ' ἣν ψάλλεται καὶ τὸ Ἀπολυτίκιον τῆς ἑορτῆς ἔχον οὕτω :

«Μέγαν εὐρατο ἐν τοῖς κινδύνοις σὲ ὑπέρμαχον ἢ οἰκουμένη, ἀθλοφόρε, τὰ ἔθνη τροπούμενον. Ὡς οὖν Λυαίου καθεῖλες τὴν ἔπαρσιν, ἐν τῷ σταδίῳ θαρρύνας τὸν Νέστορα, οὕτως, ἅγιε, Χριστὸν τὸν Θεὸν ἐκέτευε δωρήσασθαι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος».

Ἦτοι : Σέ, ὦ νικητά, ἅγιε Δημήτριε, εὐρεν ὁ κόσμος μέγαν προστάτην εἰς τοὺς κινδύνους, σέ, ὅστις ἐνίκησας τοὺς εἰδωλολάτρας. Ὅπως λοιπὸν ἐταπεινώσας τὴν ἀλαζονείαν τοῦ Λυαίου, ὅτε ἐνεθάρρυνας εἰς τὸ στάδιον τὸν Νέστορα τοιοιουτρόπως ἅγιε παρεκάλει τὸν Θεὸν μας Χριστὸν νὰ μᾶς χαρίσῃ τὸ μέγα ἔλεός του.

17. Περὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου.

Ὁ μεγαλομάρτυς καὶ τροπαιοφόρος Γεώργιος. — Ὁ μέγας οὗτος καὶ ἔνδοξος μάρτυς τοῦ Χριστοῦ Γεώργιος ἐγεννήθη εἰς τὴν Καισάρειαν τῆς Καππαδοκίας ἐκ γονέων εὐγενῶν καὶ πλουσίων. Ἐν νεαρᾷ ἔτι ἡλικίᾳ ἀνήλθεν εἰς τὸ ἀνώτερον στρατιωτικὸν ἀξίωμα τοῦ χιλιάρχου. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς του διένειμε τὰ χρήματά του εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἠλευθέρωσεν ἄλλους τοὺς δούλους του.

Εἰς τοὺς διαφόρους πολέμους μὲ τὴν εἰς Θεὸν πίστιν ἀνεδείχθη νικητής, ἐκ τούτου δὲ ἔλαβε καὶ τὴν ἐπωνυμίαν τροπαιοφόρος. Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ αὐτοκράτορος Διοκλητιανοῦ λαθῶν διαταγὰς νὰ ἐκτελέσῃ διωγμὸν κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἠρνήθη καὶ μετὰ παρρησίας ὁμολόγησε τὸν Χριστόν, διότι ἕως τότε ἦτο χριστιανὸς ἐν τῇ κρυπτῇ. Ὁ Διοκλητιανὸς, ἀφοῦ δὲν ἴσχυσαν τὰ δελεαστικὰ μέσα νὰ μεταβάλωσι τὸ φρόνημα τοῦ ἁγίου, διέταξε καὶ υπέβαλον αὐτὸν εἰς παντοίας καὶ φρικώδεις βασάνους. Ταύτας ὁ Γεώργιος μετὰ καρτερότητος θαυμαστῆς ὑπομείνας, ὄχι μόνον τὸν χριστιανικὸν αὐτοῦ ζῆλον ἔτι μᾶλλον ἐνίσχυσεν, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς διὰ τοῦ παραδείγματος εἰς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν ὠδήγησεν. Ἐν τέλει δέ, ἐπειδὴ, κατὰ τὴν παράδοσιν, καὶ συγγενεῖς τοῦ αὐτοκράτορος Διοκλητιανοῦ προσεῖλκυσεν εἰς τὸν χριστιανισμόν, ἀπεκεφαλίσθη κατὰ διαταγὴν τούτου. Τὸ ἱερὸν αὐτοῦ λείψανον κομισθὲν ὑπὸ τοῦ δούλου αὐτοῦ εἰς τὴν ἐν Παλαιστίνῃ κωμόπολιν Λύδδαν (μητρικὴν του πατρίδα) ἐν μνημείῳ κατατέθη. Ἐπειτα δὲ ἀνηγέρθη καὶ ναὸς ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ. Πλεῖστα καὶ παράδοξα θαύματα ἐποίησεν ὁ ἁγιος φονεύσας τὸν δράκοντα, ἀπλευθέρωσε τὴν πρὸς βορρὰν προκειμένην αὐτῷ βασιλοπούδα. Τὸ θαῦμα τοῦτο ὄχι μόνον ἡ ὀρθόδοξος, ἀλλὰ καὶ ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία πιστεύει. Ὁ ἁγιος εἰκονίζεται ὡς ἵππεύς (δι' ὃ καὶ ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία καλεῖ αὐτὸν ἱππότην).

Ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν τιμᾷ τὴν μνήμην τοῦ ἁγίου Γεωργίου κατὰ τὴν 23ην Ἀπριλίου, ἑορταζομένην δημοτελέστατα ἀπανταχοῦ τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἐκκλησῖαι ἀπειροὶ καὶ διάσημοι Μοναὶ φέρουσι τὸ ὄνομά του. Οἱ Ἕλληνες μισθοφόροι τοῦτον ἐνόμιζον προστάτην των

καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ φέρει ἐν τῇ μέσῳ ἢ σημαία τῶν Συνταγμάτων τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ.

Ἐν τῇ Δύσει ἐδοξάζετο ἀπὸ τοῦ θου αἰῶνος. Κατὰ τὰς Σταυροφορίας ἡ πίστις πρὸς τὸν ἅγιον ἐκορυφώθη ἕνεκα τῆς βοήθειάς, τὴν ὁποίαν παρέσχε πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας Ῥιχάρδον Λεοντόκαρδον. Ἐκτοτε ἀνεκηρύχθη προστάτης ἐν Ἀγγλίᾳ, Γενεύῃ, Μόσχᾳ κ.τ.λ. Κατὰ τὸν μεσαιῶνα ὁ ἅγιος ἦτο ἐπώνυμος προστάτης ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἱπποτικῶν ταγμάτων, σήμερον δὲ πολλῶν ὠσαύτως ἱπποτικῶν ταγμάτων ἐν τῇ ἀπονομῇ παρασήμων.

Τὸ ἀπολυτίκιον τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου ἔχει οὕτως : «Ὡς τῶν αἰχμαλώτων ἐλευθερωτῆς καὶ τῶν πτωχῶν ὑπερασπιστής, ἀσθενούντων ἰατρός, βασιλέων ὑπέρμαχος, τροπαιοφόρε μεγαλομάρτυς Γεώργιε, πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν».

Ἐορμηνεσία : Σὺ ὦ νικητὰ, μεγαλομάρτυς Γεώργιε, ὁ ὁποῖος ἠλευθέρωσες τοὺς αἰχμαλώτους, ἐδοθήθης τοὺς πτωχοὺς, ἐθεράπευσες, ἀσθενεῖς ἐπολέμησες ὑπὲρ τῶν βασιλέων κατὰ τῶν ἐχθρῶν, μεσίτευε δι' ἡμᾶς πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ Θεὸν μας διὰ νὰ σωθοῦν αἱ ψυχαὶ μας.

18. Περὶ τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου.

Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας υἱὸς τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Χλωροῦ καὶ κατὰ τῆς εὐσεβοῦς Ἑλένης, γενόμενος αὐτοκράτωρ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς του ἔθεσε τέλος εἰς τοὺς φοβεροὺς κατὰ τῶν χριστιανῶν διωγμούς, διότι ἐπίστευεν ὅτι ὁ χριστιανισμὸς ἦτο ἡ θεία θρησκεία τοῦ μέλλοντος. Κατὰ τὸ ἔτος 312 ὁ μέγας Κωνσταντῖνος πολεμῶν πρὸς τὸν Αὐγουστον Μαξέντιον, ἂν καὶ ὀλιγώτερον τοῦ ἀντιπάλου του εἶχε στρατὸν, πεποithῶς ἕμως εἰς τοὺς χριστιανούς τοὺς ἐν τῷ στρατῷ αὐτοῦ, καὶ πρὸ πάντων εἰς τὸν Μέγαν καὶ παντοδύναμον Θεὸν τῶν χριστιανῶν, περὶ οὗ βεβαίως εἶχε διδαχθῆ ὑπὸ τῆς εὐσεβοῦς μητρὸς του Ἑλένης, ἔδραμε κατ' αὐτοῦ. Ἦνθ' δὲ προσήχεται, περὶ τὴν ἐσπέραν εἶδεν εἰς τὸν οὐρανὸν σταυρὸν φωτὸς φέροντα τὰ γράμματα «ἐν τούτῳ νίκα».

Ἰδὼν δὲ κατ' ὄναρ τὸν Χριστόν, κελεύοντα νὰ μεταχειρισθῆ τὸ φανερὸν σημεῖον ὡς ὄπλον κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, κατεσκεύασε σημαίαν καὶ

ἔθηκεν ἐπ' αὐτῆς ἐκτὸς τοῦ σταυροῦ καὶ τὸ μονόγραμμα τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ· ὀνομάζεται δ' ἡ σημαία αὐτῆς λάβαρον λέξις Ἀσσυριακῆ, σημαίνουσα αἰωνιότητα). Ὁρμήσας τότε κατὰ τοῦ Μαξεντίου ἐνίκησεν αὐτόν, καὶ ἐπειδὴ ἀπέδωκε τὴν νίκην εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ Χριστοῦ ἐκήρυξε μετὰ τοῦ συνάρχοντός του ἐν τῷ Ἀνατολικῷ κράτει τοῦ Λικινίου τὴν ἐλευθέραν ἐξάσκησιν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας καὶ παρεχώρησε διάφορα προνόμια εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Λικίνιος ἤρχισε πάλιν νὰ ὑποστηρίξη τὴν ἐθνικὴν θρησκείαν ἐξερράγη ταχέως πόλεμος μεταξὺ τῶν δύο συναρχόντων ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Κωνσταντίνου ἐνίκησεν ὁ χριστιανισμός. Ὁ Μέγας Κωνσταντίνος γενόμενος μονοκράτωρ κατέστησε τὸν χριστιανι-

Ὁ μέγας Κωνσταντίνος

σμὸν ἐπικρατοῦσαν θρησκείαν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Κράτους, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ καταδιώξη τὴν ἐθνικὴν θρησκείαν. Τὸ 330 μετέφερε τὴν ἔδραν τοῦ κράτους ἀπὸ Ῥώμης εἰς Βυζάντιον, τὸ ὅποιον αὐτὸς μὲν Νέαν Ῥώμην ἐκάλεσεν, ὁ δὲ λαὸς Κωνσταντινούπολιν.

Ὁ Μέγας Κωνσταντίνος ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του ἐβαπτίσθη

ὕπὸ τοῦ Νικομηδείας Εὐσεβίου, τὴν δὲ 21ην Μαΐου 337 ἀπέθανεν ἐν Νικομηδείᾳ· τὸ σῶμα του μεταφερθὲν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐτάφη εἰς τὸν ναὸν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, τὸν ὁποῖον αὐτὸς εἶχεν ἰδρύσει. Ὁ μέγας Κωνσταντῖνος θέσας τέρμα εἰς τοὺς διωγμοὺς καὶ ἐπιτρέψας τὴν ἐλευθέραν ἐξάσκησιν τοῦ χριστιανισμοῦ ἀνεδείχθη μέγας προστάτης τῆς Ἐκκλησίας, ἣ ὁποία τιμᾶ τοῦτον ὡς ἅγιον καὶ ἰσαπόστολον.

Τὴν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἀγάπην ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἔδειξε καὶ διὰ τῆς κατασκευῆς μεγαλοπρεπῶν ναῶν εἰς διαφόρους μεγαλόπολεις τῆς Ἀνατολῆς, ὡς τοῦ ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας καὶ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἐπιμελεῖται τῆς μητρὸς του τῆς Ἁγίας Ἐλένης, τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Τάφου ἐν Ἱεροσολύμοις, ὁ ὁποῖος καὶ σήμερον ἀκόμη εἶναι τὸ ἱερὸν προσκύνημα τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου. Ἐντὸς τοῦ ναοῦ τούτου πανηγυρικῶς ἀνυψώθη πρὸς προσκύνησιν ὁ τίμιος σταυρός, ὁ ὁποῖος ἀνευρέθη παρὰ τὸν τάφον τοῦ Σωτῆρος.

Ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν ἑορτάζει τὴν μνήμην τῶν ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἐλένης τὴν 21ην Μαΐου, καθ' ἣν ψάλλεται τὸ ἑξῆς ἀπολυτίκιον.

«Τοῦ Σταυροῦ σου τὸν τύπον ἐν οὐρανῷ θεασάμενος καὶ ὡς ὁ Παῦλος τὴν κλησιν οὐκ ἐξ ἀνθρώπων δεξάμενος, ὁ ἐν βασιλεύουσιν ἀπόστολός, σου Κύριε, βασιλεύουσαν πόλιν τῇ χειρὶ σου παρέθετο· ἦν περιόριζε διὰ παντὸς ἐν εἰρήνῃ, πρεσβείας τῆς Θεοτόκου, μόνε φιλάνθρωπε.

Ἑρμηνεία. δηλ. ὁ Κωνσταντῖνος ὅστις εἶδεν εἰς τὸν οὐρανὸν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ σου καὶ δὲν ἐκλήθη εἰς τὸν χριστιανισμὸν ὑπ' ἀνθρώπων ἀλλ' ὑπὸ σοῦ τοῦ ἰδίου, ὅπως ἄλλοτε ὁ Παῦλος, παρέδωκεν εἰς τὴν ἐξουσίαν σου (προστατεύσας τὸν χριστιανισμὸν) τὴν βασιλεύουσαν πόλιν (δηλ. τὴν Κων)πολιν σῶζε ταύτην ὦ Χριστέ, μόνε φιλάνθρωπε, πάντοτε ἐν εἰρήνῃ μὲ τὴν μεσιτείαν τῆς Θεοτόκου.

19. Θρησκευτικαὶ ἔριδες, ὁ Ἄρειος καὶ ἡ πρώτη ἐν Νίκαια Οἰκουμενικῇ σύνοδος.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἐταράσσεται ὑπὸ θρησκευτικῶν ἐρίδων. Ὁ Ἄρειος ὅστις ἦτο πρεσβύτερος (ιερεὺς) εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἀλεξανδρείας προσπαθῶν νὰ γίνῃ ἐπίσκοπος καὶ ἀποτυχῶν εἰς τὰς ἐνεργείας του, ἤρchiσε νὰ προσβάλλῃ τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν, πρεσβεύων ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς δὲν εἶναι Θεός, ὡς ὁ Πατήρ, ἀλλ' ὅτι εἶναι κτίσμα, ὅπως καὶ οἱ λοιποὶ ἄνθρωποι, ἀλλὰ τὸ τελειότερον τῶν κτισμάτων.

Ἡ στρεβλὴ καὶ πεπλανημένη αὕτη διδασκαλία διαδοθεῖσα ἀνεστάτωσε τὸν χριστιανισμόν. Ματαίως ὁ ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας προβλέπων τὸν κίνδυνον, τὸν ὁποῖον διέτρεχεν ἡ ἐκκλησία προσεπάθει διὰ παραίνεσεων καὶ συμβουλῶν νὰ ἐπαναφέρῃ τὸν Ἄρειον εἰς τὸν ἀληθῆ δρόμον. Βλέπων ὅμως ὅτι αἱ πατρικαὶ του συμβουλαὶ ἀπέβαινον εἰς μάτην, ἀπεφάσισε νὰ συγκαλέσῃ τοπικὴν ἢ ἐπαρχιακὴν σύνοδον. Ἡ σύνοδος κληθεῖσα καὶ ἀκούσασα τὰς βλασφημίας ταύτας τοῦ Ἀρείου κατεδίκασε τὴν αἵρεσιν ταύτην. Δυστυχῶς ὅμως ὁ Ἄρειος ἐξηκολούθησε νὰ διδάσκῃ τὰ αὐτά. Τότε ὁ ἐπίσκοπος τῆς Ἀλεξανδρείας Ἀλέξανδρος ἐξεδίωξεν αὐτὸν ἐκεῖθεν.

Ὁ Ἄρειος καταφυγὼν εἰς Παλαιστίνην ἐξηκολούθησε νὰ διαδίδῃ τὰς δοξασίας αὐτοῦ. Ἡ αἵρεσις αὐτῆ τοῦ Ἀρείου, προῖον πλάγης, ἐκλόνησε τὴν πίστιν ἐνίων χριστιανῶν, ἔφθασε δὲ καὶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Τότε ὁ Κωνσταντῖνος θέλων νὰ θέσῃ τέρμα καὶ νὰ εἰρηνεύσῃ τὰς μεταξὺ τῶν χριστιανῶν δημιουργηθείσας ἔριδας, συνεκάλεσεν εἰς τὴν Νίκαιαν τῆς Βιθυνίας (Μ. Ἀσία) τῇ 315 μ. Χ. τὴν πρώτην κληθεῖσαν οἰκουμενικὴν σύνοδον. (1) συγκροτηθεῖσαν ἐκ 318 θεοφόρων πατέρων καὶ ὑπὸ τὴν προεδρείαν αὐτοῦ τοῦ Κωνσταντίνου, εἰς ἣν ἀπήγγειλε καὶ κατάλληλον λόγον πρὸς τοὺς συνελθόντας ἐπισκόπους περὶ ὁμονοίας.

(1) Ἡ σύνοδος αὕτη ὠνομάσθη Οἰκουμενικῇ, διότι διὰ πρώτην φοράν συνήρχοντο ἐπίσκοποι ἐξ ὅλης τῆς Οἰκουμένης.

Εἰς τὴν σύνοδον ταύτην ὠμίλησαν πολλοὶ ἐπίσκοποι· διεκρίθησαν δὲ κατὰ τὰς συζητήσεις ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας διάκονος Ἀθασίος καλούμενος, ὅστις ἀποστομώσας τὸν Ἄρειον κατέπεισε τὴν σύνοδον νὰ παραδεχθῆ, ὅτι ὁ Υἱὸς εἶναι ὁμοούσιος τοῦ Πατρὸς καὶ ὅτι ἐγεννήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πρὸ τῶν αἰῶνων καὶ δὲν ἐποιήθη, ὁ ἐπίσκοπος Μύρων τῆς Λυκίας ἅγιος **Νικόλαος** καὶ ὁ ἐπίσκοπος Τριμυθοῦντος τῆς Κύπρου ἅγιος **Σπυρίδων**. Ἡ σύνοδος αὕτη κατέδίκασε παμφηγεῖ τὴν αἵρεσιν τοῦ Ἀρείου καὶ συνέταξε τὰ 7 ἄρθρα τοῦ συμβόλου τῆς Πίστεως, διὰ τῶν ὁποίων πᾶς χριστιανὸς ὁμολογεῖ ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ἀληθῶς υἱὸς Θεοῦ ὁμοούσιος πρὸς τὸν Πατέρα αὐτοῦ. Ἡ αὕτη σύνοδος ἐρρύθμισε καὶ τινὰ ἄλλα θρησκευτικὰ ζητήματα μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα⁽¹⁾.

Κτίσις Κωνσταντινουπόλεως. Μετὰ τὸν κανονισμὸν τῶν διαφόρων θρησκευτικῶν ζητημάτων, ὁ Αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ῥώμην. Ἐσκέφθη δὲ τότε, ὅτι ἡ Ῥώμη δὲν ἦτο πλέον κατάλληλος διὰ νὰ κατοικῆ ἔν αὐτῇ, διότι ἐπεκράτει ἡ εἰδωλολατρεία, ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ μεταφέρῃ τὴν πρωτεύουσάν του πρὸς τὰς ἑλληνικὰς χώρας, ὅπου ἐπεκράτει ὁ χριστιανισμὸς.

Ἦλθε λοιπὸν εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ ἐξέλεξεν ὡς κατάλληλον θέσιν τὸν Θρακικὸν Βόσπορον, κτίσας ἀκριβῶς ἐκεῖ ἔνθα ἔκειτο τὸ ἀρχαῖον Βυζάντιον νέαν πόλιν, ὠραιστάτην τὴν ὁποίαν ὠνόμασε **Νέαν Ῥώμην**. Τὴν πόλιν ταύτην ἐκόσμησε διὰ μεγαλοπρεπῶν οἰκοδομῶν καὶ καλλιτεχνημάτων, ἅτινα συνέλεξεν ἐκ τῆς κυρίως Ἑλλάδος καὶ ἄλλων χωρῶν καὶ ὠχύρωσε ταύτην δι' ἰσχυρῶν τειχῶν, οἰκοδομήσας μετὰ τῆς εὐσεβοῦς μητρὸς του Ἑλένης καὶ τὸν μεγαλοπρεπῆ ναὸν τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας. Κατὰ τὸ ἔτος δὲ (330 μ. Χ.) ἐτέλεσε μεγαλοπρεπέστατα τὰ ἐγκαίνια τῆς νέας πρωτεύουσας του, ἣτις βραδύτερον ἔλαβε τὸ ὄνομα τοῦ ἱδρυτοῦ αὐτῆς Κωνσταντίνου, ὀνομασθεῖσα **Κωνσταντινούπολις**.⁽²⁾

(1) Ἡ ἑορτὴ τοῦ Πάσχα ὤρισθη ὑπὸ τῆς πρώτης οἰκουμενικῆς συνόδου νὰ τελεῖται τὴν πρώτην Κυριακὴν μετὰ τὴν πανσέληνον τῆς ἑαρινῆς ἰσημερίας.

(2) Ἡ Κωνσταντινούπολις ἐπὶ δέκα αἰῶνας ἦτο πρωτεύουσα τοῦ βυζαντινοῦ κράτους, τὸ ὁποῖον ἔπειτα ὠνομάσθη ἔνεκα τῆς ἀπολύτου ἐπικρατήσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου **ἑλληνικὴ αὐτοκρατορία**.

Ἐτίμησε δὲ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος εἰς μέγιστον βαθμὸν, διότι καὶ τοὺς διδασκάλους τῶν Ἀθηνῶν ἐπροστάτευσε καὶ διότι, ἐνῶ ἦτο αὐτοκράτωρ, ἐθεώρει καύχημά του νὰ λέγηται **στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων.**

Ὁ Κωνσταντῖνος ὠνομάσθη **μέγας** διὰ τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα αὐτοῦ κατορθώματα. Ἡ ἐκκλησία τιμῶσα τὸν μέγαν Κωνσταντῖνον, ὡς προηγουμένως εἶπομεν, κατέταξεν αὐτὸν καὶ τὴν εὐσεβῆ μητέρα αὐτοῦ Ἐλένην μεταξὺ τῶν ἁγίων.

20°. Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος, ὁ Ἀλεξανδρείας.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ μεγάλου Κωνσταντῖνου πολλοὶ ἀνεφάνησαν καὶ διέπρεψαν ὡς μεγάλοι διδάσκαλοι, ἱεράρχαι καὶ συγγραφεῖς τῆς ἐκκλησίας, οἵτινες καὶ ἀντεπεξῆλθον ἐναντίον τῶν διαφθῶν ἔχθρῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Πάντας τοὺς διαπρέψαντας καὶ διακριθέντας ἐκ τῶν ρητόρων καὶ συγγραφέων καὶ τοὺς ἀκολουθήσαντας πιστῶς τὰς παραδόσεις καὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας ὠνόμασαν χάριν τιμῆς, Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας. Μεταξὺ τῶν Πατέρων τούτων διακεκριμένην θέσιν κατέλαβον, οἱ **Ἀθανάσιος ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, Βασίλειος ὁ μέγας** καὶ **Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος**

Ἀθανάσιος ὁ μέγας ἐγεννήθη ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῇ 297 μ.Χ. ἐκ γονέων πτωχῶν ἀλλ' εὐσεβῶν καὶ ἐναρέτων Χριστιανῶν. Ὁ μέγας Ἀθανάσιος ἀνετράφη ὑπὸ τῶν γονέων του εὐσεβέστατα. Οὕτως νέος ὢν φιλότιμος καὶ λίαν φιλόπονος, διεκρίνετο μεταξὺ τῶν σπουδαστῶν του διὰ τὴν μεγάλην αὐτοῦ ἐπιμέλειαν καὶ χρησιμότητα. Ἐνεῖκα τῶν προτερημάτων αὐτοῦ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀλεξανδρείας τὸν ἠγάπα πολὺ καὶ τὸν ἐπροστάτευεν. Ὅτε δὲ ἐμεγάλωσε τὸν ἐχειροτόνησεν εἰς ἀρχιδιάκονον. Συνέβη δὲ κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοὺς ἀκριβῶς νὰ ἀναφανῆ εἰς τὸ μέσον καὶ ὁ Ἄρειος, τοῦ ὁποῖου τὰς πεπλανημένας δοξασίας καταπολεμήσας ὁ μέγας Ἀθανάσιος, ἐπωνομάσθη ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας **στύλος τῆς ὀρθοδοξίας.**

Ἡ ἀπέραντος πολυμαθία τοῦ Μ. Ἀθανασίου κατεδείχθη ὄχι μόνον κατὰ τὰς μεγάλας συζητήσεις ἐν τῇ Α' οἰκουμένικῃ συνόδῳ.

ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ πολλὰ αὐτοῦ συγγράμματα διὰ τῶν ὁποίων καταπολεμεῖ καὶ ἀνασκευάζει τελείως τὰς γνώμας καὶ τὰς δοξασίας τοῦ Ἀρείου.

Τοιοῦτος ὢν ὁ μέγας Ἀθανάσιος ἐγένετο ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας διατελέσας ἐπὶ 45 ὀλόκληρα ἔτη. Κηρύττων μετ' ἀπερίττου εὐγλωτίας καὶ διδάσκων τὰς μεγάλας τοῦ χριστιανισμοῦ ἀληθείας, **δεκάκις** ἐξωρίσθη καὶ ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη ἔμεινεν ἐξόριστος. Διὸ καὶ ἡ ἐκκλησία δικαίως ἀνεγνώρισεν αὐτὸν ὡς ἅγιον καὶ ὤρισε νὰ ἐορτάζωμεν τὴν μνήμην αὐτοῦ τὴν 18 Ἰανουαρίου.

21. Ὁ Ἰουλιανὸς πολέμιος τοῦ χριστιανισμοῦ.

Οἱ διαδεχθέντες τὸν Μεγάλον Κωνσταντῖνον ἀκολουθοῦντες τὴν πολιτικὴν ἐκείνου ἐπέδειξαν μεγάλην εὐνοίαν πρὸς τὸν χριστιανισμόν. Μοναδικὴν ἐξάφαισιν μόνον ἀπετέλεσεν ὁ **Ἰουλιανὸς** 331—363, ὁ ὁποῖος κατεδίωξε τὸν χριστιανισμόν καὶ ἔτρεφε θερμὴν ἀγάπην πρὸς τὴν ἀρχαίαν Ἑθνικὴν θρησκείαν. Πολλάκις δὲ ὁ ἐθνικὸς ὄχλος ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του παρεξεδράπη εἰς διωγμοὺς κατὰ τῶν χριστιανῶν.

Αὐτὸς ὁ ἴδιος ὑπεστήριξεν τοὺς αἰρετικούς καὶ διέσχισε τὴν ἐκκλησίαν, ἀπηγόρευσε εἰς τοὺς χριστιανοὺς τὰς κλασσικὰς σπουδὰς καὶ ἐζήτηε διὰ παντὸς τρόπου νὰ δώσῃ νέαν ζωὴν εἰς τὴν Ἑθνικὴν θρησκείαν διὰ τῆς εἰσαγωγῆς νέων ἐθνικῶν ἰδεῶν καὶ ἔργων κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τῶν ἐθνικῶν εἰσήγαγε εἰς τὴν λατρείαν τὸ κήρυγμα καὶ τὸ ἄσμα, ἔδρυσε διάφορα φιλανθρωπικὰ καταστήματα καὶ ἐφρόντισε περὶ ἠθικῆς βελτιώσεως τοῦ ἐθνικοῦ κλήρου.

Ὁ Ἰουλιανὸς ἐπειδὴ διὰ τῶν πολλῶν του φροντίδων καὶ προσπαθειῶν ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὴν πίστιν τῶν πατέρων του ἐκλήθη παραβάτης ἢ ἀποστάτης. Αἱ τελευταῖαι του δοκιμαί (ἀπόπειραι) ὑπῆρξαν καὶ αἱ τελευταῖαι πνοαὶ τῆς θρησκείας τῶν ἐθνικῶν. Ταῦτα συνησθάνθη καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἰουλιανὸς ἀποθνήσκων, καθ' ὃν χρόνον ἐπολέμηε ἠρπυϊκῶς πρὸς τοὺς Πέρσας, ἔνθα ἀνεφώνησε «**Νενίκηκας, Γαλιλαῖε!**».

22. Ὁ Μέγας Βασίλειος.

Ὁ μέγας Βασίλειος ἐγεννήθη ἐν Καισαρείᾳ τῷ 330 μ. Χ. πόλιν τῆς Καππαδοκίας (Μ. Ἀσίας), ὑπὸ πλουσίων καὶ εὐγενῶν γονέων, οἵτινες ὅμως ἐπειδὴ ἦσαν χριστιανοὶ ὑπέφεραν πολὺ ἀπὸ τοὺς διωγμούς. Ἡ μήτηρ αὐτοῦ **Ἐμμέλεια**, γυνὴ εὐσεβῆς καὶ ἐνάρετος, ἐφρόντισε νὰ ἀναθρέψῃ τὸν μικρὸν Βασίλειον μὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου, ἐπειδὴ δὲ ἦτο καὶ πολὺ ἐλεήμων ἐπέβαλεν εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ τὰ αἰσθημάτων τῆς **ἐλεημοσύνης** τῆς **ἀγάπης** καὶ τῆς **εὐσπλαγχνίας** πρὸς τοὺς πτωχοὺς καὶ τοὺς πάσχοντας.

Περατώσας ὁ Βασίλειος ἐν τῇ πατρίδι του τὰς ἐγκυκλίους σπουδὰς μετέβη τῇ συμβουλῇ τοῦ πατρὸς του, καὶ χάρι' εὐρυτέρων σπουδῶν, εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ μετέπειτα εἰς Ἀθήνας ἔνθα μετὰ τοῦ συσπουδαστοῦ τοῦ **Γρηγορίου** ἐσπούδασαν τὴν φιλοσοφίαν (1). Μετ' ὀλίγον χρόνον ἐπιστρέψας εἰς τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα, ἐγένετο διδάσκαλος τῆς ῥητορικῆς. Μετὰ μακρὰν δ' ἔπειτα διατριβὴν ἐν ἐρήμῳ ἔνθα προσευχόμενος κατέγιεν ἰδίᾳ εἰς θρησκευτικὰς μελέτας, ἀνεδείχθη ἐπίσκοπος Καισαρείας.

Ὁ Βασίλειος ὡς ἐπίσκοπος ἀνεδείχθη ὄντως μέγας. Προσφέρων ἑαυτὸν ἄφ' ἐνὸς μὲν ὡς ὑπόδειγμα ἀγάπης πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον, ἄφ' ἑτέρου δὲ ἀκλόνητος καὶ ἀτρόμητος ὅταν διάφοροι περιστάσεις ἐζήτην τοῦτο. Αὐτὸς ζῶν λιτότατα, πᾶσαν τὴν περιουσίαν αὐτοῦ καὶ πᾶν ὅ,τι ἐκέρδιζεν ἀφιέρωνεν εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ τοὺς πάσχοντας. Ἐβοήθει ἀνεξαιρέτως τοὺς χριστιανούς, Ἐθνικοὺς καὶ Ἰουδαίους, πολλοὺς δὲ ἀκόμη πλουσίους κατέπειθε νὰ ἀκολουθῶσι τὸ παράδειγμά του, κατώρθωσε δὲ νὰ ἰδρῶσῃ ἐν Καισαρείᾳ πτωχοκομεῖον, νοσοκομεῖον καὶ ὄρφανοτροφεῖον, ἅτινα ἀπετέλεσαν ὁλόκληρον συναικίαν **Βασιλειάδα** ὀνομασθεῖσαν.

Ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ **Οὐάλεντιος**, ὅστις ἦτο ὁπαδὸς τοῦ Ἀρείου, ἐστάλη ὑπ' αὐτοῦ πρὸς τὸν Βασίλειον ὁ ἐπίτροπός του

(1) Κατ' ἄλλους ὁ Μ. Βασίλειος κατὰ πρῶτον μετέβη εἰς Ἀντιοχείαν ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν σπουδὴν τῆς Θεολογίας καὶ τῆς Νομικῆς καὶ μετέπειτα εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ Ἀθήνας διψῶν νὰ σπουδάσῃ φιλοσοφικά.

Μόδεστος, ὁ ὅποιος εἶχε σταλή καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους ἐπισκόπους διὰ τὸ νὰ πείσῃ αὐτοὺς μὲ ὑποσχέσεις καὶ ἀπειλὰς ἐξορίας, μαρτυρίων καὶ θανάτου, ἔπως γίνωσιν Ἄρειανοί, καὶ τινες μὲν ἐξ αὐτῶν ἔγιναν τοιοῦτοι. Εἰς τὸν Μόδεστον ὅμως ὁ Βασίλειος ἀπήγγησε μετὰ τόσου θάρρους, ὥστε ὄχι μόνον αὐτὸν ἐξέπληξεν ἡ ἀνδρική του στάσις, ἀλλὰ καὶ τὸν αὐτοκράτορα ἔκαμε νὰ τὸν θαυμάσῃ καὶ νὰ τὸν ἀφήσῃ ἤσυχον.

«Τίποτε δὲν φοβοῦμαι ἐξ ὄλων τούτων, ἀπήγγησεν εἰς τὸν Μόδεστον, ἀρπαγὴν περιουσίας δὲν ἔχω, παρὰ ὀλίγα παλαιὰ ἐνδύματα καὶ τινα βιβλία· ἐξορίαν δὲν γνωρίζω, διότι εἰς τὸν κόσμον τοῦτον εἶμαι παρεπίδημος καὶ ξένος, μαρτύρια δὲν δύνανται νὰ ἀκουθῶσιν εἰς τοσοῦτον ἀσθενὲς σῶμα, τὸ ὅποιον καὶ ἡ ἐλαχίστη προσβολὴ τοῦ ἀνέμου δύναται νὰ τὸ ἀνατρέψῃ· ὁ θάνατος δὲ εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις θὰ μὲ ἐνώσῃ μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ ἐκπληρώσῃ τὰς εὐχάς μου. Εἶμεθα πρᾶσι καὶ ταπεινοὶ πρὸς ὄλους· ὄχι μόνον πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν ἐλάχιστον τῶν ἀνθρώπων· προκειμένου ὅμως περὶ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ οὐδένα φοβοῦμεθα. Τὸ πῦρ, τὸ ξίφος, τὰ θηρία καὶ οἱ ὄνυχες οἱ καταξοσχίζοντες τὰς σάρκας, προξενοῦσιν εἰς ἡμᾶς ἀπόλαυσιν μᾶλλον ἢ κατὰπληξιν καὶ φόβον. Διαβιδάσατε λοιπὸν πάντα ταῦτα εἰς τὸν αὐτοκράτορα».

Ὁ Μ. Βασίλειος ὅστις διεκρίνετο διὰ τὴν μεγάλην αὐτοῦ φιλομάθειαν καὶ φιλοπονίαν, συνέγραψε διάφορα συγγράματα, ἰδίως δὲ κατὰ τῶν δοξασίῶν τοῦ Ἄρειανισμοῦ, ἐρμηνευτικὰ ἐπὶ τῶν ἁγίων Γραφῶν καὶ λειτουργίαν, ἣτις φάλλεται ὠρισμένας ἡμέρας τοῦ ἔτους. Ἀπέθανε δὲ τῷ 349 μ. Χ.

23. Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός.

Γρηγόριος ὁ ἐπονομασθεὶς Ναζιανζηνός ὡς καταγόμενος ἐκ τῆς πόλεως Ναζιανζῶν τῆς Καππαδοκίας, τὴν πρώτην χριστιανικὴν ἀνατροφὴν ἔλαβε παρὰ τῆς εὐσεβοῦς αὐτοῦ μητρὸς Νόννης. Ἀφοῦ λοιπὸν ἐσπούδασεν εἰς τὴν Καισάρειαν, Ἀλεξάνδρειαν καὶ Ἀθήνας ὅπου συνεδέθη μετὰ τοῦ μεγάλου Βασιλείου, ἦλθε ἀργότερον εἰς τὸ ἐρημητήριον τοῦ Πόντου ἔνθα διέτριβεν ὁ Βασίλειος καὶ κατέγινε μετ' αὐτοῦ εἰς βαθείας μελέτας τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ ἐν γένει

τῆς ἐκκλησιαστικῆς φιλολογίας. Δὲν παρήλθε πολὺς χρόνος καὶ ἐπέστρεψε εἰς τὴν πατρικὴν αὐτοῦ πόλιν Ναζιανζὸν ἔνθα ἐχειροτονήθη, πρεσβύτερος παρὰ τοῦ ἐκεῖ ἐπισκόπου πατρός του, τὸν ὁποῖον ἐβοήθει εἰς τὰ ἔργα τῆς ἐπισκοπῆς. Εἰς πολλὰ μέρη εἶχε φθάσει ἡ φήμη περὶ τῆς μεγάλης αὐτοῦ παιδείας, καὶ τῶν θρησκευτικῶν αὐτοῦ ἀρετῶν, ὥστε πολλαχοῦ ἐζήτουν αὐτὸν ὡς ἐπίσκοπον, ἀλλ' αὐτὸς ἐπιμελῶς ἀπέφευγεν. Ὅταν ὅμως οἱ ὀλίγοι ἀπομείναντες ἐν Κωνσταντινουπόλει ὀρθόδοξοι κατεπιέζοντο σκληρῶς ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν ἔστειλαν καὶ προσεκάλεσαν αὐτὸν ὡς ἐκκλησιαστικὸν προϊστάμενον, δὲν ἐβράδυνε δὲ οὗτος νὰ ἀποδεχθῆ τὴν πρόσκλησιν καὶ ἐκεῖ εἰς τινα μικρὸν ναόν, εἰς τὸν ὁποῖον ἔδωκε τὸ ὄνομα τῆς ἀγίας Ἀναστασίας, ἐξεφώνησε τοὺς περιφήμους καὶ ὀνομαστοὺς πέντε λόγους ἐναντίον τοῦ Ἀρειανισμοῦ, περὶ τῆς θεότητος τοῦ Λόγου (δηλ. τοῦ Χριστοῦ) ἕνεκα τῶν ὁποίων ἐπωνομάσθη **Θεολόγος**. Ὅταν δὲ Θεοδόσιος ὁ Α' ἐγένετο αὐτοκράτωρ (380 μ. Χ.) ἀνεκήρυξε τὸν Γρηγόριον ἀρχιεπίσκοπον Κων)πόλεως καὶ τὸν ὠνόμασε πρόεδρον τῆς δευτέρας οἰκουμενικῆς συνόδου (381 μ. Χ.). Δυστυχῶς ὅμως ἠναγκάσθη λόγῳ τῶν πολλῶν κατ' αὐτοῦ ἀντιδράσεων τῶν ἐχθρῶν του ταχέως νὰ φύγῃ ἐκ Κων)πόλεως καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ναζιανζόν. Ἐνθα ἀποσυρθεὶς εἰς τὸ ἐξοχικόν του κτῆμα ἀπέθανε κατὰ τὸ ἔτος 390. μ. Χ.

Ὁ Γρηγόριος ὑστέρει κατὰ τὸ διοικητικὸν χάρισμα, διεκρίνετο ὅμως ὡς μέγας ῥήτωρ καὶ ὡς διακεκριμένος συγγραφεὺς πλείστοις λόγους, ἐπιστολάς καὶ ποιήματα συγγράψας. Διὰ τὰ ἔξοχα δὲ αὐτοῦ συγγράμματα θεωρεῖται ὡς εἰς τῶν μεγίστων πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία τιμᾶ τὴν μνήμην αὐτοῦ κατὰ τὴν 25 Ἰανουαρίου.

24. Θεοδόσιος ὁ μέγας.

Πολλοὶ αὐτοκράτορες μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἀνέβησαν τὸν θρόνον τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους· σπουδαιότατος ὅμως ὅλων τούτων ὑπῆρξεν **Θεοδόσιος ὁ μέγας**.

Ὅτε οὗτος ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον, εὔρε τὸ κράτος περιστοιχούμενον καὶ εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ εἰς τὴν Δύσιν ἀπὸ πολλῶν ἐχθρῶν,

ἐκ τῶν ὁποίων οἱ **Βησιγόθοι** (1) εἶχον φθάσει μέχρι τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ Θεοδοσίος ὡς ἀνὴρ συνετὸς καὶ γενναῖος, ἀντεπεξῆλθεν ἐναντίον ὄλων αὐτῶν καὶ ἀφοῦ κατέβαλε καὶ ὑπέταξε μετὰ πολυτετεῖς ἀγῶνας ὄλους καὶ τοὺς ἐν τῇ ἀνατολῇ καὶ τοὺς ἐν τῇ δύσει ἐχθροὺς ἐξησφάλισε καὶ ἐπαγίωσε τὴν τάξιν καὶ τὴν εὐημερίαν καθ' ὄλον τὸ ἀπέραντον ῥωμαϊκὸν κράτος.

Ὁ Θεοδοσίος ἀιαδεικνύεται μέγιστος προσιάτης τῆς θεοδοξίας.— Ὁ Θεοδοσίος βλέπων ὅτι ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως **Δημόφιλος** ἦτο ὀπαδὸς τοῦ Ἀρείου, δὲν ἐβράδυνε νὰ καταβιάσῃ τοῦτον ἐκ τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ νὰ ἀναβιάσῃ εἰς αὐτὸν τὸν ὀρθόδοξον καὶ διαπρέποντα ἐπὶ εὐγλωττίᾳ καὶ πολυμαθείᾳ **Γρηγόριον τὸν Ναζιανζηνόν**.

Μετὰ τινα χρόνον συνεκάλεσε ἐν Κωνσταντινουπόλει (τῷ 381 μ. Χ. **δευτέραν Οἰκουμενικὴν σύνοδον** ἐξ 150 θεοφόρων πατέρων ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου, ἧτις κατεδίδικασε τὴν αἵρεσιν τοῦ Μακεδονίου, ὅστις ἠρνεῖτο τὴν θεότητα τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ συνεπλήρωσε τὸ σύμβολον τῆς πίστεως διὰ τῆς προσθήκης καὶ τῶν ἄλλων πέντε ἄρθρων. Οὕτως ἐπεκυρώθη τὸ περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος δόγμα καὶ συνεπληρώθη τὸ σύμβολον τῆς Πίστεως ὑπερ μὲνει ἔκτοτε ἀμετάβλητον ὑπὸ τῶν χριστιανῶν.

Ὁ Θεοδοσίος ὑπερέβαλεν εἰς τὴν προστασίαν τοῦ χριστιανισμοῦ τὸν μέγαν Κωνσταντῖνον, διότι ἐνῶ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἠνείχετο τοὺς ἐθνικοὺς, αὐτος διὰ διατάγματος ἐκδοθέντος τῷ 392 μ. Χ. κατήργησε τὴν εἰδωλολατρείαν, διέλυσε τοὺς συλλόγους τῶν ἐθνικῶν ἱερέων ἔκλεισε τοὺς ναοὺς αὐτῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸ **μαντεῖον τῶν Δελφῶν**, κατήργησε τοὺς **ὀλυμπακοὺς ἀγῶνας**, μετέτρεψεν ὄλους τοὺς ναοὺς τῶν ἐθνικῶν εἰς χριστιανικοὺς ἐπιθαλῶν ἐν τέλει διὰ τῆς βίας τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν γενόμενος οὕτως ὁ μέγας **θεμελιωτῆς καὶ ἰδρυτῆς** τῆς χριστιανικῆς θρησκείας (2).

(1) Οἱ Βησιγόθοι ἦσαν λαὸς γερμανικῆς φυλῆς, ὅστις ἐπέδραμεν ἀπὸ τὰ βόρεια τῆς Εὐρώπης εἰς τὰ μεσημβρινὰ αὐτῆς μέρη.

(2) Πολλοὶ ἐκ τῶν χριστιανῶν τότε παρεκτρεπόμενοι κατέστρεψαν παρὰ τὸ εἰρηνοποιὸν πνεῦμα τῆς χριστιανικῆς θρησκείας θαυμάσια ἔργα, ἦτο: ἀγάλ-

Ὁ Θεοδοσίος μετὰ ταῦτα (τῷ 395 μ. Χ. σπεύδων νὰ καταπαύσῃ ἀναρχικά τινα κινήματα ἀναφιέντα ἐν τῇ Δύσει μετέβη εἰς Ῥώμην καὶ κατόπιν εἰς Μεδιόλανα (Μιλάνον), ἔνθα ἀσθενήσας ἀπέθανεν. Ὀλίγον ὅμως πρὸ τοῦ θανάτου του διένειμε τὸ κράτος του εἰς τοὺς δύο υἱοὺς του καὶ τὸ μὲν Ἀνατολικὸν ἔδωκεν εἰς τὸν πρεσβύτερον αὐτοῦ υἱὸν Ἀρκάδιον, τὸ δὲ Δυτικὸν εἰς τὸν νεώτερον υἱὸν του Θνωόριον. Ἐκ τῶν κρατῶν τούτων τὸ μὲν δυτικὸν διατηρήθη μόλις ἑκατὸν ἔτη, τὸ δὲ ἀνατολικὸν μὲ πρωτεύουσαν τῆς ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας τὴν Κωνσταντινούπολιν ἔζησεν ὑπὲρ τὰ χίλια ἔτη περιελθὼν εἰς μεγίστην ἀκμὴν.

25. Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος.

Ὁ Ἰωάννης, ὁ ὁποῖός χάριν τῆς μεγάλης αὐτοῦ εὐγλωττίας καὶ πειθοῦς εἰς τοὺς λόγους του, ἐπωνομάσθη χρυσόστομος, ἦτο Ἕλλην τὸ γένος, ἐγεννήθη ἐν Ἀντιοχείᾳ τῷ 347 μ. Χ. ὑπὸ γονέων ἐπιφανῶν καὶ εὐσεβεστάτων, ἀνετράφη δὲ μετ' ἄκρας ἐπιμελείας μόνον ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ἀνθούσης, διότι ὀλίγον χρόνον ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του ἔμεινεν ὀρφανὸς πατρός.

Ἐσπούδασε δὲ ἐν Ἀντιοχείᾳ τὴν ῥητορικὴν καὶ τὴν θεολογίαν διακρινόμενος πάντοτε εἰς ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Ἀντιόχεια ἦτο πυρσοφεγγῆς ἐστία πάσης παιδείας καὶ ἐπιστήμης, διὸ καὶ Συριάδες Ἀθῆναι ἐπωνομάζοντο.

Ὁ Ἰωάννης χειροτονηθεὶς εἰς πρεσβύτερον Ἀντιοχείας, ἀπέκτησε τόσῃν φήμῃν ὡς ῥήτωρ, (1) ὥστε μετὰ παρέλευσιν ὀλίγου χρόνου ὁ περίπυστος καὶ περιβόητος εἰς πάντας καὶ πανταχοῦ,

ματα, ἀνδριάντας κ. λ. π. τῆς ἀρχαίας τέχνης, κατεδάφιζον δὲ ἐκ φανατισμοῦ ἐξόχους καὶ λαμπροὺς ναοὺς τῆς ἀρχαιότητος.

(1) Πλεῖστοι ἦσαν οἱ παρακλήμενοι ὀμιηταὶ, οἱ τὰ ὑπὸ τοῦ ῥήτορος λεγόμενα μετὰ πάσης γράφοντες σπουδῆς καὶ τοὺς λόγους αὐτοῦ πέμποντες, οὐ μόνον εἰς τὰς ἐγγυὺς ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἀπωτέρας καὶ ἀπωτάτας τῶν πόλεων τῆς αὐτοκρατορίας. Διὰ τούτου δὲ τοῦ μέσου ἐπήρχοντο, ὡς εἰκόσ, αὐτὰ τὰ πράγματα εἰς κατακυρώσιν τῆς προσδραμούσης φήμης καὶ πᾶς ὁ ἐλεγχόμενος ὡς μὴ ἀναγκοὺς λόγον χρυσοστομικὸν ἐθεωρεῖτο ἢ ὡς κακόμωσος ἢ ὡς τελείως ἄμωσος ἢ ὡς ἀπειρόκαλος καὶ ἰναίσθητος.

ὁ θεσπέσιος ἱεροκῆρυξ τῆς Ἀντιοχείας ἐκλήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὁμοφώνως ἐκλεχθεὶς ὑπὸ τοῦ τότε αὐτοκράτορος Ἀρκαδίου καὶ τῆς συνόδου τῆς ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν μεγιστάνων καὶ ἀνεβιβάσθη εἰς τὸν χηρεύοντα πατριαρχικὸν θρόνον τῆς βασιλευούσης τῶν πόλεων, ἀφού πρῶτον ἐχειροτονήθη κανονικῶς ἀρχιερεὺς τῇ 398 μ. Χ.

Μετὰ τὴν ἀνοδὸν αὐτοῦ εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον, ἡ πρώτη αὐτοῦ φροντίς ὑπῆρξεν ἡ ἐξάπλωσις τῆς χριστιανικῆς θρησκείας εἰς τοὺς ἔθνικοὺς καὶ ἡ καταπολέμησις τῶν αἰρετικῶν καὶ ἡ ἀκαταπόνητος καὶ μηδέποτε ἀποκάμουσα προστασία καὶ βοήθεια τῶν πτωχῶν.

Διέφυκε τὸν κλῆρον μετ' ἀγάπης, ἀλλὰ καὶ αὐστηρότητος, ἐκήρυξε μετὰ μεγάλης παρρησίας πάντοτε τὴν ἀλήθειαν, ἤλεγξε καὶ δυσσηρέστησε δημοσίᾳ πολλοὺς κατέχοντας ὕψιστα ἀξιώματα διὰ τὰς παρεκτροπὰς των, ἀδιαφορῶν πάντοτε διὰ τὸν φθόνον καὶ τὴν ὀργὴν τῶν ἐλεγχομένων.

Ὁ Ἰωάννης ἤλεγχε καὶ κατηγορεῖ μετὰ πολλῆς αὐστηρότητος τὴν μεγάλην πολυτέλειαν καὶ ἀσωτίαν τῆς αὐλῆς τῆς αὐτοκρατείας **Εὐδοξίας**, συζύγου τοῦ Ἀρκαδίου, ἣτις διεκρίνετο μᾶλλον διὰ τὸ σωματικὸν αὐτῆς ἢ τὸ πνευματικὸν κάλλος, ἔνεκα δὲ τούτου δις ἐξωρίσθη τῇ ἐνεργείᾳ αὐτῆς. Κατὰ τὴν δευτέραν δὲ ὑπερτριετῇ ἐξορίαν αὐτοῦ ἀπέθανε τῇ 407 μ. Χ. εἰς τὴν Ποντικὴν πολίχνην **Κόμωνα** ἐν ἡλικίᾳ ἐξήκοντα περίπου ἐτῶν.

Μετὰ παρέλευσιν τριῶν περίπου δεκαετηρίδων (τῇ 438 μ. Χ.) ἐπὶ τοῦ πατριάρχου **Πρόκλου** ἀξίου μαθητοῦ τοῦ Χρυσσοτόμου,

Ἰωάννης ὁ Χρυσόδοτος.

πέισαντος τὸν αὐτοκράτορα Θεοδόσιον τὸν μικρὸν νὰ ἀπονείμῃ δικαιοσύνην εἰς τὴν μνήμην τοῦ θεσπεσιωτάτου πατριάρχου, διετάχθη ἡ ἀνακομιδὴ τοῦ σεβασμίου λειψάνου του καὶ ἡ μεταφορὰ του μετὰ λαμπροτάτης πομπῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἡγουμένου τοῦ αὐτοκράτορος, ὅστις πρῶτος ἠσπάσθη τὴν λάρνακα αὐτοῦ ζητῶν συγχώρησιν ὑπὲρ τῶν γονέων του διὰ τὴν διαπραχθεῖσαν ὑπ' αὐτῶν ἀδικίαν. Κατετέθη δὲ τὸ ἱερὸν αὐτοῦ λείψανον εἰς τὸν περιώνυμον ναὸν τῶν *ἀγίων Ἀποστόλων* παρὰ τὰς θήκας τῶν βασιλέων (1).

Ὁ Χρυσόστομος συνέγραψε πλείστα συγγράμματα καὶ λόγους, ἔρμηγείας τῆς ἀγίας Γραφῆς, διαφόρους πραγματείας καὶ ἐπιστολάς καὶ τὴν τελουμένην μέχρι σήμερον λειτουργίαν ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ.

Ἡ ἐκκλησία θέλουσα καὶ ἄλλως νὰ τηρήσῃ ἀγῆρῳ καὶ θάλλουσαν τοῦ κλείσαντος καὶ μεγαλύναντος αὐτὴν πατριάρχου τὴν μνήμην, ὥρισεν εἰς τιμὴν αὐτοῦ τέσσαρας ἐνιαυσίους ἑορτάς.

26. Ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ ἡ κτίσις τοῦ ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας.

Πολλοὶ ἐκ τῶν αὐτοκρατόρων, οἵτινες ἀνέβησαν τὸν θρόνον τοῦ βυζαντινοῦ κράτους, ἰδίως μετὰ τὸν αὐτοκράτορα Ἀρκάδιον, ὑπῆρξαν ἀνάξιοι, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ πάλιν ἐκ τούτων ἔπραξαν μεγάλα κατορθώματα καὶ ἀπέδειξαν ἐξοχὸν ἀνδρείαν καὶ φιλοπατρίαν. Πρῶτος εἰς τὴν σειρὰν τῶν λαμπρῶν αὐτοκρατόρων εἶναι ὁ Ἰουστινιανός, βασιλεύσας ἀπὸ τοῦ 527—565 μ. Χ.

Ὁ Ἰουστινιανὸς διαδεχθεὶς ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸν θεῖόν του Ἰουστινόν παρὰ τοῦ ὁποίου ἀνετράφη καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐπιμελῶς, κατέβαλε πᾶσαν προσπάθειαν, ὥπως καταστήσῃ τὴν βασιλείαν του καὶ ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς, ὅσον τὸ δυνατόν λαμπροτέραν. Καὶ ἀληθῶς ἐπέτυχεν εἰς ὅλας αὐτοῦ τὰς προσπάθειας, διότι ἐπὶ τῆς

(1) Οὕτω κατὰ τὴν ἐλληνικὴν ἰδιοὐγκραδίαν ἀπέλαυε μετὰ θάνατον τῆς πρεπούσης πανδήμου τιμῆς, ὁ ἐν ἀγίοις θεσπέσιος καὶ ἐν μεγαλοφυΐᾳ δαιμόνιος ἀνὴρ, τοῦ ὁποίου ζῶντος πᾶσαν ἐκίνησε μηχανὴν νὰ ματαιώσῃ τὴν ἐπ' ἀγαθῇ ἐνέργειαν τῶν ἰδίων ὁμογενῶν ὁ *φθόνος*.

βασιλείας του ἐξετελέσθησαν τσαυτα εἰρηνικά καὶ πολεμικά ἔργα, ὅσα εἰς οὐδεμίαν ἄλλην ἐποχὴν τοῦ Βυζαντίου.

Ὁ Ἰουστινιανὸς ἦτο ἀνὴρ μὲ πολὺ ἰσχυρὰν θέλησιν, εἶχεν ἐξοχὸν καὶ ἀξιοθαύμαστον νοῦν καὶ ἰδιοφυΐαν νὰ ἐκλέγη τὰ κατάλληλα πρόσωπα πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν σχεδίων του. Δὲν ἐδράδυνε νὰ ἐκλέξη, ὡς συνεργάτας του τὸν διάσημον νομομαθὴ **Τριβωνιανὸν** καὶ διὰ τὰ πολεμικά ἔργα τοὺς ἐξόχους στρατηγούς **Βελισσάριον** καὶ **Ναρσῆν**. Ὅχι ὅμως ὀλίγον συνετέλεσεν εἰς τὴν λαμπρότητα τῆς βασιλείας τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ **Θεοδώρα**.

Συνέβη μάλιστα κατὰ τὴν λεγομένην **στάσιν «τοῦ νέκα»** ὁ θρόνος τοῦ Ἰουστινιανοῦ νὰ σαλευθῆ ὑπὸ τῆς μανίας τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει φατριῶν, ἡ Θεοδώρα ἐν τούτοις ἦτο ἐκείνη, ἣτις διὰ τῶν γενναίων συμβουλῶν τῆς ἔσωσεν αὐτόν.

Βελισσάριος. Ὁ ἐξοχος στρατηγὸς **Βελισσάριος** ὡς καὶ ὁ ἐπίσης ἰκανώτατος στρατηγὸς **Ναρσῆς** συνετέλεσαν τὰ μέγιστα εἰς τὴν διοργάνωσιν τοῦ στρατοῦ, ὥστε νὰ καταστῆ οὗτος ἀξιόμαχος καὶ δυνατῆ νὰ ἀποκρούσῃ τοὺς πολλαπλοὺς ἐχθροὺς τοῦ βυζαντινοῦ κράτους.

Ὁ Βελισσάριος εἶναι ἐκεῖνος ὅστις σταλεῖς εἰς τὰ βόρεια παράλια τῆς Ἀφρικῆς κατέλυσε τὸ ἐκεῖ κράτος τῶν **Βανδάλων**, ὑπαγαγὼν τὴν χώραν ἐκείνην ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Βυζαντίου, ὁ αὐτὸς στρατηγὸς ὑπέταξε τοὺς κατέχοντας τὴν Ἰταλίαν **Ὀστρογότθους**, ἀπέκρουσε δὲ κατ' ἐπανάληψιν τοὺς Πέρσας ὁτινες ἠπειλήσαν τὰ ἔρια τοῦ κράτους, ὑποχρεώσας αὐτοὺς νὰ συνάψουν μετὰ τοῦ Βυζαντίου εἰρήνην.

Διὰ τοῦ ἐπιφανοῦς δὲ στρατηγοῦ **Ναρσῆ** κατετρόπωσε τοὺς ἐπα-

Ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανός.

ναστήσαντας πάλιν ἐν Ἰταλίᾳ Ὀστρογότθους, καταστήσας τὴν Ἰταλίαν βυζαντινὴν ἐπαρχίαν, ὅτε ὁ Βελισσάριος ἐπολέμει τοὺς Πέρσας-
 « **Στάσις τοῦ Νίκα** ». Ὁ Βελισσάριος κατέβαλεν ἐπίσης τὴν ἐκραγεῖσαν ἐμφύλιον στάσιν μεταξύ τῶν δύο φατριῶν τῶν **πρα-
 σίνων** καὶ **γαλαζίων**, ἣτις ἐκλήθη « **στάσις τοῦ νέκα** » καὶ ἣτις ὡς εἶπομεν ἠπειλήσε νὰ ἀνατρέψῃ τὸν θρόνον τοῦ Ἰουστινιανοῦ· καὶ ἰδοὺ πῶς Ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὑπῆρχον πάντοτε δύο ἀντίπαλοι φατρίαί, διαγωνιζόμεναι ἐν τῇ Ἰπποδρομίᾳ οἱ **πράσινοι** καὶ οἱ **γαλάζιοι** (Βενετοί, κυανοί), οἱ ὅποιοι διεκρίνοντο ἀπὸ τοῦ χρώματος τῶν ἐνδυμάτων τῶν ἡνιόχων τῶν ἀρματηλατῶν). Σὺν τῷ χρόνῳ ἀνεπτύχθη μεταξύ αὐτῶν ἐν τῷ μεγάλῳ καὶ πεισματώδει διαγωνισμῷ φοβερὰ ἀντιζήλια, ἣ ὅποια δὲν ἐβράδυνε (τῷ 532 μ. Χ.) νὰ καταλήξῃ εἰς σφοδρότατον ἐμφύλιον σπαραγμόν, εἰς ὃν ἔλαθε μέρος καὶ ὁ λαός. Ὁ αὐτοκράτωρ ἠγνώνει καὶ ἐπροστάτευε τότε περισσότερον τὴν φατρίαν τῶν γαλαζίων, ἄγνωστον ἔμως πῶς ἠδυνήθησαν, ἐνῷ αἱ φατρίαὶ ἀλληλεσπαράσσοντο, νὰ ἐνωθῶσι καὶ νὰ στασιάζουσιν κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος.

Ἐσώθη δὲ τότε ὁ θρόνος τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ὅστις ἦτο ἕτοιμος νὰ ἐγκαταλείψῃ αὐτὸν ἀπὸ τῆς προτροπᾶς τῆς μεγαλόφρονος καὶ ὑπερηφάνου συζύγου του Θεοδώρας, ἣτις κατώρθωσε νὰ πείσῃ αὐτόν, ὅχι μόνον νὰ μὴ παραιτηθῇ αὐτοῦ, ἀλλὰ νὰ ὑπερασπίσῃ τοῦτον, κατορθώσας νὰ ἀνατεθῇ εἰς τὸν γενναῖον αὐτοῦ στρατηγὸν Βελισσάριον ἢ καταδίωξίς τῶν στασιαστῶν. Ὁ Βελισσάριος ἐπιτεθεὶς ἐναντίον αὐτῶν, καθ' ὃν χρόνον ἦσαν συνηθροισμένοι οὗτοι ἐν τῇ Ἰπποδρομίᾳ ἐφόνησε περὶ τὰς τριάκοντα χιλιάδας ἐκ τῶν στασιαστῶν καὶ κατέπνιξε τὴν φοβερὰν ἐκείνην στάσιν (1). Κατὰ τὴν στάσιν ταύτην οἱ στασιασταὶ τοσοῦτον εἶχον ἐκμανῆ, ὥστε ὅχι μόνον ἔβηκαν πῦρ καὶ ἀπετέφρωσαν πολλὰ λαμπρὰ δημόσια οἰκοδομήματα καὶ ἀριστουργήματα τέχνης, μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ τὸν ναὸν τῆς **ἁγίας Σοφίας**, ἀλλὰ προέβησαν καὶ εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ἄλλου αὐτοκράτορος τοῦ **Υπατίου**.

(1) Ἡ **στάσις τοῦ Νίκα** ὠνομάσθη οὕτω διότι αἱ στασιάζουσαι φατρίαὶ εἶχον σύνθημα ἐκάστη τὴν λέξιν « **νίκα** », τὴν ὅποιαν μετεχειρίζοντο ἐν τῇ Ἰπποδρομίᾳ ὁσάκις ἤθελον νὰ προτρέπωσι τοὺς ἀρματηλάτας τῶν εἰς τὴν νίκην.

Ὁ Ἰουστινιανός, ὡς εἶπομεν, ἐλάμπρυνε καὶ ἐδόξασε τὴν βασιλείαν αὐτοῦ ὄχι μόνον διὰ τῶν μεγάλων στρατιωτικῶν κατορθωμάτων τῶν ἐνδόξων στρατηγῶν αὐτοῦ Βελισσαρίου καὶ Ναρσή καὶ τῆς ἐπεκτάσεως τοῦ κράτους, ἀλλὰ καὶ διὰ μεγάλων εἰρηνικῶν ἔργων.

Νομοθεσία καὶ εἰρηνικά ἔργα. Καὶ διὰ μὲν τοῦ ἐξόχου νομομαθοῦς **Τριβωμιανοῦ** καὶ πολλῶν ἄλλων νομομαθῶν, συνῆγαγε τὸ μέγα ἐκεῖνο νομοθετικὸν ἔργον, τὸ ὁποῖον καλεῖται «**σῶμα τοῦ πολιτικοῦ δικαίου**» καὶ τὸ ὁποῖον χρησιμεύει ὡς βᾶσις τῶν νομοθεσιῶν πολλῶν νεωτέρων κρατῶν. Ὁχύρωσε τὴν πρωτεύουσάν του δι' ἰσχυροτάτων τειχῶν, κατεσκεύασε πολυάριθμα καὶ πολυειδῆ κτίρια ἤτοι ὑδραγωγεῖα, γεφύρας, φρούρια, νοσοκομεῖα, ναοὺς κλπ. ἀπανταχοῦ τοῦ κράτους του.

Ὁ ναὸς τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας. Τὸ σπουδαιότατον ἔμως καὶ μεγαλοπρεπέστατον κτίριον τοῦ Ἰουστινιανοῦ εἶναι ὁ ὑπ' αὐτοῦ ἀνοικοδομηθεὶς ναὸς διὰ τετάρτην φορὰν τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας, ὅστις ὡς ἐμάθομεν εἶχε πυρποληθῆ εἰς τὴν στάσιν τοῦ «νίκα». Διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ ναοῦ τούτου, ὅστις σφῆζεται μέχρι σήμερον μεταβεβλημένος εἰς τζαμίον ὑπὸ τῶν Τούρκων, εἰργάσθησαν δεκακισχίλιοι ἐργάται ἐπὶ ἕξ ὀλόκληρα ἔτη καὶ ἐδαπανήθησαν περὶ τὰ 340 ἑκατομύρια δραχμῶν. Τόση δὲ ἦτο ἡ λαμπρότης καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια τοῦ ναοῦ, ὥστε κατὰ τὰ ἐγκρίνια αὐτοῦ ὁ Ἰουστινιανὸς ἔμεινε κατάπληκτος ἐκ θαυμασμοῦ καὶ ἀνέκραξε «**Νενίκηκά σε Σολομῶν**».

Ὁ μέγιστος καὶ περικαλλέστατος οὗτος ναὸς ὁ μεταβεβλημένος δυστυχῶς ἔκτοτε εἰς ὀθωμανικὸν τέμενος μετὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀποτελοῦσι τὸ **Παλλάδιον** τῶν ἐθνικῶν βλέψεων, τὸ κέντρον τῶν παλμῶν πάσης ἐλληνικῆς καρδίας, τὸ γλυκὺ καὶ φαιγὸν εἶδωλον τῶν ἐλπίδων τοῦ **Γένους**. Ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι δὲν ἀπέχει πολὺ ἡ ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ κυματίσῃ ἡ ἐλληνικὴ σημαία ἐπὶ τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων καὶ θὰ ἀνοιχθῶσι καὶ εὐλογηθῶσιν αἱ πύλαι τοῦ ναοῦ τῆς **ἁγίας Σοφίας** ὑπὸ τοῦ Ἑλληνοῦ πατριάρχου καὶ ἐκπληρωθῆ οὕτως ἡ βασιλικὴ ἐντολὴ **Κωνσταντίνου τοῦ Παλατολόγου** εἰπόντος ὅτι ἡ **Κωνσταντινού-**

πολις μετὰ τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας πρέπει νὰ ἀποτελῶσι τὴν ἱερὰν παρακαταθήκην παντὸς Ἑλληνος.

Ἡ σηροτροφία.—Ἡ σηροτροφία δηλ. οἱ μεταξοσκώληκες, μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἦτο ἄγνωστος εἰς τὴν Εὐρώπην, ἐνομιζέτο δὲ ἢ μέταξα ὡς προϊὸν δένδρων. Ἡ μεταξοσκωληκοτροφία ἐκαλλιεργεῖτο μυστικὰ εἰς τὴν **Σινικὴν** (Κίαν) ἢ μέταξα ἐπωλεῖτο ἀκριβιώτατα, καὶ δι' αὐτὸ καὶ ὀλίγιστοι ἐφόρου μεταξωτὰ φορέματα. Ὁ Ἰουστινιανὸς ὅμως κατῴρθωσε μὲ τὴν βοήθειαν δύο καλογήρων νὰ εἰσαγάγῃ εἰς τὸ κράτος του τὴν καλλιεργίαν τῆς μετᾶξης καὶ ἰδοῦ πῶς οἱ δύο οὗτοι καλόγηροι, ἀφοῦ ἔμαθον εἰς τὴν **Σινικὴν** τὸν τρόπον, κατὰ τὸν ὅποιον ἐτρέφοντο οἱ μεταξοσκώληκες, παρέλαθον κρυφίως ἐντὸς καλαμίνων ῥάβδων μεταξόσπορον, τὸν ὅποιον ἔφερον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἐκεῖ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἰδρῦθησαν μεταξουργεῖα καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἤρχισε νὰ εἰσρέῃ εἰς τὸ κράτος ἄφθονος ὁ χρυσός.

Ἡ σηροτροφία ὅμως καὶ πάλιν ἐτηρεῖτο μυστικῆ, περίπου μέχρι τοῦ 1130 μ. Χ. ὁπότε εἰς βασιλεὺς τῆς Σικελίας περιελθὼν εἰς πόλεμον μετὰ τῶν Βυζαντινῶν συνέβη νὰ αἰχμαλωτίσῃ μεταξουργοὺς τινάς, διὰ τῶν ὁποίων διεδόθη ἡ μεταξουργία εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ κατόπιν εἰς ἕλλην τὴν Εὐρώπην.

Ὁ Ἰουστινιανὸς συνεκάλεσεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν ε' Οἰκουμενικὴν σύνοδον, ἣ ὁποία κατεδίκασε συγγράμματά τινα τῶν **μονοφυσιτῶν** ὡς αἰρετικά, ἐπροστάτευσεν τὸν χριστιανισμόν ἐφάνη ὀλίγον σκληρὸς εἰς τοὺς ἐθνικοὺς εἰδωλολάτρας, ἐπὶ πλεον προήγαγεν τὸ ἐμπόριον, καὶ ἐπροστάτευσεν τὴν βιομηχανίαν.

27. Ἡρόκλειος.

Μετὰ τὸν Ἰουστινιανὸν ἐγένοντο πολλοὶ αὐτοκράτορες. οἱ πλεῖστοι ὅμως τούτων ὑπῆρξαν ἄσημοι καὶ ἀνίκανοι, μὴ δυναθέντες νὰ προστατεύσωσι τὸ κράτος τῶν ἀπὸ τοὺς περικυκλοῦντας αὐτὸ ἀπὸ διαφόρους ἐχθροὺς, **Πέρσας, Ἀραβας, Σλαύους** καὶ λοιποὺς, οἱ ὅποιοι πολλὰς εἶχον καταλάβει ἔκτοτε χώρας τῆς ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας.

Καὶ ἐνῶ ταῦτα συνέβαιναν μέχρι τοῦ 610 μ. Χ. ἡ **σύγκλητος**

δηλ. τὸ ἀνώτατον συμβούλιον τοῦ κράτους, ἐπειδὴ ὑπεφερε πολὺ ἀπὸ τὸν ἄρπαγα, αἰμοδιψῆ καὶ ἀνίκανον αὐτοκράτορα **Φωκᾶν**, τὸν ὑπὸ τοῦ λαοῦ βραδύτερον θανατωθέντα, ἀγγιγόρευεν αὐτοκράτορα τὸν **Ἡράκλειον**, υἱὸν τοῦ διοικητοῦ, τῆς Ἀφρικῆς, ἄνδρα γενναῖον, εὐσεβέστατον, ῥωμαλαῖον καὶ εὐφυᾶ.

Ἄνοδος τοῦ Ἡρακλείου εἰς τὸν θρόνον. Ὁ Ἡράκλειος ἀναβάς τὸν θρόνον τῷ 610—641, εὐρέθη ἀληθῶς ἀπέναντι χαώδους καταστάσεως, δηλ. εὐρεν εἰς ἐλείπην καὶ ἀξιοθρήνητον κατάστασιν, τὰ οἰκονομικὰ τοῦ κράτους διετέλου εἰς κακίστην κατάστασιν καὶ τὰ στρατιωτικὰ εἰς μεγίστην παραλυσίαν, δύο δὲ φοβεροὶ ἐχθροὶ οἱ **Ἀραβες** ἀπὸ βορρᾶ καὶ οἱ **Πέρσαι** (1) ἐξ ἀνατολῶν ἠπέλουον νὰ καταλύσωσι τὴν αὐτοκρατορίαν. Τότε πρὸς στιγμὴν ἐσκέφθη ὁ Ἡράκλειος νὰ ἱδρῦσῃ τὸ κράτος του ἐν Ἀφρικῇ εἰς Καρχηδόνα, εὐτυχῶς ὅμως ὁ ἰκανώτατος τότε πατριάρχης **Σέργιος** ἠμπόδισε τοῦτον εἰπὼν εἰς αὐτόν, ὅτι «ἔπρεπε νὰ μείνῃ ἐκεῖ καὶ νὰ ἀποθάνῃ μετὰ τοῦ λαοῦ του, τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς ἐνεπιστεύθη εἰς αὐτόν».

Πολεμικαὶ προετοιμασίαι τοῦ Ἡρακλείου. Ὁ Ἡράκλειος ὄλας ταῦτας τὰς δυσχερεῖας κατώρθωσε ν' ἀντιμετωπίσῃ μετὰ θάρρους καὶ νὰ καταστήσῃ τὸ ὄνομά του ἔνδοξον. Ἡ πρώτη του φρονιτις ἦτο νὰ βελτιώσῃ τὰ οἰκονομικὰ, νὰ διοργανώσῃ καλῶς τὸν στρατὸν τῶν καὶ νὰ υποβάλλῃ τοῦτον εἰς αὐστηρὰν πειθαρχίαν, ὥστε νὰ καταστήσῃ λίαν ἀξιόμαχος.

Α' κατὰ τῶν Περσῶν πόλεμος. Μετὰ ταῦτα ἀφοῦ συνωμολό-

(1) Οἱ Πέρσαι τότε διὰ τοῦ βασιλέως αὐτῶν **Χοδρόν** τοῦ Β' εἶχον κυριεύσει τὴν Μ. Ἀσίαν, τὴν Συρίαν καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ, συλλαβόντες καὶ τὸν ἐν αὐτῇ πατριάρχην **Ζαχαρίαν** καὶ ἀρπάσαντες ἀπὸ τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου **Τάφου** τὸν **τίμιον Σταυρόν**. Εἶχον δὲ προχωρήσει μέχρι τῆς Χαλικηδόνος (Καδίκιο) δηλ. ἐναντι τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

γησε εἰρήνην μὲ τοὺς Ἄδαρας καὶ ἐπεράτωσε τὰς πολεμικὰς του ἐργασίας, ἤτοιμιάσθη νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Περσῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο φύσει εὐφυῆς καὶ στρατηγικός, δὲν ἠθέλησε νὰ ὀρμήσῃ κατ' εὐθείαν ἐναντίον τῶν εὐρισκομένων εἰς τὴν ἀπέναντι ἐπὶ τῆς Ἀσιατικῆς ἀκτῆς πόλιν Χαλκηδόνα, ἀλλ' ἀφήκεν αὐτοὺς νὰ ἠσυχάζωσιν, ἐτράπη δὲ ἄλλην ὁδόν. Ἐξέπλευσε λοιπὸν μὲ πολυάριθμον στρατὸν καὶ στόλον πρὸς τὰ νοτιοδυτικὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ ἀποβιβάσθεις τὴν Ἰσοδὸν τῆς Κιλικίας, ἔνθα ἄλλοτε ἐθριάμβουσαν ὁ μέγας Ἀλέξανδρος, ἐνίκησεν ἐκεῖ τῷ 622 μ. Χ. τοὺς Πέρσας. Τότε αἱ ἐν Χαλκηδόνι ἔναντι τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐστρατοπεδευμένοι Πέρσαι φοβηθέντες μὴ ὁ Ἡράκλειος διακόψῃ τὸν πρὸς τὴν Περσίαν ὁρὸμον αὐτῶν ἀνεχώρησαν ἐσπευσμένως ἐκ Χαλκηδόνας, πρᾶγμα τὸ ὅποιον ἐπεδίωκε καὶ ὁ Ἡράκλειος.

Ὁ αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος μετὰ τὴν πρώτην ταύτην νίκην διακόψας τὴν παραιτέρω πορείαν του, ἐπέστρεψε νικητῆς καὶ τροπαιοῦχος εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Β' Ὁ κατὰ τῶν Περσῶν πόλεμος. Πολιορκία τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Ἀβάρων καὶ Περσῶν. Ἀφοῦ ὁ Ἡράκλειος ἐτακτοποίησε τὰ πράγματα τοῦ κράτους του, ἐξεστράτευσεν καὶ δευτέραν φοράν ἐναντίον τῶν Περσῶν, ἀλλ' αὐτὴν φοράν ἐξεκίνησεν ὄχι ἐκ νότου, ἀλλ' ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας. Ἐφθάσε λοιπὸν εἰς τὴν Τραπεζοῦντα καὶ ἐκεῖ ἐνωθεὶς μετὰ τῶν Ἀρμενίων, εἰσέβαλεν εἰς τὴν Περσίαν καὶ ἐλεγκάται αὐτὴν

28 Πολιορκία Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Ἀβάρων καὶ Περσῶν.

Τότε ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας **Χοσρόης** ὅπως ἐξαναγκάσῃ τὸν Ἡράκλειον νὰ στραφῇ πρὸς τὰ ὀπίσω, πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν, συνεμάχησε μὲ τὸν ἀρχηγὸν τῶν Ἀβάρων **Χαγάνον**, ὅστις μετὰ πολυάριθμου ἐξ Ἀβάρων καὶ Περσῶν ἐπολιόρκει τὴν Κωνσταντινούπολιν κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν.

Εὐτυχῶς ὅμως κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ αὐτοκράτορος τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει πράγματα διηύθυνον δύο ἄνδρες ἱκανοὶ καὶ φιλοπάτριδες, ὁ ὑπουργὸς **Βῶνος** καὶ ὁ πατριάρχης **Σέργιος**. Διὰ

τουτο οὐδόλως ἐταράχθη ὁ Ἡράκλειος διὰ τὴν πολιορκίαν τῆς πρωτεύουσας του, οὔτε ἐσκέφθη κἀν νὰ τρέξῃ εἰς βοήθειαν αὐτῆς. Πράγματα δὲ οἱ δύο οὗτοι ἄνδρες εἰργάσθησαν κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην περίστασιν μὲ ἀξιοθαύμαστον δραστηριότητα· ἐνέπνευσαν δὲ προσέτι εἰς τὸν λαὸν τὴν πεποίθησιν, ὅτι κατὰ τὸν ἀγῶνα αὐτὸν θὰ εἶχον προστάτην καὶ ἀρωγὸν αὐτὴν τὴν **Θεοτόκον**. Καὶ ἀληθῶς οἱ **Βυζαντινοὶ** κατώρθωσαν νὰ ἀποκρούσωσιν μὲ μέγαν ἡρωϊσμόν τὸν δεινὸν αὐτὸν κίνδυνον, νικῆσαντες κατὰ κράτος τοὺς ἐχθρούς, οἵτινες ἔφυγον κατησχυμένοι εἰς τὴν χώραν των καὶ οὕτω ἢ Κωνσταντινούπολις ἐσώθη.

Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν Βυζαντινῶν ἀκλόνητος ἐρριζώθη ἢ πεποίθησις ὅτι τὴν νίκην ὄφειλον εἰς τὴν Θεοτόκον, καθιερώθη ἔκτοτε εἰς **ἐνδειξὴν αἰωνίας εὐγνωμοσύνης** πρὸς αὐτὴν ἢ **ἀκολουθία τοῦ ἀκάθιστου ὕμνου**,⁽¹⁾ ἣτις μέχρι σήμερον τελεῖται κατ' ἔτος εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὴν Παρασκευῆ τῆς πέμπτης ἑβδομάδος τῆς μεγάλης τεσσαρακοστῆς. Ὁ ὕμνος δὲ οὗτος, ὅστις κατὰ τὴν ἀκολουθίαν ταύτην ψάλλεται πρὸς τιμὴν τῆς λυτρώσεως τὴν Κωνσταντινούπολιν Θεοτόκον, εἶναι ὁ ἑξῆς :

*Τῇ ὑπερομάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια
ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν εὐχαριστήρια
ἀναγράφω Σοι ἢ πόλις σου, Θεοτόκε.*

*Ἄλλ' ὡς ἔχουσα τὸ κράτος ἀπροσμάχητον
ἔκ παντοίων με κινδύνων ἐλευθέρωσον,
Ἦνα κραζῶ σοι Χαῖρε Νύμφη ἀνύμφευτε.*

Γ' κατὰ τῶν Περσῶν πόλεμος.—Ὁ Ἡράκλειος ἀφοῦ ἔμαθε τὴν σωτηρίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐξηκολούθησε τὴν ἐκστρατείαν του κατὰ τῶν Περσῶν διὰ τρίτην φοράν νικῆσας αὐτοὺς κατὰ κράτος εἰς τὴν Μεσοποταμίαν.

Μετὰ τὴν τελευταίαν νίκην τοῦ Ἡρακλείου κατὰ τῶν Περσῶν

(1) Ὁ ὕμνος οὗτος καλεῖται «ἀκάθιστος», διότι κατὰ τὴν αὐτὴν ἐκείνην νύκτα, καθ' ἣν ἠλευθέρωθη ἢ πόλις ἀπὸ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Ἀδάρων καὶ Περσῶν, ὁ λαὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως συναθροισθὲν εἰς τὸν ναὸν τῆς Θεομήτορος ἐν Βλαχέρναις, ἔψαλλεν αὐτὸν κατ' εἰσήγησιν τοῦ πατριάρχου Σεργίου, καθ' ὅλην τὴν νύκτα *ἱστάμνος ὄρθιος*.

συνέβη νὰ δολοφονηθῆ ὑπὸ τούτων ὁ βασιλεὺς τῶν Χασρόης ὁ Β' καὶ νὰ ἀνακηρυχθῆ βασιλεὺς ὁ υἱὸς τοῦ **Σιρόης**, ὁ ὁποῖος συνήψεν ἀμέσως εἰρήνην μὲ τοὺς Βυζαντινοὺς. Διὰ τῆς εἰρήνης ταύτης ὑπεχρεώθησαν οἱ Πέρσαι πρῶτον νὰ ἀφήσωσιν ἐλευθέρως ὅλας τὰς ἐπαρχίας τῆς ἐλληνικῆς αὐτοκρατορίας, τὰς ὁποίας εἶχον ἄλλοτε κυριεύσει, δεύτερον ἀπέδωκαν εἰς τὸν Ἡράκλειον πάντα τὰ ἀρπαγέντα ὑπ' αὐτῶν πολυτίμα πράγματα, τρίτον ἐπέστρεψαν τοὺς βυζαντινοὺς αἰχμαλώτους μεταξὺ αὐτῶν καὶ τὸν πατριάρχην Ἱεροσολύμων **Ζαχαρίαν** καὶ τὸ σπουδαιότατον, τὸν **τίμιον Σταυρὸν τοῦ Σωτήρος**, τὸν ὁποῖον εἶχον ἀρπάσει ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ.

Ἡ ὑψωσις τοῦ τιμίου Σταυροῦ. Ἐξ ὀλόκληρα ἔτη διήρκεσεν ὁ κατὰ τῶν Περσῶν πόλεμος, τοὺς ὁποίους ἀφοῦ ἐδάμασεν ὁ Ἡράκλειος, ἐπέστρεψεν νικητῆς καὶ τροπαιοῦχος μετὰ μεγάλης πομπῆς καὶ παρατάξεως εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Μετὰ ἐν ἔτος κατόπιν μετέβη εἰς Ἱερουσαλήμ ὅπως ἀποκαταστήσῃ εἰς τὸν θρόνον τὸν πατριάρχην **Ζαχαρίαν**. Ἐκεῖ δὲ ἀνύψωσε τὴν 14 Σεπτεμβρίου τοῦ 629 μ. Χ. ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ **Γολγοθᾶ**, ἐν ᾧ ἴστατο καὶ πρότερον, τὸν τίμιον καὶ ζωοποιὸν Σταυρὸν (1). Τὴν αὐτὴν ἡμέραν κατ' ἔτος ἐορτάζει μεγαλοπρεπῶς ἡ ἐκκλησία μας τὸ μέγα τοῦτο γεγονός.

Τελευταῖα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Ἡρακλείου. Δυστυχῶς τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Ἡρακλείου δὲν ὑπῆρξαν καθόλου εὐτυχῆ, διότι ἀνεφάνησαν ἐκ νότου μὲ πολὺ ἰσχυρὰς δυνάμεις οἱ **μωαμεθανοὶ Ἀραβες**, οἱ ὁποῖοι εἰσέβαλον καὶ κατέλαβον διαφόρους ἐπαρχίας τῆς ἐλληνικῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Ἐναντίον δὲ τούτων δὲν ἐβράδυνεν ὁ Ἡράκλειος νὰ ἐκστρατεύσῃ, ἀτυχῶς ὅμως δὲν ἠδυνήθη νὰ καταβάλλῃ τοὺς φοβεροὺς αὐτοὺς ἐχθροὺς, ἀσθενήσας μάλιστα ἐν τῇ μεταξὺ σοβαρῶς, ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀπεβίωσε τῇ 641 μ. Χ.

29. Οἱ ἀσκηταί, ὁ "Ἅγιος Ἀντώνιος" ὁ μοναχικὸς βίος.

Ἀπὸ τοῦ δευτέρου περίπου αἰῶνος πολλοὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες

(1) Πρώτην φοράν, τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐψάλλη τὸ τροπάριον «Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου κλπ.»

γυναίκες, απομακρυνόμενοι τῶν ἐγκοσμίων διασκεδάσεων καὶ συνεχῶς νηστεύοντες καὶ προσευχόμενοι ἐζήτουν διὰ τοῦ τρόπου τούτου νὰ ἀνυψωθοῦν καὶ νὰ πλησιάσουν πρὸς τὸν Θεόν. Καὶ κατ' ἀρχὰς οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἔμενον εἰς τὰς πόλεις· καθ' ἣν ὅμως ἐποχὴν ἐδιώκοντο οἱ χριστιανοί, πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἀποφεύγοντες τὴν μανίαν τῶν διωκτῶν των καὶ τὴν διαφθορὰν τῆς κοινωνίας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, κατέφευγον εἰς τὴν ἔρημον ἔστω καὶ προσωρινῶς καὶ ἐκεῖ ἐγυμνάζοντο δηλ. κατεγίνοντο εἰς τὴν νηστείαν, τὴν προσευχὴν καὶ τὴν ἐγκράτειαν.

Πρῶτος, ὅστις ἀπεχώρησε γιὰ ἄλλην τὴν ζωὴν του εἰς τὴν ἔρημον, καὶ ὁ ὁποῖος θεωρεῖται κατὰ τὴν παράδοσιν ὡς ἰδρυτῆς τοῦ ἀσκητικοῦ βίου, εἶναι Παῦλος ὁ ἐκ Θηβαΐδος καὶ ὁ ὁποῖος ἔζησεν ἐντὸς βραχῶδους σπηλαίου ὑπὲρ τὰ 97 ἔτη εἰς τὴν Αἰγυπτιακὴν ἔρημον, ὅπου καὶ ἀπέθανε (περὶ τὸ 360) μ. X.

Ἐκ τῶν διασημοτέρων ἀσκητῶν ὑπῆρξε καὶ ὁ Ἅγιος Ἀντώνιος νέος πλουσιώτατος καὶ ὁ ὁποῖος ἀφοῦ ἐπώλησε τὰ ὑπάρχοντά του ἀπεχώρησεν εἰς τὴν Αἰγυπτιακὴν ἔρημον, ὅπου ἤρχοντο καὶ ἐπεσκέπτοντο αὐτὸν πλείστοι ὅσοι θαυμασταὶ του, ἀπέθανεν δὲ τὸ 365 μ. X. Ἡ ἐκκλησία ἐορτάζει τὴν μνήμην του τὴν 17 Ἰανουαρίου.

Ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἔκτοτε ἐξηπλοῦτο ὁ ἀσκητικὸς βίος καταπληκτικῶς, πλῆθος ἀσκητῶν ἔτρεχεν εἰς τὰς ἐρήμους μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ ἀποφύγουν τὰς κακίας τοῦ κόσμου, τὴν διαφθορὰν τῆς κοινωνίας καὶ τὴν μανίαν τῶν διωκτῶν των.

Πρῶτος ὁ Παχώμιος μαθητῆς τοῦ μεγάλου Ἀντωνίου εἰς τὴν Αἴγυπτον συνήθρωσε πολλοὺς ἀσκητὰς μαζί καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἤρχισε νὰ τακτοποιηθῆι ὁ μοναχικὸς βίος. Ὁ Παχώμιος εἶναι ὡσαύτως ὁ ἰδρυτῆς τοῦ πρώτου γυναικείου μοναστηρίου.

Ὁ μέγας Βασίλειος εἶναι ὁ συντάξας διαφόρους μοναχικοὺς κανόνας, οἱ ὁποῖοι ἰσχύουν ἀκόμη εἰς ὀλόκληρον τὴν ἀνατολικὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν.

Αἱ ἀρεταὶ τοῦ μοναχικοῦ βίου ἦσαν τρεῖς, ἡ ὑπακοή, ἡ ἀκτημοσύνη καὶ ἡ ἐγκράτεια. Ὁ μοναχικὸς βίος ἀνεπτύχθη πολὺ ταχέως, ὁ Παχώμιος ὑπῆρξεν ἐποχὴ, κατὰ τὴν ὁποίαν εἶχε ὑπὲρ τὰς 7000 μοναχοὺς ὑπὸ τὰς διαταγὰς του. Πολλοὶ δὲ πάλιν ἐξηκολούθουν νὰ ζοῦν ὡς ἀσκηταὶ ἰδίως εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ὑποβαλλόμενοι

εις υπερβολικὰς στερήσεις καὶ κακουχίας, καθ' ὅσον ἐνόμιζον ὅτι οὕτω πράττοντες εὐχαρίστουν τὸν Θεὸν καὶ τοιοῦτοι ἦσαν οἱ λεγόμενοι Στυλίται, μετὰξὺ τῶν ὁποίων περίφημος ἦτο Συμεὼν ὁ Στυλίτης ἀποθανὼν τὸ 460 μ. Χ., ὁ ὁποῖος ἐκήρυττεν εἰς τοὺς λαοὺς ἀπὸ στύλου κειμένου πλησίον τῆς Ἀντιοχείας μετάνοιαν ἐπὶ 30 ὁλόκληρα ἔτη.

30 Εἰκονομάχοι. Θεοδώρα, Κυριακὴ τῆς Ὀρθοδόξιας.

Εἰκονολάτραι καὶ εἰκονομάχοι. Ἀπὸ τὰ μέσα περίπου τοῦ ὀγδόου αἰῶνος, τὴν ἐκκλησίαν ἐτάραξε πολὺ ἡ περὶ τῶν εἰκόνων ἀναφανείσα μεγάλη ἔρις. Πολὺ ἐνωρὶς εἰσῆχθη εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἡ ἀνάρτησις καὶ ἡ προσκύνησις τῶν εἰκόνων τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἁγίων. Δυστυχῶς ὅμως ὁ πολὺς λαὸς ἕνεκα τῆς ἀμαθείας αὐτοῦ ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς δεισιδαιμονίας του ἀφ' ἑτέρου, ἤρχισεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ τιμᾷ, καὶ νὰ λατρεύῃ τὰς ἁγίας εἰκόνας. Τοῦτο βλέπων ὁ πολὺ ἱκανὸς αὐτοκράτωρ **Λέων ὁ Ἰσαυρὸς** (1) καὶ φοβούμενος μὴ οἱ χριστιανοὶ περιπέσωσι εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν, διέταξε νὰ ἀφαιρεθῶσιν ἀπὸ τὰς ἐκκλησίας αἱ εἰκόνας. Εἶχε καταντήσῃ πλέον ἡ εἰκονολατρεία (εἰδωλολατρεία) πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἦτο ἀντικρὺς ἐναντίον τοῦ πνεύματος τῆς χριστιανικῆς πίστεως.

Ἡ ἀφαίρεσις τῶν εἰκόνων ἐκ τῶν ἐκκλησιῶν δὲν ἐγένετο ἀμέσως, διότι ὁ αὐτοκράτωρ Ἰσαυρὸς διέταξε κατ' ἀρχὰς ὕπως αἱ εἰκό-

(1) Ὁ αὐτοκράτωρ Λέων ὁ Ἰσαυρὸς (717—741), ἀνῆλθε τὸν θρόνον τῆς ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας ὕστερον ἀπὸ σειρὰν πολλῶν ἀναξίων προκατόχων του. Ὅτε ἐγένετο αὐτοκράτωρ ἦτο γενικὸς ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ τῆς Ἀνατολῆς· ἐξελέγη δέ, διότι ἦτο γενναῖος καὶ λαίαν ἐμπειροπόλεμος στρατάρχης.

Κατὰ τὸν χρόνον τῆς βασιλείας του οἱ Ἀραβες διὰ δευτέραν φοράν ἐπολιόρησαν τὴν Κωνσταντινούπολιν μετὰ πολυαριθμοῦ στρατοῦ καὶ στόλου (600,000 στρατοῦ καὶ 2,800 πλοίων)· ἡ πολιορκία ὑπῆρξε φοβερά καὶ διαρκείας ἑνὸς ἔτους· ἐν τούτοις ὁ γενναῖος καὶ φρόνιμος αὐτοκράτωρ Λέων ὁ Ἰσαυρὸς μὲ τὴν μεγάλην του ἀνδρείαν καὶ ἱκανότητα κατέκαυσε πολλὰ πλοῖα τῶν Ἀράβων διὰ τοῦ ὑγροῦ πυρός. (Τὸ ὑγρὸν πῦρ ἦτο μείγμα χημικόν, τὸ ὁποῖον ἔκαε καὶ ἐντὸς τοῦ ὕδατος καὶ ἦτο καταστρεπτικώτατον). Ὁ χειμὼν δὲ καὶ ἡ πείνα καὶ αἱ νόσοι ἠνάγκασαν τοὺς Ἀραβας νὰ φύγωσι καὶ πάλιν ὀπίσω ἄπρακτοι.

νες αναρτῶνται ὀλίγοι ὑψηλότερα διὰ νὰ μὴ δύνανται νὰ τὰς ἀσπάζωνται. Τοῦτο ὅμως ἐγέννησεν ἀντίδρασιν παρὰ τῇ λαῶ καὶ ἰδίως παρὰ τοῖς μοναχοῖς, οἵτινες κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἦσαν πάρα πολλοί. Διὰ τοῦτο ὁ Λέων Ἰσχυρὸς θυμωθεὶς διέταξε νὰ ἀφαιρεθῶσι αἱ εἰκόνες παντελῶς ἐκ τῶν ἐκκλησιῶν.

Δὲν ἐσκέφθη δυστυχῶς πῶς ἢ προσκύνησις τῶν εἰκόνων ἦτο ἀνάγκη θρησκευτικὴ καὶ ὅτι ἦτο βαθέως ἐρριζωμένη εἰς τὰς καρδίας τῶν περισσοτέρων χριστιανῶν, οὔτε ἐφαντάσθη πόσον δυσάρεστον ἀποτέλεσμα ἠδύνατο νὰ ἔχη μίᾳ τοιαύτῃ πράξει.

Ἀποτέλεσμα λοιπὸν τῆς θρησκευτικῆς ταύτης μεταρρυθμίσεως ὑπῆρξεν ἡ διαίρεσις τῶν χριστιανῶν εἰς δύο μερίδας καὶ ὅσοι μὲν ἦσαν φίλοι τῶν εἰκόνων ὠνομάσθησαν εἰκονολάτραι, ὅσοι δὲ ἦσαν ἐχθροὶ εἰκονομάχοι. Σημειωτέον ὅτι εἰς τὴν τάξιν τῶν εἰκονολατρῶν ἀνήκεν ὁ πολὺς λαός, αἱ γυναῖκες ὅλων τῶν τάξεων, ὁ κατώτερος κλῆρος καὶ τὰ πλήθη τῶν καλογήρων. Περί τὰ ἑκατὸν ἔτη περίπου, ἀπὸ τοῦ 714—842 μ. Χ., διήρκεσεν ὁ ἀγὼν μεταξὺ τῶν δύο ἀντιμαχομένων μερίδων, καθ' ὃν χρόνον πολλὰ ἐπήνεγκεν οὗτος κακὰ εἰς τὸ κράτος.

Ὁ Ἰσχυρὸς ἐν τούτοις ἔκαμε καὶ πολλὰς ἄλλας πολιτικὰς καὶ νομοθετικὰς μεταρρυθμίσεις ἐπαινεθείσας πολὺ.

Ὁ διάδοχος τοῦ Λέοντος Ἰσαύρου Κωνσταντῖνος. Τὸν Ἰσαυρον διεδέχθη εἰς τὸν θρόνον ὁ υἱὸς τοῦ Κωνσταντίνου, ὅστις ὑπῆρξε σφοδρότερος ἐχθρὸς ἀπὸ τὸν πατέρα του τῶν εἰκονολατρῶν. Διότι αὐτὸς καταδιώξας τοὺς μοναχοὺς, ἔκλεισε πολλὰ μοναστήρια, ἐξώρισε πολλοὺς ἐξ αὐτῶν, ἄλλους ἐφυλάκισε καὶ ἐθασάνισε καὶ πολλοὺς ἐν τέλει ἐθανάτωσε.

Τόσον δὲ μέγα μῖσος ἀνεπτύχθη μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν μοναχῶν, ὥστε οὗτοι ὠνόμασαν αὐτὸν ὑβριστικῶς *Κοπρῶνυμον*.

Ζ' Οἰκουμενικὴ σύνοδος. Ἡ αἵρεσις, ὡς εἶπομεν, τῶν εἰκονομάχων συνετάραξε τὸ κράτος ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν ἔτη. Κατὰ τὸ 787 μ. Χ. ὅμως κατόπιν τοῦ θανάτου τοῦ **Λέοντος τοῦ Δ'** *Εἰρήνη* ἢ *Ἀθηναία*, σύζυγος αὐτοῦ, συνεκάλεσεν εἰς *Νικαίαν* τὴν Δ' οἰκουμενικὴν σύνοδον, ἣτις ἀπηγόρευσεν εἰς τοὺς χριστιανοὺς νὰ λατρεύωσι τὰς εἰκόνας καὶ διέταξε μόνον χάριν τιμῆς καὶ σεβασμοῦ νὰ προσκυνῶσιν αὐτάς. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ τιμὴ αὕτη δὲν ἀποδίδε-

ται εις τὸ ξύλον καὶ τὰ χρώματα τῆς εἰκόνας, ἀλλὰ μεταβαίνει εἰς τὸ εἰκονιζόμενον πρόσωπον, δηλ. ὅταν ἀσπαζώμεθα μίαν εἰκόνα, φέρομεν εἰς τὸν νοῦν μας, τὸν ἅγιον ἢ τὴν ἁγίαν τῆς εἰκόνας ἐκεῖνης καὶ τὰ ἔργα του, τὰ ὅποια πρέπει νὰ μιμώμεθα.

Μετὰ τὸν θάνατον τῆς εἰρήνης τὴν Ἀθηναίαις ἐφάνησαν καὶ ἄλλοι εἰκονομάχοι αὐτοκράτορες ὡς **Λέων ὁ Ἀρμενίος**, ὅστις ἐφέρθη ἐπιεικῶς πρὸς τοὺς εἰκονολάτρας, ὁ **Θεόφιλος** ἐπίσης, οὗτος κατεδίωξεν ἀπηνῶς μόνον τοὺς μοναχοὺς.

Θεοδώρα. Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας. Ὅτε ἀπέθανεν ὁ αὐτοκράτωρ Θεόφιλος ἡ σεμνὴ σύζυγος αὐτοῦ αὐτοκράτειρα Θεοδώρα, ἐπιτροπεύουσα τὸν ἀνήλικον αὐτῆς υἱὸν Μιχαήλ, συνεκάλεσεν ἐν Κωνσταντινουπόλει **τοπικὴν Σύνοδον**, ἣ ὅποια ἀνεστήλωσεν ἅπαξ διὰ παντὸς τὰς ἁγίας εἰκόνας, καθήρесе τὸν εἰκονομάχον τότε πατριάρχην **Ἰωάννην τὸν γραμματικόν**, ἐχειροτόνησε δὲ ὡς τοιοῦτον τὸν **Μεθόδιον** καὶ ἐπεκύρωσε τὰ πρακτικὰ τῆς Ζ' οἰκουμενικῆς συνόδου.

Ἡ ἀναστήλωσις τῶν ἁγίων εἰκόνων ἐγένετο διὰ μεγάλης ἐκκλησιαστικῆς πομπῆς, πρωτοστατοῦντος τοῦ Πατριάρχου Μεθοδίου, καθωρίσθη δὲ νὰ ἑορτάζηται κατ' ἔτος τὴν πρώτην Κυριακὴν τῶν νηστειῶν, δηλ. τὴν πρώτην Κυριακὴν τῆς μεγάλης τεσσαρακοστῆς, καὶ ὀνομάσθη **Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας**.

Κατὰ τὴν Κυριακὴν τῆς Ὁρθοδοξίας ψάλλεται τὸ ἐξῆς ἀπολυτίκιον: «Τὴν ἄχραντον εἰκόνα σου προσκυνοῦμεν, Ἀγαθέ, αἰτούμενοι συγχώρησιν τῶν πταισμάτων ἡμῶν, Χριστέ ὁ Θεός· βουλήσει γὰρ ἠυδόκησας σαρκὶ ἀνελεῖν ἐν τῇ σταυρῷ· ἵνα ῥύσῃ σὺς ἔπλασας ἐκ τῆς δουλείας τοῦ ἐχθροῦ· ὅθεν εὐχαρίστως βοῶμέν σοι· χαρὰς ἐκπλήρωσας τὰ πάντα, ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, παραγενόμενος εἰς τὸ σῶσαι τὸν κόσμον». Δηλαδή: Ὁ ἀγαθέ Χριστέ, Θεέ ἡμῶν, προσκυνοῦμεν τὴν ἁγίαν εἰκόνα σου, ἐνῆ ζητοῦμεν συγχώρησιν διὰ τὰ ἁμαρτήματά μας· διότι σὺ ἠθέλησες νὰ ἀνέλθῃς με τὸ σῶμά σου ἐπὶ τοῦ σταυροῦ διὰ νὰ σώσῃς ἡμᾶς, τὰ δημιουργήματά σου, ἀπὸ τὴν δουλείαν τοῦ πονηροῦ, δηλαδή ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν. Διὰ τοῦτο εὐχαρίστως φωνάζομεν πρὸς σέ. Σὺ ὁ Σωτὴρ μας, ὁ ὅποιος ἤλθες νὰ σώσῃς τὸν κόσμον, ἐγέμισας ὅλα με εἰρήνην καὶ χαρὰν.

31. 'Ο Φώτιος' αἱ ἀξιώσεις τῶν παπῶν καὶ τὸ σχίσμα' ἐκχριστιανισμὸς τῶν Βουλγάρων καὶ Ῥώσων.

Παρατηρήσαμεν ὅτι μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐξ ὅλων τῶν ἐπισκόπων διεκρίθησαν οἱ πέντε πατριάρχαι, οἱ ὅποιοι εἶχον τὴν ἀνωτάτην ἐπίβλεψιν τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς περιφερείας των, χωρὶς ὅμως νὰ δικαιονταὶ νὰ ἐπεμβαίνουν καὶ εἰς τὰ πράγματα τῶν λοιπῶν ἐκκλησιαστικῶν περιφερειῶν. Ἄλλ' ὁ πατριάρχης Ῥώμης πάπας τιτλοφορούμενος, ἀπὸ τοῦ Β' ἤδη αἰῶνος ἐξήτει πᾶσαν εὐκαιρίαν νὰ ἀναμειγνύεται εἰς τὰς ὑποθέσεις ὅλων τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν, διότι ἐνόμιζεν ὅτι ὡς ἐπίσκοπος Ῥώμης ἠδύνατο νὰ ἀποβῇ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, ὅτι ἦτο ὁ αὐτοκράτωρ διὰ τὴν πολιτείαν, δηλ. μονάρχης. Πάντοτε ὅμως αἱ Ἐκκλησίαι τῆς Ἀνατολῆς ἀπέκρουσαν τὰς τοιαύτας ἀποπειράς. Ἀλλὰ νέα ἀπόπειρα τοῦ πάπα κατὰ τὸν ἕνατον αἰῶνα ἔδωκεν πλέον ἀφορμὴν νὰ ἐκραγῇ ὀριστικῶς τὸ σχίσμα μεταξὺ τῆς Ἀνατολικῆς καὶ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας.

Αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου ἦτο τότε ὁ Μιχαὴλ ὁ Γ' (842—867), ἐπειδὴ δέ, ἔταν οὗτος ἀνήλθεν ἐπὶ τοῦ θρόνου ἦτο τριετής, τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν διεχειρίζετο ὁ θεῖος τοῦ βασιλέως Βάρδας, ὁ ὅποιος ἐλθὼν εἰς διάστασιν πρὸς τὸν τότε πατριάρχην Ἰγνάτιον, κατεβίβασεν αὐτὸν ἐκ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου. Ἐπειδὴ δὲ ὁ λαὸς ἐσέβετο καὶ ἐτίμα τὸν Ἰγνάτιον, διὰ νὰ μετριάσῃ ὁ Βάρδας τὴν κακὴν ἐντύπωσιν ἐκ τούτου, ἠθέλησε ν' ἀναβιδάσῃ ἐπὶ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου ἄνδρα γενικῶς τιμώμενον, καὶ τοιοῦτος ἦτο ὁ Φώτιος **πρωτοσπαθάριος**, ἦτο ἀνώτερος ὑπάλληλος τῆς αὐλῆς, ἀνὴρ χαίρων γενικῆς ὑπολήψεως διὰ τὸ ἀνεπίληπτον γῆθός του, τὴν ἐξοχὸν σοφίαν του καὶ τὴν εὐγενῆ καταγωγὴν του. Ὁ Φώτιος ἀντέστη ἰσχυρῶς εἰς τὴν ἐκλογὴν, ἀλλὰ τέλος ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ, καὶ, ἀφοῦ διήλθεν ἐντὸς ἐξ ἡμέρων ὅλα τὰ κατώτερα ἐκκλησιαστικὰ ἀξιώματα, ἔγινε πατριάρχης, ἡ δὲ ἐκλογὴ του ἐπεκυρώθη ὑπὸ συνόδου τινὸς ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ φίλοι τοῦ Ἰγνατίου ἐθορύβουν ἀκόμη, ἠθέλησεν ὁ Φώτιος νὰ ἐπικυρώσῃ τὴν ἐκλογὴν του μεγαλυτέρα σύνοδος, εἰς τὴν ὁποίαν

ν^ο αντιπροσωπεύονται και ὁ πάπας και οἱ λοιποὶ πατριάρχαι. Ὁ πάπας προσκληθεὶς ἔστειλε δύο αντιπροσώπους, διὰ νὰ ἐξετάσουν δῆθεν τὰ πράγματα, και ἔγραψε πρὸς τὸν αὐτοκράτορα κατηγορῶν αὐτὸν διότι καθήρεσε τὸν Ἰγνάτιον, χωρὶς νὰ τὸν ἐρωτήσῃ, και διότι ἀνεβίβασε τὸν Φώτιον ἀπὸ λαϊκοῦ εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον. Τοιουτοτρόπως ὁ πάπας ἐξ ἀλαζονείας και φιλαρχίας ἐφέρθη ὅπως δὲν ἐδικαιοῦτο νὰ φερθῇ, διότι οὔτε νὰ ἐρωτηθῇ ὁ πάπας ἦτο ἀνάγκη διὰ τὴν καθάρεισιν τοῦ Ἰγνατίου οὔτε ἡ ἐκλογὴ τοῦ Φωτίου ἀντέβαινε εἰς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας, τὸναντίον και ἄλλοι εἶχον γίνῃ ἀπὸ λαϊκῶν πατριάρχαι. Ὁ Φώτιος, ἐπειδὴ ἦτο ἠπίου χαρακτήρος, δὲν ἔδωκεν οὐδεμίαν σημασίαν εἰς τὴν τοιαύτην ὑβριστικὴν διαγωγὴν τοῦ πάπα και συνεκάλεσε τὴν σύνοδον, ἡ ἑποία ὁμοφώνως ἀνεγνώρισε τὴν ἐκλογὴν του (861). Τότε ὁ πάπας συνεκάλεσε ἄλλην σύνοδον εἰς Ῥώμην (863), αὕτη δ' ἐκήρυξε τὴν ἐκλογὴν τοῦ Φωτίου ὡς ἄκυρον και ἀφώρισε τοὺς δύο ἀντιπροσώπους του, οἱ ὅποιοι εἶχον μεταβῆ εἰς Κωνσταντινούπολιν και εἶχον ἀναγνωρίσει αὐτόν.

Ἡ διαγωγὴ αὕτη τοῦ πάπα ἤγειρε μέγαν ἐρεθισμὸν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀλλ' ὁ Φώτιος ὑπέμενεν ἀκόμη μέχρις οὗτος τέλος νέον ἐπεισόδιον τὸν ἠνάγκασε νὰ λύσῃ τὴν σιωπὴν του. Ὁ βασιλεὺς τῶν Βουλγάρων Βόγορις ἀπεφάσισε νὰ βαπτισθῇ διὰ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Ἑλληνος μοναχοῦ Μεθοδίου, και τὸ παράδειγμα τοῦ βασιλέως ἠναγκάσθη ν' ἀκολουθήσῃ και ὁ βουλγαρικὸς λαὸς (861). Πρὸς δι' ὀργάνωσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἔστειλεν ὁ Φώτιος εἰς Βουλγαρίαν ἱερεῖς ἀνατολικούς, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἔστειλε και ὁ πάπας Νικόλαος ἱερεῖς δυτικούς, οἱ ὅποιοι πρὸς μὲν τοὺς ἱερεῖς τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ἐφέροντο ὑβριστικώτατα, εἰσῆγον δὲ εἰς τὴν Βουλγαρίαν διαφόρους νέας διδασκαλίας, ξένας πρὸς τὴν ἁγίαν Γραφήν και τὴν Ἱερὰν Παράδοσιν, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὴν διδασκαλίαν ὅτι τὸ ἅγιον Πνεῦμα δὲν ἐκπορεύεται μόνον ἐκ τοῦ Πατρὸς, ὡς διδάσκει ὁ Χριστός, ἀλλ' ἐκ τοῦ Πατρὸς και τοῦ Υἱοῦ. Ὁ Φώτιος ὅστις μέχρις τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὑπέμενε τὰ πάντα, ἐνόησεν ὅτι τὸ συμφέρον τῆς Ἐκκλησίας ἐπέβαλλε νὰ διαμαρτυρηθῇ, και ἐξέδωκεν ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς πατριάρχας τῆς Ἀνατολῆς, εἰς τὴν ὁποίαν διεμαρτύρητο διὰ τῆς αὐθαιρεσίας τοῦ

πάπα και τὰς παρεκτροπὰς τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας, καὶ παρεκάλεε τοὺς πατριάρχας νὰ συνέλθουν εἰς γενικὴν σύνοδον διὰ νὰ συσκεφθοῦν. Τῷ ὄντι τὸ 887 συνήλθε μεγάλη σύνοδος εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα ἀντεπροσωπεύθησαν ἔλοι οἱ πατριάρχαι, καὶ τότε ἀφωρίσθη ὁ πάπας καὶ οἱ ὁμόφρονές του. Οὕτω ἐπῆλθε τὸ σχίσμα μεταξὺ τῶν δύο ἐκκλησιῶν ἕνεκα τῆς φιλαρχίας καὶ τῆς ἀλαζονείας τῶν παπῶν.

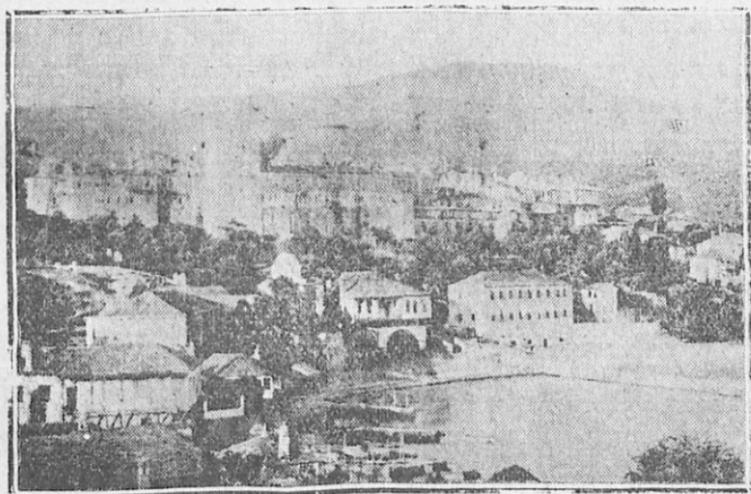
Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἔκτοτε ἐγένοντο πλείσται ἀπόπειραι πρὸς ἔνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν, κυρίως ἐκ μέρους τῶν αὐτοκρατόρων, οἱ ὅποιοι ἐνόμιζον ὅτι θὰ εὑρισκον τοὺς πάπας βοηθοὺς κατὰ τῶν ἀπειλούντων αὐτοὺς ἐχθρῶν, ἀλλὰ πᾶσαι αὗται αἱ ἀπόπειραι ἀπέβησαν εἰς μάτην, διότι οἱ πάπαι οὐδέποτε λησμονοῦν τὰς παραλόγους ἀξιώσεις των. Τοῦναντίον μάλιστα πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἡ σύνοδος τοῦ Βατικανοῦ (1870) τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας ὥρισεν ὅτι ὁ πάπας εἶναι ἀλάθητος ὅταν ἀποφαίνεται διὰ θρησκευτικὰ ζητήματα.

Ἡ ὀρθόδοξος ἀνατολικὴ ἐκκλησία οὐδέποτε δύναται ν' ἀποδεχθῆ τοιαύτας κακοδοξίας· οὔτε τὰς μεταβολάς, τὰς ὁποίας ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἐπέφερεν εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῆς Ἱερᾶς παραδόσεως καὶ εἰς τὴν λατρείαν τῆς Ἐκκλησίας.

Καθὼς εἶδομεν ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Φωτίου οἱ Βούλγαροι ἐγένοντο χριστιανοὶ κυρίως διὰ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Μεθοδίου καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του Κυρίλλου, οἱ ὅποιοι ἐπενόησαν καὶ τὴν σλαυονικὴν γραφὴν, εἰς τὴν ὁποίαν μετέφρασαν τὴν ἁγίαν Γραφὴν καὶ ἄλλα ἐκκλησιαστικὰ βιβλία. Ὑπ' αὐτῶν ἐξεχριστιανίσθησαν καὶ ἄλλοι σλαυικοὶ λαοί, καὶ διὰ τοῦτο λέγονται ἀπόστολοι τῶν Σλαύων. Καὶ οἱ Σέρβοι, οἱ ὅποιοι ἔλαβον γνῶσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἡρακλείου, ὅπότεν καὶ ἀνεφάνησαν, κυρίως ἐξεχριστιανίσθησαν ὑπὸ τῶν δύο τούτων ἀδελφῶν. Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Φωτίου ἦτο γνωστὸν ἐν Ῥωσίᾳ τὸ εὐαγγέλιον, ἀλλ' ἄνευ πολλῶν ὁπαδῶν· ἡ μεγάλη δούκισσα Ὀλγα ἐβαπτίσθη (955) εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἦτο χριστιανὴ ἀλλ' ἐν τῷ κρυπτῷ, ἐπὶ δὲ τοῦ ἐγγόνου τῆς Βλαδιμήρου, ὁ ὅποτος ἐβαπτίσθη (988) καὶ ἐνομφεύθη τὴν Βυζαντινὴν πριγκήπισαν Ἄνναν οἱ Ῥῶσοι ἐξεχριστιανίσθησαν

32. Ἡ θρησκευτικὴ μεταρρύθμισις ἐν τῇ Δύσει· ὁ Λούθηρος, αἱ Ἐκκλησίαι τῶν Διαμαρτυρο- μένων!

Ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία μετὰ τὸν χωρισμὸν τῆς ἀπὸ τῆς Ὀρθο-
δόξου ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἐνόθησε καὶ ἐτροποποιεῖ κατὰ παρά-
βασιν τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν περισ-
σότερον τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῆς Ἱερᾶς Παρα-

Ἡ ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει ἱερὰ μονὴ τοῦ Βατοπαιδίου.

δόσεως· καὶ ἡ διαφθορὰ ἐπίσης ἐπὶ τοῦ κλήρου ἠῤῥξανεν ἐπικινδύ-
νως· διαδοχικῶς δὲ πάπαι ἐντελῶς διεφθαρμένοι ἐκάθισαν ἐπὶ τοῦ
παπικοῦ θρόνου· διὰ γὰρ ἐπαρκοῦν δ' οὗτοι εἰς τὰ ἔξοδα τοῦ ἀσώτου
βίου των τὸν ὅποιον ἔζων, εἶχον ἀνάγκην χρημάτων καὶ διὰ τοῦτο
ἐφεύρον τὸ ἀντιχριστιανικὸν μέτρον τῶν συγχωροχαρτίων. Δηλαδή
ἐνῶ συμφώνως μὲ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Σωτῆρος, μόνον εἰλικρινῆς

1. Ὁ Μαρτίνος Λούθηρος ἐγεννήθη ἐν Αἰσλέβεν τῆς Σαξωνίας κατὰ
τὸ ἔτος 1483. Οὗτος κατὰ πρῶτον ἐσπούδασε τὰ νομικὰ, βραδύτερον δὲ τὴν
φιλοσοφίαν καὶ θεολογίαν καὶ κατετάχθη εἰς τὸ τάγμα τῶν αὐγουστιανῶν.

Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία Κλεώπα Μιχαηλίδου

5

μετάνοια είναι δυνατόν νὰ φέρῃ τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τὴν σωτηρίαν, οἱ πάπαι ἐπώλουν ἀντὶ χρημάτων τὰ συγχωροχάρτια, διὰ τῶν ὁποίων τρόπον τινὰ συνεχωροῦντο αἱ ἁμαρτίαι, καὶ τοιοῦτοτρόπως ἡδύνατο ὁ ἔχων χρήματα νὰ ἐξαγοράσῃ δῆθεν τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀπὸ τῶν πάπαι. Ἡ κατάχρησις αὕτη ἔφθασεν εἰς τὸ κατακρύφον κατὰ τὸν δέκατον ἕκτον αἰῶνα, ὅτε ἦτο πάπας Λέων ὁ δέκατος, ὁ ὁποῖος ἔστειλε εἰς διαφόρους χώρας μοναχοὺς πρὸς πώλησιν συγχωροχαρτίων. Ὅταν δὲ εἰς τὴν πόλιν Βυτεμβέργην τῆς Γερμανίας ἔφθασεν ὁ μοναχὸς Τέντζελος καὶ ἐπώλει τὰ συγχωροχάρτια μετ' ἀνηκούστου ἀναιδεΐας, ὁ ἐν τῇ πόλει ἐκεῖνῃ ζῶν μοναχὸς καὶ καθηγητὴς τῆς Θεολογίας Λούθηρος ἐξανέστη κατὰ τῆς τοιαύτης καπηλεύσεως τῶν θείων καὶ ἔφριξε βλέπων νὰ παρέχεται ἄφεσις ἁμαρτιῶν ἀντὶ χρημάτων. Ἐμφοροῦμενος δὲ ἀπὸ ἱεροῦ ζήλου ἀπεφάσισε νὰ πολεμήσῃ τὴν αἰσχροκέρδειαν ταύτην, καὶ τὴν 31 Ὀκτωβρίου 1517 ἀνῆρτησεν εἰς τὴν θύραν τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ τῆς Βυτεμβέργης τὴν παραμονὴν τῶν Ἁγίων Πάντων τὰς περιφήμους 95 θέσεις ἧτοι ἔγγραφον ἀποτελούμενον ἐξ 95 περικοπῶν, ἄρθρων, διὰ τῶν ὁποίων ἐπολέμει τὰ συγχωροχάρτια καὶ ἐδίδασκεν ὅτι μόνον εἰλικρινῆς μετάνοια, καὶ οὐχὶ χρήματα, δύναται νὰ συμφιλιώσῃ τὸν ἄνθρωπον μετὰ τοῦ Θεοῦ. Ἐντὸς ὀλίγου χρόνου αἱ θέσεις αὗται ἔγιναν γνωσταὶ εἰς ἕλην τὴν Εὐρώπην. Ὁ πάπας ἀφοῦ εἰς μάτην προσεπάθησε νὰ ἡσυχάσῃ τὰ πράγματα, διὰ βούλλας, δηλ. δι' ἐγγράφου του, ἐκήρυξε τὸν Λούθηρον αἰρετικὸν καὶ ἠπειλήσεν νὰ τὸν ἀφορίσῃ ἐὰν ἐντὸς 60 ἡμερῶν δὲν μετέβαιεν εἰς Ῥώμην ν' ἀπολογηθῇ ἀνακαλῶν τὰ ὑπ' αὐτοῦ λεχθέντα. Ὁ Λούθηρος, πρὸς περιφρόνησιν, ἔφριξε πανηγυρικῶς τὴν βούλλαν εἰς τὸ πῦρ καὶ οὕτως ἐχωρίσθη ἀπὸ τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας περὶ τὸ ἔτος 1520. Τὸ ἐπόμενον ἔτος ὁ Λούθηρος παρουσιάσθη ἐν Βορματία (Βόρμς) ἐνώπιον συνεδρίου ἐκ γερμανῶν ἡγεμόνων καὶ ἀνωτέρων κληρικῶν, ἐκεῖ δ' ἠρνήθη ν' ἀνακαλέσῃ τὰς διδασκαλίας του, ἐκτὸς ἂν ἀπεδεικνύοντο αὗται ἐκ τῆς ἑρμηνείας τῆς Ἁγίας Γραφῆς ὡς ἐσφαλμέναι (1521)· τὸ συνέδριον τοῦτο ἔλαβε μέτρα κατὰ τῆς ἐξαπλώσεως τῆς διδασκαλίας τοῦ Λουθήρου, διότι οἱ πλείστοι γερμανοὶ ἡγεμόνες ἦσαν ἐναντίον του. Τὰς ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου τούτου ἀνενόησε

τὸ συνέδριον ἐν Σπείρᾳ (Σπάιερ, κατὰ τὸ 1529), ὅποτε αἱ ὀπαδοὶ τοῦ Λουθήρου διεμαρτυρήθησαν διὰ τὰ κατ' αὐτῶν ληφθέντα μέτρα καὶ ἔκτοτε ὀνομάζονται Διαμαρτυρόμενοι (προτεστάνται). Ἡ εἰρήνη τῆς Αὐγούστας τέλος (1555) ἔδωκεν εἰς τοὺς διαμαρτυρομένους τὴν ἐλευθερίαν νὰ ἐξασκοῦν τὴν λατρείαν των, ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα ἐξηκολούθησαν σφοδρότατοι διωγμοὶ κατ' αὐτῶν· μόνον ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὸ 1572, εἰς διάστημα ἑνὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς φονικῆς νυκτὸς τοῦ ἁγίου Βαρθολομαίου, ἐφονεύθησαν 40 χιλιάδες ἐξ αὐτῶν. Ὅριστικὸν τέλος εἰς τοὺς κατὰ τῶν Διαμαρτυρομένων διωγμοὺς ἔθεσεν ἡ μεγάλη γαλλικὴ ἐπανάστασις τοῦ (1789).

Ἡ διδασκαλία τοῦ Λουθήρου εἶναι ἡ ἑξῆς:

1) Ἐπειδὴ ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἐδικαιολόγει πάσας τὰς καταχρήσεις εἰς ὅλους τοὺς νεωτερισμοὺς τῆς, λέγουσα ὅτι εἶναι δῆθεν ἱερὰ παράδοσις, ὁ Λούθηρος εἰς τὴν ἀξύτητα τοῦ ἀγῶνος, ἀντὶ νὰ διακρίνῃ μεταξὺ γνησίας παραδόσεως, τὴν ὁποίαν νὰ διατηρήσῃ, καὶ ψευδοῦς, τὴν ὁποίαν νὰ ἀπορρίψῃ, ἀπέρριψε πᾶσαν τὴν ἱερὰν παράδοσιν καὶ θεώρησεν ὡς ἀλήθειαν μόνον τὰ περιεχόμενα εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν δι' αὐτὸ δὲν παρεδέχετο τὴν τιμὴν τῶν ἁγίων εἰκόπων, τὰς νηστείας, τὸ θυμίαμα, κτλ. διότι περὶ τούτων δὲν διδάσκει ἡ Ἁγία Γραφή, ἀλλὰ μόνον ἡ Ἱερὰ Παράδοσις. 2) εἰς τὰς προσευχάς, τὴν ἐλεημοσύνην, τὴν νηστείαν, τὰς ὁδοιπορίας εἰς μέρη, ἔνθα ὑπάρχουν περίφημοι ναοὶ καὶ τὰ τοιαῦτα, ὁ Λούθηρος εἶπεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν σφίζεται μὲ τὰ ἐξωτερικὰ ταῦτα ἔργα, ἀλλὰ μόνον μὲ τὴν πίστιν του εἰς τὸν Σωτῆρα. Ἡ Ἐκκλησία μας διδάσκει ὀρθῶς ὅτι ὁ ἄνθρωπος σφίζεται μόνον διὰ τῆς πίστεως του εἰς τὸν Χριστὸν καὶ διὰ τῶν ἀγαθῶν του ἔργων. 3) Ἐπειδὴ δὲ οἱ πλείστοι ἐπίσκοποι εἰς τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν ἐχρηματίζοντο καὶ ἦσαν πολὺ διεφθαρμένοι, ὁ Λούθηρος κατήργησε τὸ ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα καὶ διετήρησε δύο μόνον βαθμοὺς, τὸν τοῦ διακόνου καὶ τὸν τοῦ πρεσβυτέρου. 4) Ἐπίσης δὲ ἐπειδὴ εἰς τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν ἐθεοποιούτο σχεδὸν ἡ Θεοτόκος, οἱ ἅγιοι καὶ αἱ εἰκόνας των, ἀπέρριψεν ἔντελῶς πᾶσαν τιμητικὴν προσκύνησιν τούτων. 5) Ἐνῶ ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἔχει 7 μυστήρια, ὅπως καὶ ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία μας, ὁ Λούθηρος διετήρησε μόνον δύο, τὸ βάπτισμα καὶ τὴν θείαν εὐχαριστίαν. 6) Ἐπειδὴ ἡ λατρεία τῆς

Δυτικῆς Ἐκκλησίας ἦτο πολὺ πομπώδης καὶ θεατρικῆ, ὁ Λούθηρος κατέστησε τὴν λατρείαν ὑπὲρ τὸ πρέπον ἀπλήν, καὶ ἐζήτησε νὰ τελῆται ἡ λατρεία εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ καὶ οὐχὶ εἰς τὴν λατινικὴν γλῶσσαν, ὅπως γίνεται εἰς τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν.

Καθ' ὃν χρόνον ὁ Λούθηρος διέειδε τὴν μεταρρύθμισιν εἰς τὴν Γερμανίαν, ὁ Ζβίγγλιος, χωρὶς νὰ εὐρίσκειται εἰς καμμίαν σχέσιν πρὸς τὸν Λούθηρον, ἐκήρυττε παρομοίως ἀρχὰς εἰς τὴν Ἑλβετίαν ταχέως ὅμως ἐφρονεῦθη εἰς μάχην τινὰ μεταξὺ τῶν ὀπαδῶν του καὶ τῶν παπικῶν (1531) καὶ τὸ ἔργον του ἐξηκολούθησεν ὁ Καλδίνος· διὰ τοῦτο ἡ Ἑλβετικὴ μεταρρύθμισις ὠνομάσθη Καλδινισμός, ὁ ὁποῖος διαφέρει εἰς μερικὰς λεπτομερείας τοῦ Λουθηρανισμοῦ.

Κατὰ τὸν δέκατον ἕκτον αἰῶνα εἰσήχθη ὁ Καλδινισμὸς καὶ εἰς Ἀγγλίαν μὲ τινὰ παραλλαγὰς, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι ὅτι διετηρήθη ἐκεῖ καὶ τὸ ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα· διὰ τοῦτο ἡ ἀγγλικανικὴ ἐκκλησία λέγεται καὶ ἐπισκοπικὴ.

Καὶ αἱ τρεῖς αὗται ἐκκλησίαι ἡ λουθηρανικὴ, ἡ καλδινικὴ καὶ ἡ ἀγγλικανικὴ εἶναι αἱ τρεῖς σπουδαιότεραι προτεσταντικαὶ Ἐκκλησίαι· ἐκτὸς ὅμως αὐτῶν ὑπάρχουν καὶ πολλὰ ἄλλα μικρότερα.

33. Ἡ παιδεία, τὸ ἐκκλησιαστικὸν πολίτευμα, ἡ λατρεία καὶ τὰ ἦθη παρὰ τοῖς προτεστάνταις.

Εἰς ὅσας χώρας ἐπεκράτησεν ἡ μεταρρύθμισις ἡ θεολογικὴ παιδεία ἔφθασεν εἰς μεγίστην ἀκμὴν. Καὶ σήμερον εἰσέτι αἱ προτεσταντικαὶ Θεολογικαὶ Σχολαὶ ἐν Γερμανίᾳ κατέχουσι περίοπτον θέσιν ἀνὰ τὸν χριστιανικὸν κόσμον. Εἰς τοῦτο συντέλεσεν ἡ ἐλευθερία, μεθ' ἧς οἱ προτεστάνταις θεολόγοι ἠρμήνευσον τὰς Ἀγίας Γραφάς, ἀν καὶ ἡ ἐλευθερία αὕτη ἐγένετο οὐκ ὀλίγων κακῶν πρόξενος παρ' αὐτοῖς. Ἐπειδὴ παρὰ τοῖς προτεστάνταις τὸ κυριώτατον προσὸν τῶν λειτουργῶν εἶναι τὸ κήρυγμα, διὰ τοῦτο ὁ κληρὸς τῶν προτεσταντῶν εἶναι λίαν πεπαιδευμένος.

Τὴν προτεσταντικὴν Ἐκκλησίαν διοικοῦσι Σύνοδοι ἐκ κληρικῶν καὶ λαϊκῶν ἀποτελούμεναι. Οἱ δ' ἀποτελοῦντες τὰς Συνόδους ταύτας ἢ ἐκλέγονται ὑπὸ τῶν κοινοτήτων ἢ διορίζονται ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τῶν Κυβερνήσεων. Αἱ Σύνοδοι αὗται διατελοῦσιν ὑπὸ τῆς

ἄμεσον ἐποπτεῖαν τῶν κατὰ τοόπους Κυβερνήσεων, μεθ' ὧν καὶ συμπράττουσιν. Ἐκ τῶν προτεσταντικῶν Ἐκκλησιῶν ἐξαίρεσιν ἀποτελεῖ ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία, ἥτις ἀναγνωρίζουσα τὴν ἱεραρχίαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διοικεῖται ὑπὸ ἐπισκόπων.

Τὴν λατρείαν τῆς Ἐκκλησίας ἀπεγύμνωσαν οἱ προτεστάνται ἀπὸ παντὸς ἐξωτερικοῦ διακόσμου συντελοῦντος εἰς τὴν ἐξωράσιν τῶν Ἐκκλησιῶν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον μεγάλως συντελεῖ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἑξαρσιν τῶν θρησκευτικῶν συναισθημάτων. Καὶ αὕτη δ' ἡ λατρεία ἀποτελεῖται ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῆς Γραφῆς, τοῦ κηρύγματος καὶ διαφόρων ὕμνων. Εἰς τοὺς προτεστάντας ἐγένετο δεκτὴ καὶ ἡ ὀργανικὴ μουσικὴ. Ἡ εὐχαριστία σπανίως τελεῖται. Πᾶσαι αἱ τελεταὶ αἱ λαμπρύνουσαι τὴν λατρείαν τῆς ἀρχαιστάτης Ἐκκλησίας ἀπερρίφθησαν. Ὡσαύτως κατηργήθησαν παρ' αὐτοῖς καὶ αἱ ἑορταί, πλὴν τῆς Κυριακῆς, τῶν Χριστουγέννων, τοῦ Πάσχα, καὶ τῆς Πεντηκοστῆς. Τὸ βάπτισμα τελεῖται ὡς καὶ παρὰ τοῖς Δυτικῆς διὰ ῥαντισμοῦ, ἡ δὲ θεία εὐχαριστία παρέχεται εἰς τοὺς πιστοὺς ὑπὸ τὰ δύο εἶδη τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου.

Τὰ ἤθη τέλος τῶν προτεσταντῶν εἶνε κατ' ἀσύγκριτον λόγον αὐστηρότερα τῶν λοιπῶν τῆς Δύσεως Χριστιανῶν. Εἰς τοῦτο δὲ μεγάλως συνετέλεσε τὸ καθημερινὸν κήρυγμα καὶ ἡ παρὰ τῷ λαῷ διάδοσις τῆς Ἀγίας Γραφῆς. Ἀρίστη εἶναι ἡ παρὰ τοῖς προτεστάνταις ἐπικρατοῦσα συνήθεια, καθ' ἣν κατὰ τὰς Κυριακάς ἐν ἐκάστη οἰκογενεῖᾳ μελετᾶται καὶ ἐρμηνεύεται ἡ Ἁγία Γραφή. Εἶναι δ' ἀνεπίδεκτον συζητήσεως, ὅτι ἡ συνήθεια αὕτη ἐπιφέρει ἄριστα ἀποτελέσματα ὡς πρὸς τὸν ἠθικὸν βίον τῶν προτεσταντῶν.

Οἱ προτεστάνται συνέστησαν καὶ ἱεραποστολικὰς ἐταιρείας, δ' ὧν ἐπιδιώκουσι τὴν διάδοσιν τοῦ χριστιανισμοῦ παρὰ τοῖς εἰδωλολάτραις.

34. Εἰς ποίας σχέσεις ἦλθον οἱ προτεστάνται πρὸς τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν.

Ἐκ τῆς διδασκαλίας τῶν ἡγετῶν τοῦ προτεσταντισμοῦ βλέπομεν, ὅτι ἡ νέα διδασκαλία εὐρέθη ἀντιμέτωπος καὶ πρὸς τὴν ὀρθόδοξον Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν. Ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία

ἐπιδοκιμάζει τὸν προτεσταντισμὸν, μόνον διότι κατεπολέμησε τὰς καταχρήσεις τοῦ παπισμοῦ καὶ τὰς καινοτομίας τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας. Ἄλλ' ἐφ' ὅσον οἱ προτεστάνται ἀπορρίπτουσι τὴν ἱεράν παράδοσιν, τὰ πέντε ἐκ τῶν ἑπτὰ μυστηρίων, τὴν προσκύνησιν τῶν Ἁγίων καὶ τῶν εἰκότων αὐτῶν καὶ πλείστας ἄλλας ἀρχαιοτάτας τοῦ χριστιανισμοῦ διατάξεις, θὰ εὕρισκωνται ἀπομεμακρυσμένοι λίαν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Εἶναι ἀληθές, ὅτι μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ προτεσταντισμοῦ ἀνὰ τὰς χώρας τῆς βορείου Εὐρώπης, πολλοὶ ἐπιφανεῖς ἐκ τῶν προτεσταντῶν ἐξεδήλωσαν μεγίστην προθυμίαν διὰ νὰ ἔλθωσιν εἰς φιλικὰς σχέσεις πρὸς τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Αὐτὸς ὁ βοηθὸς καὶ συνεργάτης τοῦ Λουθήρου, ὁ Μελάγχθων, ἐν ἔτει 1569 ἀπηύθυνεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάσαφ, εἰς τὴν ὁποίαν ἐφανέρωνε τὴν χαρὰν αὐτοῦ, διότι ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία διετήρησεν ἀναλλοίωτον τὴν ἀρχαίαν τοῦ χριστιανισμοῦ διδασκαλίαν, καὶ ἐγνώριζε τῷ Πατριάρχῃ, ὅτι ὁ προτεσταντισμὸς ἔχει ὡς βάσιν τὴν Ἁγίαν Γραφήν καὶ ἀποδέχεται τὰ δόγματα τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Ὡσαύτως οἱ θεολόγοι τῆς Τυβίγγης ἐν ἔτει 1574, ἀπηυθύνθησαν ἐγγράφως πρὸς τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίαν τὸν Β', ζητοῦντες νὰ πείσωσιν αὐτόν, ὅτι ὁ προτεσταντισμὸς δὲν καταπολεμεῖ τὴν ἀρχαιοτάτην διδασκαλίαν τοῦ χριστιανισμοῦ, ἀλλὰ τὰς κακοδοξίας τῆς παπικῆς Ἐκκλησίας, καὶ ὅτι ὡς ἐκ τούτου δύναται νὰ ὑφίσταται πνευματικὴ ἐνότης καὶ κοινωνία μεταξύ ὀρθοδόξων καὶ προτεσταντῶν. Ὁ Ἱερεμίας ἀπήντησε καταλλήλως, ὅτι οὐδεμία δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἐνότης καὶ κοινωνία, ἐφ' ὅσον ὑφίσταται δυσθεώρητον μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν χάσμα. Τὴν ἀπάντησιν ταύτην τοῦ Πατριάρχου προσεπάθησαν διάφοροι προτεστάνται θεολόγοι ν' ἀναιρέσωσιν, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος.

Ἐπὶ τῆς πατριαρχείας Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως (1621) ἀνευώθησαν αἱ μεταξὺ ὀρθοδόξων καὶ προτεσταντῶν σχέσεις. Ὅπως ὁ Πατριάρχης οὗτος συνεδέετο φιλικώτατα πρὸς τοὺς προτεστάντας, διότι μόνον τοιοῦτρόπως ἤλπιζε νὰ ἐκμηδενίσῃ τὰς καταχθονίους ἐνεργείας τῶν Ἰησουϊτῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Εἶναι δὲ γνωστὸν εἰς ἡμᾶς ὅτι ὁ Λούκαρις κατηγορήθη διὰ τοῦτο ὡς φρονῶν

τὰ τοῦ προτεσταντισμοῦ εἶναι ὅ' ἄλλως τε βέβαιον, ὅτι ἡ κατηγορία αὕτη εἶναι ἔργον τῶν μισούντων τὸν Λούκαριν Ἰησοῦτων.

Ἄλλὰ καὶ κατὰ τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους εἰς πλείστας ὄσας περιστάσεις οἱ προτεστάνται ἔδειξαν φιλικωτάτας διαθέσεις πρὸς τὴν ἡμετέραν Ἐκκλησίαν, καὶ πρὸ πάντων οἱ Ἀγγλικανοί, οἵτινες ὑπὲρ τοὺς λοιποὺς προτεστάντας προσεγγίζουσι τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Ἔνεκα τῶν φιλικωτάτων τούτων διαθέσεων τῶν Ἀγγλικανῶν ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριος ὁ Γ' ἐξέδωκεν ἐν ἔτει 1869 ἐγκύκλιον γράμμα, δι' οὗ ἐπιτρέπεται εἰς τοὺς ὀρθοδόξους ἱερεῖς νὰ συνοδεύωσι τοὺς ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἀποθνήσκοντας Ἀγγλικανούς.

Αἱ μεταξὺ ὀρθοδόξων καὶ προτεσταντῶν σχέσεις ἐξετραχύνθησαν οὐκ ὀλίγον, ὅτε προτεστάνται Ἱεραπόστολοι προσεπάθουν νὰ προσηλυτίσωσι τοὺς ἀνατολικούς.

§§. Ἡ Διοίκησις τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ Τουρκοκρατίας ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης καὶ τὰ προνόμια.

Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων (29 Μαΐου 1453), ὁ Μωάμεθ ὁ κατακτητῆς, μὴ ἐπιθυμῶν νὰ ἐξερεθίσῃ περισσότερο ἀκόμη τοὺς κατακτηθέντας, προσβάλλον καὶ τὰς θρησκευτικὰς πεποιθήσεις των, ἐσκέφθη νὰ περιποιηθῇ τὴν Ἐκκλησίαν. Διὰ τοῦτο διέταξε νὰ χειροτονηθῇ μετὰ τῆς συνήθους πομπῆς εἰς οἰκουμενικὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως ὁ ἐκ τῶν λογιωτέρων τοῦ ἔθνους Γεώργιος ὁ Σχολάριος, καὶ ὑπεδέχθη αὐτὸν μετὰ μεγάλων τιμῶν διὰ βερατίου δέ, δηλαδὴ διὰ διατάγματος, ἀπένειμεν εἰς αὐτὸν ὠρισμένα προνόμια, διὰ τῶν ἐποίων οὗτος ἐλάμβανεν τὴν ὑπερτάτην διοίκησιν ἐπὶ τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ, ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων καὶ τῶν μοναστηρίων· ἐπετρέπετο πρὸς τοῦτοις δι' αὐτῶν ἢ ἐλευθέρᾳ κατοχῇ ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν ἔλων τῶν ἐκκλησιῶν των, ἀπηγορεύετο ὅμως ἡ ἴδρυσις νέων· ἐπίσης ἀπηγορεύετο ὁ διὰ τῆς βίας ἐξισλαμισμός, ὁ κλήρος καθίστατο ἀφορολόγητος· ὁ πατριάρχης ἀνεγνωρίσθη ὡς ἐθνάρχης, ἦτοι ἀνώτατος ἄρχων ἔλων τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν. Περιττὸν νὰ εἴπω-

μεν ὅτι ἡ αὐθαιρεσία τῶν Τούρκων κατεπάτησε πολλάκις τὰ πρόνομια τῶν καὶ ταχέως πλείστοι ναοὶ μετεβλήθησαν εἰς τζαμιά, μυριάδες δὲ Χριστιανῶν διὰ τῆς βίας ἐξισλαμίσθησαν καὶ μάλιστα παιδιὰ κατατασσόμενα ἀναγκαστικῶς μέχρι τοῦ 1638 εἰς τὸ τάγμα τῶν Γενιτσάρων, ἐν γένει δ' οἱ Χριστιανοὶ ὕφισταντο τὰ πάνδεινα. Ὁ οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἔχει περὶ ἑαυτὸν σύνοδον, ἀποτελουμένην ἀπὸ τοῦ 1860 ἐκ δώδεκα μητροπολιτῶν διαδοχικῶς καὶ μετ' αὐτῆς ἀποφασίζει διὰ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα· ἰδρῦθη δὲ καὶ τὸ μικτὸν συμβούλιον εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐκ κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, διὰ ζητήματα, τὰ ὅποια εἶναι ἐκκλησιαστικὰ καὶ πολιτικὰ συγχρόνως, (γάμοι, διαζύγια, κληρονομία, παιδεῖα κλπ.!).

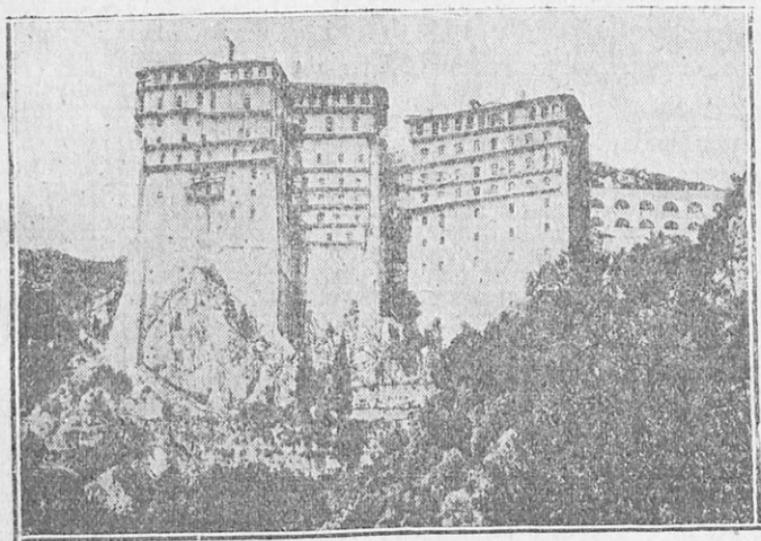
36. Τὰ μοναστήρια κατὰ τὴν δουλείαν φύλακες τῆς ἐθνικῆς παιδείας καὶ Θρησκείας.

Ὁ πνευματικὸς βίος εὐρίσκεται πάντοτε εἰς στενὴν σχέσιν πρὸς τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν κοινωνικὴν κατάστασιν ἑνὸς ἔθνους καὶ μόνον ἐκεῖ ἔνθα αὕτη (ἡ κοινωνικὴ κατάσταση) ἀκμάζει δύναται καὶ οὗτος νὰ προσδεύσῃ· ἦτο λοιπὸν φυσικὸν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας, ὅτε τὸ ἔθνος ἐπιέζετο καὶ ἐστερεῖτο τῆς ἐλευθερίας τῆς σκέψεως, νὰ εὐρίσκεται καὶ ὁ πνευματικὸς βίος ἐν παρακμῇ. Παρ' ὅλα ταῦτα ἡ παιδεῖα οὐδέποτε ἐξέλιπεν ἔντελῶς ἐκ τοῦ ἔθνους καὶ εἰς τὰς ζοφερωτέρας ἡμέρας τῆς δουλείας. Τὰ μοναστήρια, τὰ ὅποια ἐσέβοντο ὀπωδῆποτε οἱ Τούρκοι, κατέστησαν οἱ φύλακες τῆς ἐθνικῆς παιδείας καὶ τῆς Θρησκείας καὶ ἐκεῖθεν προήρχοντο οἱ διδάσκαλοι τοῦ Γένους, οἱ ὅποιοι ἀπὸ τοῦ 1571 αἰῶνος ἤρχισαν νὰ ἰδρῦουν ἀπανταχοῦ τῆς ἑλληνικῆς χώρας ἑλληνικὰς σχολὰς, ἔνθα ἐτηρεῖτο ἄσθεστος ἡ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὴν πατρίδα ἀγάπη, μέχρις ὅτου τέλος εἰς τὸ μοναστήριον τῆς ἁγίας Λαύρας ὁ ἐπίσκοπος Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς ἠυλόγησε κατὰ τὴν 25 Μαρτίου 1821 τὸ λάβαρον, ἦτοι τὴν σημαίαν τῆς μεγάλης ἐπαναστάσεως ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ ἔθνους.

(1) Αὐτοχθῶς καὶ κατὰ τὰ τελευταῖα ἤδη ἔτη τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑφίσταται ὑπὸ τῆς αὐθαιρεσίας τῶν Τούρκων πολλὰς δοκιμασίας.

37. Ἡ διοίκησης τῆς Ἐκκλησίας τοῦ ἐλευθέρου κράτους μετὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτοῦ.

Αἱ Ἐκκλησίαι τῆς Ἑλλάδος ὑπῆγοντο κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως· ἀφ' οὗτο ἔμως μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, ἡ Ἑλλάς ἐγινε ἀνεξάρτητον κράτος, ἐδικαιούτο νὰ ἔχη καὶ Ἐκκλησίαν διοικητικῶς ἀνεξάρτητον

Ἡ ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει ἱερὰ μονὴ τοῦ Σίμωνος Πέτρου.

πάσης ἄλλης ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς. Διὰ τοῦτο, τὸ 1833, συνηλθον εἰς Ναύπλιον, τὴν τότε πρωτεύουσαν, οἱ ἐπίσκοποι τοῦ κράτους, καὶ ἀνεκήρυξαν τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος δογματικῶς μὲν ἠνωμένην μετὰ τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως καὶ πάσης ἄλλης ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, διοικητικῶς ἔμως αὐτοκέφαλον, ἤτοι μόνην διοικοῦσαν τὰ πράγματα αὐτῆς, ἀνεξαρτήτως πάσης ἄλλης ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς. Ὁ Πατριάρχης ἀνεγνώρισε βραδύτερον τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία διοικεῖται συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ καταστατικοῦ νόμου (1852). Κατ' αὐτὸν ἀνωτάτη ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Βα-

σιλείου τῆς Ἑλλάδος, εἶναι ἡ ἱερά σύνοδος ἀποτελουμένη ἐκ τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν, ὡς διαρκοῦς Προέδρου, καί τεσσάρων ἐπισκόπων, ὡς μελῶν καλουμένων διαδοχικῶς· αἱ ἀποφάσεις τῆς ἱεραῆς συνόδου δὲν ἔχουν ἰσχύν, ἐὰν δὲν τὰς ὑπογράψῃ ὁ παριστάμενος κατὰ τὰς συνεδριάσεις αὐτῆς, ἀνευ ψήφου, ἀντιπρόσωπος τῆς πολιτείας, ὁ βασιλικὸς ἐπίτροπος. Ἡ ἱερά σύνοδος ἐκλέγει τοὺς ἐπισκόπους, ἔχει τὴν ἀνωτάτην ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ κλήρου καὶ τῶν μοναστηρίων, ἐπιτηρεῖ διὰ τὴν τήρησιν τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως καὶ διὰ τὴν ἀρμόζουσαν θρησκευτικὴν διδασκαλίαν. Πᾶσα νέα χώρα· προσαρτωμένη εἰς τὸ βασίλειον τῆς Ἑλλάδος, ἐνοῦται καὶ ἐκκλησιαστικῶς μετὰ τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ, ὡς συνέβη κατὰ τὴν προσάρτησιν τῆς Ἐπτανήσου (1866) καὶ τῆς Θεσσαλίας καὶ μέρους τῆς Ἡπείρου (1881).

Ἡδῆ πρὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ῥωσίας εἶχε κηρυχθῆ αὐτοκέφαλος, κατὰ δὲ τὸν 19ον αἰῶνα ἐκηρύχθησαν αὐτοκέφαλοι αἱ ἐκκλησίαι τῆς Σερβίας, τῆς Ῥουμανίας καὶ τοῦ Μαυροβουνίου, ὡς καὶ τῶν ἐν Αὐστροουγγαρία ὀρθοδόξων. Ἡ δὲ Βουλγαρικὴ Ἐκκλησία ἐπειδὴ δὲν ἤρκειτο νὰ περιορισθῇ εἰς τὴν αὐτόνομον Βουλγαρίαν, ἀλλ' ἐζήτηε νὰ ἔχῃ ἰδίους ἐπισκόπους καὶ εἰς χώρας ὑπαγομένας τότε ὑπὸ τὴν ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν ἔνθα ὑπῆρχον ἤδη Ἕλληνας ἐπίσκοποι, ἀπεκηρύχθη διὰ συνόδου συγκροτηθείσης ἐν Κωνσταντινουπόλει (1873) ὑπὸ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὡς σχισματικὴ, καὶ ἔκτοτε ἰδρύθη ἀνεξάρτητος Βουλγαρικὴ ἐξαρχία μὲ ἔδραν τὴν Κωνσταντινούπολιν.

38. Τὰ ἄλλα Πατριαρχεῖα.

Τὸ Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας, τὸ ὅποσον κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνας εὕρισκετο εἰς μεγάλην ἀκμὴν, ἤρχισε ταχέως νὰ καταπίπτῃ, ἰδίως ἀφ' οὗ οἱ Ἀραβες κατακτήσαντες τὴν Αἴγυπτον ἔμειναν ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας κύριοι αὐτῆς (640-1254). Οἱ Χριστιανοὶ ὑφίσταντο πολλάκις φοβεροὺς διωγμοὺς, καὶ μόνον κατὰ τὸν διωγμὸν τοῦ ἔτους 743 ἐξισλαμίσθησαν διὰ τῆς βίας 40,000 ἐξ αὐτῶν. Οἱ διωγμοὶ ἐξηκολούθησαν καὶ ἐπὶ τῆς ἐν

Αιγύπτῳ κυριαρχίας τῶν Μαμελούκων (1253-1517) καὶ τῶν Τούρκων (ἀπὸ τοῦ 1517), καὶ οὕτω μυριάδες Χριστιανῶν ἐξισλαμίσθησαν, σήμερον δὲ ἀπέμειναν Ὁρθόδοξοι εἰς ὅλην τὴν Αἴγυπτον περὶ τὰς 50 χιλιάδας. Ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας φέρει τιμητικῶς τὸν τίτλον τοῦ Πάπα καὶ τρισκαίδεκάτου τῶν ἀποστόλων προσφωνεῖται δὲ μακαριώτατος.

Τὸ Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας ὑπέστη ἐπίσης δεινοπαθήματα, ὅποια καὶ τὸ τῆς Ἀλεξανδρείας, καὶ σήμερον ἔτι ἔχει νὰ παλαίσῃ πρὸς τὰς λυσσώδεις προσήλυτιστικὰς ἐνεργείας Δυτικῶν καὶ Διαμαρτυρομένων καὶ τὰς βλέψεις τῶν Ἀράβων. Οἱ Ὁρθόδοξοι, οἱ ἀνήκοντες εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας, εἶναι 200 χιλιάδες περίπου. Καὶ τὸ Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων ἕνεκα τῶν αὐτῶν λόγων παρήκμασεν.

Οἱ πατριάρχαι οὗτοι ἔχουν περὶ ἑαυτοὺς σύνοδον ἀνωτέρων κληρικῶν, διοικοῦν δὲ τὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς τῶν περιφερείας ἀνεξαρτήτως πάσης ἄλλης ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, καὶ ἔρχονται εἰς συνεννόησιν μετὰ τῆς Πύλης διὰ τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

ΕΚ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Κατά τὸ διάστημα δέκα ἐννέα ὁλοκλήρων αἰώνων, εἶδομεν τὰ προκύψαντα κυριώτερα γεγονότα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας.

α'.) Εἶδομεν τὴν ἀρχικὴν ἐμφάνισιν τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ πῶς οὗτος παρ' ὅλα τὰ ἐμπόδια, τὰ ὁποῖα συνήντα εἰς κάθε αὐτοῦ βῆμα προώδευε καταπληκτικῶς, παρ' ὅλον τὸν πόλεμον, τὸν ὁποῖον ἐκίνουν ἐναντίον του ὅλοι οἱ ἰσχυροὶ τῆς γῆς.

β'.) Κατὰ τὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἰδρύθη ἡ χριστιανικὴ ἐκκλησία ὑπῆρξαν μόνον ὀλίγοι μαθηταὶ καὶ εἰς διάστημα δέκα ἐννέα ἑλῶν αἰώνων ὑπερέβησαν τὰ πεντακόσια πενήκοντα ἑκατομμύρια.

γ'.) Τὶ δὲν ὑπέστησαν κατ' ἀρχὴν οἱ ὀλίγοι ἐκεῖνοι μαθηταὶ κατεδιώκοντο, ἐπιέζοντο, ἐθανατοῦντο καὶ ὅμως μὲ τὴν μεγάλην πρὸς τὸν Χριστὸν πίστιν των καὶ τὴν ἀκατάβλητην θέλησίν των, κατώρθωσαν νὰ διαδώσουν τὸν Χριστιανισμὸν εἰς ὅλον τὸν κόσμον.

δ'.) Ἀσθενεῖς, ταπεινοὶ (ἀλιεῖς) ὑπῆρξαν οἱ πρῶτοι μαθηταὶ τοῦ Σωτήρος. Δὲν ἦσαν σοφοὶ ἐξ ἐπαγγέλματος ἀλλ' ἀπλοὶ καὶ ἐργατικοί. Δὲν εἶχον καμμίαν κοινωνικὴν θέσιν· ἦσαν ἄγνωστοι καὶ ἐκ ταπεινῆς καὶ περιφρονημένης χώρας, δὲν ἐβάσταζον δὲ εἰς τὰς χεῖρας των οὐδὲν ὄπλον οὔτε μάχαιραν· ἦσαν πτωχοὶ καὶ ὀλιγαρκεῖς πρᾶσι καὶ εἰρηνικοί. Πλοῦτον δὲν εἶχον οὔτε ὑλικά ἀγαθὰ ὑπέσχοντο εἰς τοὺς πιστοὺς, ἀλλ' ἐκήρυττον μόνον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ὡς ἀνταμοιβήν.

ε'.) Πῶς λοιπὸν ἐξηγεῖται ὅτι κατώρθωσαν ἄνθρωποι ἄνευ οὐδενὸς ὑλικοῦ μέσου, χωρὶς καμμίαν ὑλικὴν δύναμιν, ἀλλὰ μὲ τὸ κήρυγμα μόνον τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου, μὲ τὸ παράδειγμά των, νὰ κατακτήσουν νὰ νικήκουν ὅλον τὸν ὑλικὸν ἐκεῖνον κόσμον; Πῶς δυνάμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν τὸν τρόπον, διὰ τοῦ ὁποῖου ἡ ἀμάθειά των κατώρθωσεν νὰ νικήσῃ ὅλου τοῦ γνωστοῦ τότε κόσμου καὶ τὴν δύναμιν καὶ τὴν σοφίαν.

Ἐξηγούμεθα, ἡ πενία των, ἡ ἀδυναμία των, ἡ ἀμάθειά των, ἡ πραότης των, εἶχον ἓνα καὶ μόνον σύμμαχον ἰσχυρόν, ὁ ὁποῖος τὴν πενίαν ἔκαμνε πλοῦτον τὴν ἀδυναμίαν των δύναμιν, τὴν ἀμάθειάν των σοφίαν, τὴν σοφίαν τὴν γλυκύτητα καὶ πραότητα των ἐπιβολήν. Ὁ τοιοῦτος δὲ σύμμαχός των ἦτο ἡ πίστις των πρὸς τὸν Χριστὸν ἡ ὁποία κατέκτησε τὸν κόσμον.

ε'.) Τὴν διδασκαλίαν τῶν Ἀποστόλων συνέχισαν οἱ μεγάλοι Πατέρες, οἱ ποιμενάρχαι, οἱ μάρτυρες τῆς Ἐκκλησίας. οἱ ὁποῖοι μὲ τὴν ἀγάπην των μὲ τὴν σοφίαν των καὶ ἐν τέλει μὲ αὐτὴν τὴν ζωὴν των, ἐστήριξαν τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἐξήπλωσαν αὐτὴν εἰς ὅλον τὸν κόσμον,

ζ'.) Ἐν τέλει αἱ θυσίαι ὄλων αὐτῶν τῶν ἀνδρῶν δὲν ἀπέβησαν εἰς μάτην καθ' ὅσον δι' αὐτῶν ἀνέδειξαν καὶ προήγαγον τὸν Χριστιανισμόν καθιερώσαντες αὐτὸν ὡς θρησκείαν τῆς ἀνεπτυγμένης καὶ πολιτισμένης ἀνθρωπότητος.

η'.) Κανὲν ἔργον δὲν ἐπιτυγχάνει χωρὶς μεγάλους ἀγῶνας οἱ ἄγιοι, οἱ μάρτυρες, οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἠγωνίσθησαν μὲ θυσίαν τῆς ζωῆς των πρὸς τοῦτο, ἀλλ' οἱ μεγάλοι ἀγῶνες ὅταν στηρίζονται εἰς τὸ ἀληθές, εἰς τὸ δίκαιον συμβαίνει νὰ ἔχωσι ἓνα μέγαν ἀλλ' ἀόριστον προστάτην, ὁ ὁποῖος κατορθώνει νὰ ὑπερνικᾷ ἐν τέλει οἷον δῆποτε ἐμπόδιον καὶ νὰ βραβεύη μὲ ἐπίτυχίαν πάντα κόπον, ὁ προστάτης οὗτος εἶναι ὁ Θεὸς καὶ ὅταν ὁ Θεὸς εἶναι μαζί μας κανεὶς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι ἐναντίον μας «ἐὰν ὁ Θεὸς μεθ' ἡμῶν, οὐδεὶς καθ' ἡμῶν».

θ'.) Ἄς εἶναι εὐλογημένοι ὄλων τῶν ἀγίων ἐκείνων τὸ ὄνομα, οἱ ὁποῖοι ἐνεπνεύσθησαν ἀπὸ τὸν θεῖον ζῆλον καὶ κατώρθωσαν, ὅτι κατώρθωσαν ἀγωνισθέντες ἡρωϊκῶς ὑπὲρ τῶν θεῶν καὶ ἱερῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ.

ι'.) Ἄς βλέπωμεν δὲ τί δύναται νὰ ἐπιτύχη ὁ ἄνθρωπος ἔχων ὑπ' ἑφιν ὡς ἀξιωματικὸν παράδειγμα τὴν ἀληθινήν, τὴν πραγματικὴν πρὸς τὸν Θεὸν πίστιν ἐμφορούμενος ἐξ ἱεροῦ ζήλου νὰ ἐργασθῆ δια τὸ καλὸν τῆς ὅλης ἀνθρωπότητος.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Σελ.

Ἡ ἐκ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας διδασκομένη ὕλη συμφώνως τῷ ἐκδοθέντι 1913 ἀναλυτικῷ προγράμματι τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας	3-4
Εἰσαγωγή	5
1) Ἡ ἑορτὴ τῆς Πεντηκοστῆς καὶ ἡ ἐπιφοίτησις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος	6
2) Ἡ πρώτη χριστιανικὴ Ἐκκλησία· ὁ βίος τῶν πρώτων Χριστιανῶν· ἐκλογή διακόνων· ὁ πρωτομάρτυς Στέφανος· ὁ Φίλιππος	8
3) Ὁ Παῦλος· αἱ σπουδαί του· ὁ Παῦλος ἀπὸ σφοδροτάτου διώκτου καθίσταται θερμότατος κήρυξ τῆς νέας θρησκείας· ὁ Παῦλος κηρύττει τὸ Εὐαγγέλιον ἐν Συρίᾳ, Μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ Κύπρῳ· ἱδρύσει Ἐκκλησιῶν	10
4) Ὁ Παῦλος ἱδρύει ἐν Φιλίπποις, Θεσσαλονίκῃ καὶ Βερροίᾳ Ἐκκλησίας	12
5) Ὁ Παῦλος ἐν Ἀθήναις κηρύττει περὶ τοῦ ἀγνώστου Θεοῦ· Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης	13
6) Ὁ Παῦλος ἐν Κορίνθῳ ἱδρύει Ἐκκλησίαν	15
7) Ὁ Παῦλος ἐπιστρέφει εἰς Ἱερουσαλήμ, συλλαμβάνεται καὶ ἀποστέλλεται εἰς Ῥώμην· τελευτῇ τοῦ Παύλου	16
8) Ὁ ἀπόστολος Πέτρος	17
9) Ὁ ἀπόστολος Ἀνδρέας	21
10) Ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς	22
11) Οἱ ἄλλοι ἀπόστολοι	23
12) Ὁργανισμὸς τῶν πρώτων Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ διοικήσις αὐτῶν· διάκονοι, πρεσβύτεροι, ἐπίσκοποι, ἐπαρχιακαὶ σύνοδοι	25
13) Ἀποστολικαὶ Ἐκκλησιαὶ· σχέσεις αὐτῶν	27
14) Διωγμοὶ τῶν Χριστιανῶν ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων· Μάρτυρες τῆς νέας θρησκείας· ὁ ἅγιος Δημήτριος· ὁ ἅγιος Γεώργιος	24
15) Ἡ αὐτοθυσία τῶν μαρτύρων συντελεῖ εἰς τὴν διάδοσιν καὶ στερέωσιν τῆς νέας πίστεως τοῦ χριστιανισμοῦ	26

16)	Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος προστάτης τῆς νέας θρησκείας· τὸ λάβαρον ὁ τιμὸς σταυρὸς καὶ ἡ ἅγια Ἐλένη· ὁ ναὸς τῆς Ἀναστάσεως.	33
17)	Ὁ Ἄρειος καὶ ἡ πρώτη οἰκουμενικὴ σύνοδος.	38
18)	Ὁ μέγας Ἀθανάσιος.	40
19)	Ἰουλιανὸς πολέμιος τοῦ Χριστιανισμοῦ.	41
20)	Ὁ μέγας Βασίλειος.	42
21)	Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός.	43
22)	Ὁ Θεοδόσιος Α΄ καταδιώκων τοὺς ἐθνικούς.	44
23)	Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος.	46
24)	Ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ ἡ κτίσις τοῦ ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας.	48
25)	Ὁ αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος καὶ ὁ ἀκάθιστος ὕμνος· ἡ ὕψωσις τοῦ τιμίου σταυροῦ.	52
26)	Πολιορκία Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Ἀράβων καὶ Περσῶν.	54
27)	Οἱ ἄσκηται· ὁ ἅγιος Ἀντώνιος· ὁ μοναχικὸς βίος.	56
28)	Οἱ εἰκονομάχοι· ἡ Κυριακὴ τῆς Ὀρθοδοξίας.	59
29)	Ὁ Φώτιος· αἱ σχέσεις τῶν Παπῶν καὶ τὸ σχίσμα· ἐκχριστιανισμὸς τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν Ρώσων.	62
30)	Ἡ θρησκευτικὴ μεταρρύθμισις ἐν τῇ Δύσει· ὁ Λουθήρος· αἱ Ἐκκλησίαι τῶν Διαμαρτυρομένων.	65
35)	Ἡ παιδεία τὸ ἐκκλησιαστικὸν πολίτευμα, ἡ λατρεία καὶ τὰ ἦθη παρὰ τοῖς προτεστάνταις.	68
36)	Εἰς ποίας σχέσεις ἤλθον οἱ προτεστάνται πρὸς τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν.	69
31)	Ἡ Διοίκησις τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τουρκοκρατίας· ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.	71
32)	Τὰ μοναστήρια κατὰ τὴν δουλείαν φύλακες τῆς ἐθνικῆς παιδείας καὶ θρησκείας.	72
33)	Ἡ διοίκησις τῆς Ἐκκλησίας τοῦ ἐλευθέρου κράτους μετὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτοῦ.	73
34)	Τὰ ἄλλα Πατριαρχεῖα.	74
37)	Συμπεράσματα ἐκ τῆς μελέτης τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας.	76
38)	Πίναξ τῶν περιεχομένων.	79

0020561016
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

